GROBIANVS ET GROBIANA,

DE MORVM SIMPLICITATE,

LIBRI TRES, IN GRATIAM OMNIVM RVSTICITATIS AMANTIUM CONSCRIPTI, Per

M. FRIDERICVM DEDEKINDVM.

Iam denuò ab Authore diligenter emendati, & plerisq; in locis cùm præceptis, tùm exemplis aucti.

IRON EPISCOPTES STVDIOSÆ *Iuuentuti ciuilitatem optat.*

Ethica concedant veterum morosa sophorum,
Cedat Aristoteles, cumq; Platone Cato.
Concedat Cicero Latius, concedat Erasmus,
Et quotquot morum de grauitate docent.
Hic liber exactam dat morum simplicitatem,
Eq; noua nuper prodijt ille schola.
Hunc, studiose puer, vigili perdisce labore,
Qui cupis ornatus moribus esse bonis.

Cum Gratia & Priuilegio Imperiali.

FRANC. Apud Hæred. Chr. Egen.

M. D. LXXXIIII.

BURCHARDUS MIthobius D. Studioso Lectori S.

Simplicitas veterũ ioculari carmine morum
Reddita in Aonios estq́ue redacta modos:
Et liber hic vitæ præceptis fertilis, ecce
Vernat vt Hyblæis Dædala terra rosis.
Pone supercilium facilis, durumq́ue rigorem,
Carmina quisquis ad hæc pauca legẽda venis.
Non semper tristi ducit sua tempora vultu
Prudens, sed curas temperat ipse iocis.
Nec pluuiæ semper stillant, sed solibus æther
AEstuat interdum, lucidaq́ue astra micant.
Dulcia sic miscent austero sacchara Baccho,
Ille vetus faciunt suauius esse merum.
Quid rigida duros imitaris fronte Catones?
Nec tibi quæ non sunt scripta seuera placent?
Istaq́ue contemnis ceu friuola, resq́ue videtur
Vtilis his adeò nulla subesse iocis.
Falleris, & quæ sunt nondũ tibi cognita, damnas,
Iudiciiq́ue fuit regula curua tui.
Nam rigidis maior quò gratia legibus esset,
Tecta sub his ludis seria multa legas.
Perlege, perlectus precium liber ipse rependet,
Et disces mores per ioca læta bonos.

Fruere, & vale.

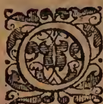
INDEX EORVM, QVAE IN his libris de ſimplicitate morum traduntur.

CAPITA SECVNDI LIBRI.

CAPITA TERTII LIRRI.

AD ORNATISSIMVM VIRVM DOMINVM SIMONEM BINGIVM, HASSIACVM SECRETARIUM, FRIDERICI DEDEKINDI PRÆFATIO.

Pto tibi quantam virtute merere salutem.
O mihi non multos inter amate Simon.
Pauca loquar tecum: quæ multa negocia tractas.
Te mihi dicturo multa, vacare vetant.
Quæ modò nostra libris cātârat Musa duobus
Carmina, de vitæ simplicitate rudis:
Illa sub incudem tibi iam reuocata refinxit
Pieris, & triplici protulit aucta libro.
Iamq; iterum totum (faueat fortuna) per orbem
Auspicio Bingi mittimus illa tuo.
Ergo quid intendam nugis iuuenilibus, audi,
Consilij vt ratio sit tibi nota mei.
Carpimus indecores ioculari carmine mores,
Et vetus antiquæ simplicitatis opus.

Si meus hic hominum fuerit liber vtilis vlli,
Corrigat vt mores doctior inde suos:
Vtq; velit tandem vitæ damnare prioris,
Rustica quæ solitus facta patrare fuit.
Nil moror vlterius, metam obtinuisse videbor,
Quæ fuerat cursu meta petita meo.
Vix tamen euentus adeò sperare secundos,
Cùm mala sint nimiū tempora nostra, licet:
Sperantem terrent magnorū exempla virorū,
Qui celebres magno sunt in honore viri.
Quid memorē multa clarum virtute Platonē?
Quosq; vehit celebri Græcia laude sophos?
Nónne hominū frustrà tentârunt flectere mo-
Et placida mentes arte domare feras? (res?
Scriptores nihilo plus profecere Latini,
Cura quibus populos magna docere fuit.
Tullius officium Romano tradidit orbi,
Quod deceat iuuenes quod deceatq; senes.
Quid tamen est scriptis adeò præstātibus actū?
Quis minus est hominū quàm fuit antè fe-
Vtile formādis puerorū moribus, istis (rox?
Temporibus scripsit Roterodamus opus.
Quæ tamē vtilitas hoc digna labore secuta est?
Consilium vitæ quis melioris init?
Exiguum certè numerum, qui talia curet,
Cernimus: in vitium cætera turba ruit.
Nil ego nunc delicta queror vulgaria vitæ,
Quæ veniunt quauis multa videnda die.

Quæ

Quæ quia momenti vix sunt alicuius, honestis
Illa, nec aduersor, dissimulare licet.
At videas multos (hominũ modò respice mo-
Qui superent omnẽ rusticitate modũ. (res)
Siue famem cõtra sæuam data fercula sumãt,
Siue rigent poto guttura sicca mero.
Nec se respiciunt, & quonam fine creati
Sint homines, vllo non meminere modo.
Nil iuuat ætherea traxisse ab origine mentem,
Et ratio turpi victa furore iacet.
Barbarico viuunt crudarum more ferarum,
Quoq; vocat ventris cæca libido ruunt.
Immodicè præter quàm corporis exigit vsus,
Distendunt varijs viscera laxa cibis.
Poculaq; in bibulũ confundũt plurima ventrẽ,
Tum quoq; cùm potos non sitis vlla premit.
Nec satis est adeò petulanter rebus abuti,
Cunctaq; per lautã mittere parta gulam.
Quin etiam iactant sua crimina turpiter, atq;
Ob sua laudari facta pudenda volunt.
Hoc vitium longæ iam consuetudinis vsus
Comprobat, & magnum non sinit esse scelus.
Scilicet hoc homines pacto præcepta sequũtur,
Quæ, ratio vitæ quæ sit honesta, docent.
Cur tamẽ & morũ feritas manet omnis in illis?
Tot monitis adeò proficiturq; nihil?
Lenibus admoneas aliquem de crimine verbis,
Et placidè, melius viuat vt ille, roget:

Ceu facias ludos ridebit suauiter, & te
Delusum frustrà dicere multa sinet.
Sin facinus verbis aliquod grauioribus ausis
Carpere, quod fieri non decuisse vides:
Incurres odium, rigidusq́ vocabere censor.
Nullaq́ erit meritò gratia parta tuo.
Atq; ita iam nemo sequitur meliora docentem
Ingenioq́ libet viuere cuiq; suo.
Sic homines vanum docti sumpsere laborem,
Nilq́ tot egregijs obtinuêre libris.
Non tamen exemplis ego iam deterreor illis,
Quemq́ scopum multi non tetigere, peto.
Postq; tot insignes arte ingenioq́ Magistros,
Qui deceant mores quenq;, docere paro.
Forsitan illud agens temerarius esse videbor,
Pectore fallaces spesq́ fouere meo.
Sed sperare libet, meliori fidere forsan
Quàm reliquis, cœptũ iã mihi surgat opus.
" *Non simili vultu locuples hera respicit omnes,*
" *Quod negat huic, illi sapiùs illa dedit.*
Quis scit an huic merces respondeat vlla labori?
Et valeam voti compos abire mei?
Fortunam experiar, quid enim tẽtare nocebit?
Fors aderit cœptis æquus Apollo meis.
Vt nihil obtineam, facilis iactura laboris
Illius, hoc carmen quo mihi constat, erit.
Sed quia præceptis rigidis nihil hactenus actũ
Quæ fieri semp̃ nil nisi honesta iubẽt: (est,

Trami-

Tramite diuerso metam contingere eandem
Experiar, tritas nec sequar antè vias.
Cunctaq; iam fieri passim sine more iubebo,
Turpia quæ factu, qui sapit, esse videt.
Ante suos oculos agrestia quisq; videbit,
Ingenuos mores quæ malè facta, decent.
Forsitan illa videns, vitam emendare priorem,
Barbariemq; animi ponere quisq; volet.
Vix queat hoc alia vitium ratione leuari,
Sensibilis cuius desyt esse dolor.
Altius in nostris radices moribus egit,
Quàm facili tolli rursus vt arte queat.
Non tamen auxiliũ modò desperabimus omne,
Vna etiam dandæ cùm via restet opis.
Nil prohibere iuuat: forsan iussisse iuuabit.
In vetitum semper turba parata sumus.
Desperata salus aliquando est causa salutis,
Quodq; minus credas posse iuuare, iuuat.
Nónne vides, dubio medicus succurrere morbo
Cùm nequit, & superat pharmaca sana ma(lũs
Vt varias animũ solertem vertat in artes,
Ægrotum docta curet vt ille manu.
Pharmaca nũc nimios lenit per amica dolores,
Vulnera nunc acri puluere sparsa ligat.
Sæpe ferus membrũ secat immedicabile ferro,
Sæpiùs admotis ignibus vrit idem.
Accidit & morbo superante Machaonis artẽ,
Vt medici nullam sentiat æger opem.

Ille quidem calidas medicamina habētia vires
Miscet, & ægrotum sumere multa iubet.
Nil tamen hac vsquā, tentet licet omnia, cura
Obtinet, & docta plus valet arte malum.
Ergo suam vertens mox in contraria mentem,
Antidoto morbum frigus habente petit:
Et misero quam non licuit sperare salutem,
Hac demùm felix arte sine arte tulit.
Sic ego cùm videam præcepta salubria morum
Nil agere & monitus commoda nulla sequi:
Quæ fuerant facienda veto, fugiendaq; mādo,
Vt doceam gestus fœda per acta bonos.
Forsitan hæc aliquis iocularia scripta reuoluēs,
His speculum vitæ cernet inesse suæ.
Et tacita culpa, nulloq; monente rubescet,
Et fugiet posthac turpe quod esse videt.
Qui tamen in speculo te contemplaberis isto,
Verbaq; multa tuis moribus apta leges.
Nè mihi, néue meo precor indignere libello,
Iusta nec est iræ causa futura tuæ.
Nō mihi propositum fuit hic perstringere quē-
Degeneres mores carpere feruor erat. (quā,
Sin fuerit qui se præ multis esse notatum
Credet, & indignè verba iocosa feret:
Nouerit hac ipsa se se ratione mereri,
Iam Reus vt possit rusticitatis agi.
Hoc metuens, iræ moderare calentis habenas,
Quisquis ad hæc vnquā scripta legēda venis.

Forsitan

Forsitan & tetricos offendent ista Catones,
Carmina de morum quæ feritate damus.
Meq́; librumq́; meum cẽsura grauabit iniqua,
Et scelus hoc scripto grande patrasse ferar.
Nam vereor certè nonnullos esse futuros,
Qui studium damnent consiliumq́; meum.
Meq́; putent hominũ sanctos corrũpere mores;
Nec facienda vllo facta docere modo.
Et fateor, possum mala facta docere, videri,
Sponteq́; currenti subdere calcar equo:
Qui tamen & nostri naturam inspexerit æui,
Iudicium, reor, est vix habiturus idem.
Et nihil hac cernet metuendum parte pericli.
Nec mea cum damno carmina posse legi.
Nam nihil est, quisquã quod nostris morib. ad-
Rusticitas summũ iam tenet antè locũ. (dat,
Omnia quæ possunt scribi, pleriq́; magistro
Turpia iam, nullo facta docente tenent.
Et faciunt vltrò, laudemq́; in crimine quærũt,
Et quibus ipsorum vita probetur, habent.
Nil equidẽ scripsi, factũ quin antè notârim, &
Nascitur è gestis hoc mihi rebus opus.
Quæ tenuere prius quàm scriberet vllus, an illa
Versibus è nostris discere velle putas?
An fieri quenquam peiorem posse putabis,
Ingenio qui non ad mala promptus erat?
Ergo mihi certũ est, nihil hac me parte mere-
Cur Reus inductæ rusticitatis agar. (ri,

Quod mihi tam magno reddis pro munere munus?
Sim tuus, id magni muneris instar erit.
Meq; tuere tuum, cœptoq; fauore merentem
Prosequere, & rebus fautor adesto meis.
En ego si (quod agis) me delectaris amico,
Pro tibi iam prompto pectore, gratus ero.
Atq; aliud, faueant felicia numina tantùm,
Aggrediar quondam te duce maius opus.
Intereà, quoniam longo es dignissimus æuo,
Multa, sed ô felix, secula viue. Vale.

Datum Vuitebergæ, 20. Martij, Anno Domini M. D. LII.

DE

DE ANTIQVA MORVM SIMPLICITATE, LIBER PRIMVS, AVTHORE MAgistro Friderico Dedekindo.

SI tibi simplicitas priscorum antiqua virorum.
Et rudis, & nulli noxia vita placet:
Quam placuisse ferũt nostris maioribus olim,
Quæ segetum cultrix rustica turba fuit,
Huc ades, & nostrum studio non deside carmen
Perlege, fors aliquid quod iuuet inde feres.
Perlege, quoq; modo deceat componere vitam,
Et mores, isto carmine certus eris.
Ne dubita, simplex euades protinus, vllum
Si monitus nostros pondus habere sines.
Non equidem laudo cuicunq; placere volentes,
Atq; alijs vita facta probare sua,
Dura tibi nimium fuerit prouincia, cunctis
Ad placitum mores composuisse tuos.

Laude

Laudo qui possunt aliorum spernere de se
Iudicium, & fortes hos reor esse viros.
Quiq́ bono nunquam se submiscere magistro,
Qui se, quæ faciunt, cuncta decere putant.
Tu mihi prosper ades veterum non inscie morum
Syluane, ô pinu cincte virente caput.
Quò benè, simplicitas quæ sit laudãda, canamus,
Pectora sunt nutu nostra regenda tuo.
Dicite montiuagi, syluestria numina, Fauni,
Dicite quæ rudibus vita sit apta viris.
Dic Lenææ pater, bibulæ notißime turbæ,
Pocula quo deceat sumere plena modo.
Come cibis auidè quondam præfecte vorandis,
Si tua constitui sacra docere, faue.
Almaq́ Rusticitas nostro Dea maxima seclo,
Huc ades, & vatem dirige prompta tuum.
Non facilis labor est, mores formare decoros.
Sæpè grauis magnis res fuit illa viris.
Auxilio superûm tamen has & numine fretus,
Difficiles magno pectore inibo vias.
O etiam morum censor iustißime Bingi,
Es bonus: auspicio scribimus ista tuo.
Carmina te vultu mea respiciente benigno,
Vberior Musæ vena futura meæ est.

CAPVT I.

Quæ modestia seruanda sit manè in vestitu, capillis, facie & dentibus mũdandis.

Quisquis

QVisquis habes odio rigidi præcepta Magistri,
Qui nisi de morum nil grauitate docet:
Huc propera, & placidis vtentem vocibus audi:
Non tonat hic aliquis tristia verba Cato.
Da mihi te docilem crasso sermone loquenti.
Nec dubita, paruo tempore doctus eris.
Discipulus facili superare labore Magistrum,
Crede mihi, antiqua simplicitate, potes.
Et licet hæc aliquis rigida de gente sophorum
Vituperet, morum quæ documenta damus:
Non tamen illa tibi quicquam nocuisse videbis,
Sedula si Musæ iussa sequêre meæ.
Fulcra soporiferi cùm liqueris alta cubilis,
(Quod fieri medium non decet ante diem)
Egregiè ciuilis eris, si nulla parentes
Mane salutandi sit tibi cura tuos.
Non homini cuiquam felicia fata preceris,
Sæpè tibi grates dicere ne sit opus.
Prospera quantumuis opes, quid proderit illis?
Optima non damnum est perdere verba leue.
Gens sine manè suos Hebræa salutet amicos,
Quam tenet implicitam multa superstitio.
Cur tibi iam leuium sit cura superflua rerum?
" Caniciem iustos cura dat ante dies.
Non habet exiguas quoq; pandiculatio vires,
Si medicos par est credere vera loqui,

Acci-

Accidit ex longo neruos torpere sopore,
Atq; malè officij munus obire sui.
Excitat hos certo tibi pandiculatio motu,
Vtere: nec mores dedecet illa tuos.
Nec reliquis surgens te vestibus indue, nudæ 3
Indusium satis est imposuisse cuti.
Sed reliquas geminis vestes complectitor vlnis,
Aspera si duro frigore sæuit hyems:
Scilicet in calido iucundius est hypocausto
Induere, à sæuo ne violere gelu.
Nec moueat, virgo vel fœmina si sit ibidem,
Tu tamen vtaris moribus vsq; tuis.
Siq́; tuis quisquam factis offenditur, illum
Cernere si talem nolit, abire iube.
Quisq; tibi cedat, nec tu concesseris vlli,
Conditione tua es liber, & esse velis.
Tandem vbi vestitus fueris, pendere solutas 4
In genibus caligas (res decet illa) sines.
Nanq; ita virginibus tacita ratione placebis,
Teq́; sibi optabit quæq; puella virum.
Causaq́; tam iusti manifesta videtur amoris,
Sed non est isto commemoranda loco.
Non sat eris simplex, si vestimenta ligare
Cœperis, & ventri vincula dura nocent.
Ne nimis euadas moratus, pectere crines 5
Neglige, neglecta est forma decora viro,
Fœmineæ crines ornare relinquito turbæ:
Comantur iuuenes, quos leuis vrit amor.

Crede mihi Dominum te nulla puella vocabit,
Si te composito viderit esse pilo.
Sint procul à nobis iuuenes vt fœmina compti,
Scribit Amazonio Cressa puella viro.
Eximio tibi erit decori, si pluma capillis
Mixta erit, & laudem prouidus inde feres.
Scilicet hoc homines poteris conuincere signo,
Non in stramineo te cubuisse toro.
6 *Sint capitis crines longi, nec forcipe tonsi,*
Cæsaries humeros tangat vt alta tuos.
Tutus vt à tristi rigidæ sis frigore brumæ,
Vertice prolixus crinis alendus erit.
Cuncti homines quōdam longos habuere capillos,
Quos modò virgineus curat habere chorus.
Regna pater quando Saturnus prisca tenebat,
Tunc fuit in longis gloria magna comis.
Simplicitas veterum laudatur vbiq; virorum:
Quà potes, hos semper sit tibi cura sequi.
7 *Dedecus esse puta faciémue manúsue lauare,*
Commodius crasso sordet vtrunq; luto.
Qui volet his vesci, per me licet, ipse lauabit,
Dicito: res curæ non erit illa mihi.
8 *Forsan erit dentes qui te mundare monebit,*
Sed monitis parens inueniare caue.
Recta valetudo corrumpi dicitur oris,
Sæpè noua si quis proluat illud aqua.
Quid noceat, dentes quòd sunt fuligine flaui:
Iste color rubei cernitur esse croci.

Iste

Iſte color fuluo quoq; non culpatur in auro,
Auro quod nunquam non amat omnis homo.
Dentibus ergo tuis cur ſit color ille pudendus?
Si ſapis, hanc à te fac procul ire fidem.

CAPVT II.

De ientaculo, & modeſtia oculorum, frontis, narium, item de garrulitate, ſternutatione, obſcœnitate, tuſsi, ructu, & de inceſſu, & habitu in plateis.

POſcere quod comedas, vbi vix dum lumina ſomnus, 1
Liquerit, inprimis commeminiſſe velis.
Tota conde vola quam primùm acceperis eſcam, 2
Ne cadat è manibus non bene preſſa tuis.
Tum poteris quadris vti, cùm prandia ſumes,
Iam ſatis eſt nuda continuiſſe manu.
Multaq; per digitos pinguedo diffluat omnes,
Quos volo te lingua lambere ſæpè tua.
Prandia quo geſtu, qua ſint ratione voranda,
Non ita pòſt longo tempore certus eris.
Sed mihi nonnullis de rebus es antè monendus,
Concio non nimium longa futura mea eſt.
Quo deceat totum pacto componere vultum,
Et corpus, paucis antè docendus eris.
Id caueas primùm, ne fort è modeſtia mores 3
In bene viuendo temperet vlla tuos.

Quis iuuenes nimium poßit laudare modestos
Qui sapit, ignauos mox stupidosq́; vocat.
4 *Non hominem rectis oculis aspexeris vllum,*
Verte aliò vultus lumen vtrunq; tui.
Si rectè aspicies, nimis esse videberis audax:
Tam iuuenem grauitas non satis illa decet.
Omnia quæ spectas, distorto lumine spectes,
Omniaq́; auersa fronte loquare viris,
5 *Esse verecundis oculis sine laudis amantes,*
Et qui virtuti conuenienter agunt.
Quo tibi cunq; libet, tu lumen vtrunq; vagari
Permitte, id multum simplicitatis habet.
6 *Nec malè conueniet frons vt sit torua minaxq́;,*
Et faciem rugæ mille decenter arant.
Qualis aratori facies solet esse iuuenco,
Verbera qui lanio percutiente tulit.
Vel fera qui contra riualem bella parauit,
Et furit, & feruens non capit ira modum.
Talis erit iuueni generoso vultus habendus,
Qui laudem, quòd sit fortis, habere volet.
„ *Scilicet ex vultis virtutes pectore clausas*
„ *Colligere exiguo quisq; labore potest,*
7 *Nullaq́; morosus nisi verba austera loqueris,*
Quando tibi quisquam conueniendus erit.
Comibus ad quosuis fueris si vocibus vsus,
Et leuis & petulans esse ferêris homo.
8 *Sin potes hanc de te spargi contemnere famam,*
(Nil tamen, vt vera laude veharis, agas)

Solue loquax semper multis sermonibus ora,
Ore tibi muto turpe sedere puta.
Sunt soliti quidam suspendere naribus aurum,
Vel gemmas, quales India diues habet:
Has tibi diuitias fortuna inimica negauit?
Non ideò fracto pectore tristis eris.
Accipe consilium non vana monentis amici,
Certus es, ex animo me bene velle tibi.
Qualiter à tectis dependens tempore brumæ
Condecorat totam stiria longa domum:
Si pituita fluens geminis à naribus, ornat
Qui iuuenes cultum simplicitatis amant.
Illa tibi gratis tanta ornamenta parantur,
Quæ puto non paruum sunt paritura decus,
Cuncta tibi rerum bona contulit ipsa creatrix
Natura, vt vita prospicit illa tuæ.
Sed modus est rebus seruandus in omnibus, ergo
Hanc tibi mensuram qua moderêris habe.
Mucor vbi patulo stillans influxerit ori,
Tunc emungendi tempus adesse scias.
Id cubito facies, & te ciuilior alter
Non erit: hanc laudem solus habere potes.
Siue tibi hunc vestis præstet seu pileus vsum,
Non fueris parua simplicitate rudis.
Totam implere manum, sacræq; illidere terræ,
Vt sonitum tota reddat in æde, decet.
Et iaceat: quid enim cures? pede proterat ille,
Phlegma tuum qui se posse videre negat.

Vidi etiam speculum multos de more gerentes,
(Appensum manicæ funibus illud erat)
Si placet exemplum capias studiosus ab illis,
Pituita speculi sed subeunte vicem.
10 *Edere nare graues sonitus, & ducere ronchos.*
Moribus aduersum non reat esse bonis.
Indicium est animi fortis, spiratio fortis,
Et facit ad famam nominis illa tui.
Sternutare volens vicino obuertito vultum,
11 *Quò potiùs vertas vix rear esse locum.*
Mos habet vt quidam benè sternutantib. optent,
Id tibi qui faciat forsan amicus erit.
Quò sciat ergo suum te sternutasse sodalem,
Illius ad faciem sit tua versa velim.
Tu tamen in simili causa bona nulla precêris,
Vel tua si grauiter sternutet ipsa parens.
12 *Esse pudens caueas, vlláue rubescere culpa,*
Criminis admissi quos piget, illud agant.
Turpia quantumuis dicantur verba, notari
Indignum statuas esse rubore genas.
Te quoq; verba loqui nonnunquã obscœna dece-
Dedecus hæc puero non didicisse foret. (bit.
Nominibus proprijs res quasq; vocare diserte,
Nec lex nec diuûm relligio vlla vetat.
Turpia quæ vulgo stulta ratione videntur.
Inspice natura sunt moderantis opus.
Non ego consueto seductus more loquendi,
Naturam contra, bella mouere velim,

Tempo-

Tempore vesicam iusto releuamus & aluum,
Idq́; hominum nemo iudicat esse malum.
Verba reformidant tantùm, proprijsq́; vocari
Nominibus rigidi talia facta vetant.
Quod genus hoc hominũ? quæ tãta insania mẽtis?
Sit pudor in verbis, resq́; pudore vacent?
Si noua quis narrat, quæ non audieris antè, 13
Nec tibi dicendum quod videatur habes:
Tum velut incautas labijs comprendere muscas
Mordicus instituas, ora patêre sines.
Si qua videbuntur sublato digna cachinno,
Ne leuiter risu concutiare vide.
Verùm ita, vt in tota ridentem audire platea
Te poßit, per eam si quis habebit iter.
Vsq; tibi patulas os diducatur ad aures,
Hinc tibi ridenti gratia maior erit.
Siq́; videbuntur scabri rubigine dentes,
Hòc poteris Dominæ gratior esse tuæ.
Dißilio risu: geminare subinde memento,
Non dubium id signum simplicitatis erit.
Sæpius & nulla causa existente, cachinnum
Tollere, non modicum laudis habere puta.
Forsan erunt qui se derisos esse putabunt,
Et tua non æquo pectore facto ferent.
Sic animis vanos irarum accenderis æstus,
Atq; tuo pulcrè munere functus eris.
Quid noceat multis furiosam impellere bilem?
Materiam risus res dabit illa noui.

14 Si qua voles falsa mendacia dicere lingua,
(Vera ego te iubeo non ita sæpè loqui)
Post duo verba semel vel bis tußire iuuabit,
Quid dubitas? multum commoditatis habet.
Forsitan in promptu nō sunt quæ verba loquaris,
Non malè, dum tußis, hæc reperire potes.
Nec te verba loqui conficta intelliget vllus,
Scilicet est falsum posse videre labor.
15 Quando opus est verè tußire, hanc noueris artē,
Vicini faciem verte sub ora tuam.
Hauriat ille tuæ spiracula dira trachea,
Illa refrigerium, si calet, esse queunt.
Si tua reppereris quenquam malè facta ferētem,
Nil moueat: vana est viribus ira carens.
" Imò & magnificis tua facta tuebere verbis,
Nil poteris pro te dicere? victus eris.
Argue quòd vano tumeat præcordia fastu,
Tam facilem nequeat qui tolerare iocum.
Quid faceret si non massa constaret eâdem,
Qua sumus humanum condita turba genus?
Scilicet impurum si reddi crederet, & te
Conficeret certa dura per arma nece.
16 Quando venit ructus, cur hunc retinere labores?
Quin potiùs liber poßit vt ire iuuas?
Dißimulare studes, & supprimis ire volentem,
Quid facis? ah clara voce iuuandus erat.
Nec facili teneas, quando volet ire, labore:
Et tibi, si teneas, damna timenda feret.

Flatus

Flatus enim stomacho si concludatur operto,
Carcere quò nequeat liber abire suo:
Letiferos diro corruptus carcere morbos,
Et mala quæ numero sint caritura, dabit.
In caput ascendet, totumq́ in corpus abibit,
(Heu nimio precio stet pudor ille tibi)
Nescio quid redolens hinc fiet anhelitus oris,
Forsitan & toto corpore putris eris.
Indé per infidum crepitus proruperit anum,
Nec fuerit sonitus proditus ille suo:
Naribus heu tetro fiet manifestus odore.
Nec poteris crimen dissimulare tuum.
Maxima vt hæc igitur prudens incõmoda vites,
Nec tibi sit ructum velle tenere labor.
Est amor in stratas vrbis prodire plateas? 17
Purgatum capitis tegmen habere caue.
Qui nimios ambit, muliebria munera, cultus,
Ridendus meritò cuilibet ille venit.
Nec licet à multo sit calceus vndiq; cœno 18
Oblitus, vt purges sit tibi cura, velim.
Quid purgasse iuuet, cùm sit tibi rursus eundum
Stercora per? vanus non foret ille labor? 19
Et toga longa pedes tibi demittatur ad imos,
Hoc erit antiquæ simplicitatis opus.
Et tua sic verret post te vestigia, ne quis
Quò sis progressus, cernere possit iter.
Latus & extrema limbus tibi vestis in ora
Collecto plateæ stercore firmus erit.

Viderit hoc aliquis ſpacio diſtante remotus,
Te benè prætextam credet habere togam,
Panniculos mittunt Bombicum munera Seres,
Hinc procul in Scythica munera nata plaga:
His credêre tuas ſolitus prætexere veſtes,
Infima ſi lato plena ſit ora luto.
20 *Sin minus iſta iuuant, (quoniam noua tempora*
Inſolitos ſecum ferre ſubinde ſolent) mores
» *Veſte breui induitor, quæ vix tegat vndiq; lūbos,*
Quæ tibi detectas non vetet eſſe nates.
Hoc gaudent cultu qui Martia caſtra ſequūtur,
Quiq; modò nomen nobilitatis habent.
Et tibi vt aut miles, vel nobilis eſſe puteris,
Cura ſit vt ſemper veſte tegare breui.
» *In quacunq; modum re conſeruare decorum eſt,*
Illa ſed hoc ſaltem regula falſa loco eſt.
Neglectus iuuenem cultus decet, inquit Eraſmus,
Quis dubitet tantum dicere vera virum?
Hunc igitur credens veſtitum neglige, nec te
Qui cultus deceant reſpice, quiúe minus.
21 *Brachium vtrūq; ſimul poſt terga reflectere diſce,*
Seu ſtes, ſeu vicos fortè per vrbis eas.
Sed mea ſedulitas, ne ſit prolixior æquo,
Quod ſupereſt verbis ſignificabo tribus.
Hoc volo te totam ſtudio componere vitam,
Sic volo te mores inſtituiſſe tuos.
Vt qui te videat, non falsò dicere poſſit:
Hic verè ſimplex eſt & agreſtis homo.

CAPVT

CAPVT III.

Mensa quomodo adornanda & remouenda, & de mensæ ministerio.

Ecce puer mensam iam pridē strauit, & ecce
Fercula sunt auidæ lauta parata Gulæ.
Lætus es: & esuriens patinis adhibebere plenis,
Hæc reprimunt sæuam pharmaca sana famē.
Te tamen antè tuo Domino seruire necesse est:
Pòst, quod edas rapido protinus ore, feres.
(Nec tamen officium famulandi promptus obibis,
Ni semel atq; iterum iusserit illud Herus)
Iamq; quibus deceat te moribus esse docebo,
Tu modò ne dubita, moriger esse mihi.
Quid quereris nimium subtilia iussa videri,
Quæ damus? & pauido suffugis illa metu.
Rustica Musa mea est, præceptaq; rustica tradit:
Discere quæ facili cuncta labore potes.
Quæ semel es monitus, semper facienda memēto,
Perq; tibi cunctos esse tenenda dies.
Siue tuo solus domino, seu pluribus adsis,
Siue domi sumas prandia, siue foris.
Est eadem ratio multis seruire, vel vni,
Et tibi mos idem semper habendus erit.
Cùm seruire voles prandentibus, exue vestem,
Officium impediat ne tota laxa tuum.
Sufficit vt caligas indutus edentibus astes
Promptus, & vt Thorax pectora nuda tegat.

Atq; ita quàm gracilis sis corpore quisq; videbit:
Laus ea nequaquam reijcienda tibi est.
2 *Quasq; geris vestes minimè decet esse ligatas,*
(Versibus vt paulò doctus es antè meis)
Quas natura tegi partes mandauit ad illas
Demittas geminas absq; pudore manus.
Sic ego matronis, castisq; placere puellis,
Ingenuisq; putem te bene posse viris.
3 *Non placuere mihi pede qui nituntur vtroq;,*
Et sua solicitè crura locare solent.
Tu pede nunc dextro, modò læuo insiste vicissim,
Idq; fac, vt nunquam stes in vtroq; simul.
Sic dum niteris hoc, requies conceditur illi:
" *Alterna requie quæ caruere labant.*
4 *Semper & instabili gressu titubare memento,*
Mobilitas iuuenes irrequieta docet,
" *Pigra quies scabiem morbosq; vtentibus adfert,*
" *Vtiliter moto corpore, sanus eris.*
Scilicet & fabri titubant, cùm follibus auras
Accipiunt: nec res dedecet illa fabros.
Cur igitur tibi non quoq; sit res illa decora?
" *Semper enim pulchrum, quod decet, esse solet*
" *Disce, quod ex vsu sit ab omnibus, atq; sequendũ,*
" *Pone bonum vultus quemlibet ante tuos.*
5 *Vtq; manu nunquam non gesticuleris vtraq;*
Effice: res magna est non tenuisse manus.
" *Ocia mortales culpare ignaua solemus,*
" *Ocia laudaudo sunt fugienda viro.*

Nonnihil ergo manu fac semper vtraq; labores,
Desidiæ turpem ne mereare notam.
Dextra ministeriũ subeat manus: altera braccas
Decidere à nudo femine posse, vetet.
Si nihil est aliud, digito te scalpe sub aurem,
Aut manibus sparsam digere vtrisq; comam.
Vel capitis tegmen digitis assuesce rotare,
Vel gestus habeas qui tibi cunq; placent.
Aut etiam doctus potes esse Poëta videri,
Incipiens vngues rodere dente tuos.
Id faciunt grauium meditantes pondera rerum,
Quiq; canunt Clario carmina digna Choro.
Vel tua ceu toruus disponito brachia miles, 6
Vt lateris costas tangat vtrinq; manus.
Credo equidem pugnax reputaberis esse videnti,
Brachia te tali disposuisse modo.
Nil nisi sis iussus facias, nil vtile tractes, 7
Facto quantumuis esse putabis opus.
Præmia, si quid ages iniussus, nulla sequentur,
Gratiaq; officij parua futura tui est.
At si quis fuerit, quem non satis esse putabis 8
Compositum, hunc oculis aspice sæpè tuis.
Quicquid aget, solers attenta mente notato,
Quoq; eat, & quo stet, quo sedeatq; modo.
Obseruaq; epulas quo gestu & pocula sumat,
Qua ratione suas collocet ille manus.
Siq; tibi illius mores & vita videntur
Vel modicum risum vel meruisse iocum:

Suffici-

Sufficiens causa est: ingentem tolle cachinnum,
Teq́; nihil risum dissimulare velim.
Imò & in illius iacias dicteria mores:
» *Forsan erit sapiens, qui modò stultus erat.*
Quòd hominum fuerit numerosior illa corona,
Hoc lepidos mordax tu magis ede iocos.
Scilicet hoc sapiens magis esse videberis illo,
Quò mage mordaci quoslibet ore petes.
9 *Fercula fortaßis mensæ noua ferre iuberis,*
Semper ibi hac vti prouidus arte potes:
Esuriens disco meliorem præripe partem,
Illa tibi summo iure tenenda venit.
Scortea non alios tibi pera feratur ad vsus,
Quàm bona si libeat tollere frustra tibi.
Ergo etiam si quis te viderit illud agentem,
Propterea nimium commoueare caue.
Quin potiùs verbo si te obiurgauerit vno,
In promptu facinus quo tuearis habe,
An scelus esse putas reliquis commedentib. inque,
Tempore me tanto non bene ferre famem?
Hoc vbi fatus eris, nihil amplius ille loquetur,
Verbaq́; continuò per tua victus erit.
10 *Pòst vbi lauta voles imponere fercula mensæ,*
Cura sit, vt placidè non nimis illud agas.
Tam placidè pones, vt ius cum carne resultet.
11 *Panis & infuso iure natare queat.*
Cùm satis ederunt, debentq́; superflua tolli.
Vnica consilij summa erit illa mei.

Subtra-

Subtrahe te dominis, vt & hunc vitare la[illegible]ſt,
Poßis, ne vires quo ſuperentur, agas.
Relliquias dominus de menſa colligat ipſe,
Appoſuiſſe dapes dic ſatis eſſe tibi.
Et ſatis expectaſſe diu, ſtomachumq́ latrare.
Hunc modò placandi tempus adeſſe cibis.
Sin famulum verbis reuocauerit ille ſeueris,
Incipe, ſed lento, velle redire gradu.
Quæ nimia eſt, magno multos properatio damno »
Lædit, & in paruis ſunt bona multa moris. »
Cumq́ redis, nullo quæ reſtant ordine tolle, 12
Ad benè tollendas quid facit ordo dapes? »
Stulta ſuperſtitio eſt, homini vitanda modeſto,
Cur, vbi relliquias colligis, illa placet?
Multa leuato ſimul, ne ſæpè recurrere feſſo, 13
Ordine tollenti pauca, neceſſe fuat.
Ire per ambages, cùm ſint compendia præſtò, »
Stultitiæ ſummum duxeris eſſe gradum. »
Sic quoq́ relliquias paulatim tollere, ineptum eſt,
Cùm pariter liceat cuncta leuare tibi.
Tum quoq́ (ne dubites) erit excuſabilis error,
Si fuerint digitis omnia lapſa tuis.
Pondere eras etenim vires ſuperante grauatus,
Brachiaq́ impoſitum laſſa grauabat onus.
Robore vix qui te multum ſuperabat & annis,
Suſtineat manibus pondera tanta ſuis.
Siq́ leuare iubet te nemo, leuare caueto,
Aſpicitoq́ oculis quæ cecidere tuis.

Et videre potes quasi res benè gesta fuisset,
Idq́ tibi vitio vertere nemo potest.
Sin fueris iussus, tum lapsa recollige tristis:
Et quasi pœniteas signa dolentis habe.
Tollere cuncta simul si non potes, accipe partem,
Cætera per terram sparsa iacere sine.
Non equidem spero fore de prandentibus vnum,
Deflendum facinus qui putet esse tuum.
Imò cum risu tibi digna encomia laudum,
Quæ nimia es meritus simplicitate, canent.

CAPVT IIII.

Qui mores in mensa seruandi, ante apposita cibaria.

CLara ciet vacuus iã dudũ murmura vẽter,
Tãq́ monet longam se malè ferre moram.
Eia age iam tandem te post ieiunia mensæ
Sumendisq́ cibis, qua potes arte, para.
Vincula si ventrem constringunt vlla, relaxa,
Liber vt arbitrio diffluat ille suo.
Nec tamen omninò nihil esse puteris honestus,
Vincula non libeat soluere cuncta simul.
Pauca potes, si sunt constricta, relinquere lora,
Quæ pòst commodius soluere tempus erit.
Antè lauare manus quàm suauia prandia sumas,
Credideris nunquam muneris esse tui.
Quàm facilè est gelida manus vt sit purior vnda?
Quælibet impuras terra refundit aquas.

Terra quod demisit si mundum credere fas est,
Tu quoq; iam toto corpore mundus eris.
Nec digitis longos præcidere conuenit vngues, 3
Vnguibus in longis gratia magna latet.
Vnguibus Accipiter longis quoq; corrigit escas,
Principibus tamen haud displicet ille viris.
Si tamen est animus præcidere, id inter edendũ,
Ocia cùm fueris paucula nactus, ages.
Si quis honoratus debet discumbere tecum, 4
Vt sedeas primo sit tibi cura loco.
Surgere si quisquam sella te iusserit illa,
Surgere te magnum crimen habere puta.
Nec dubites ingens tibi dedecus esse, supremo
Si pulsus, sedeas inferiore, loco.
Cur alij cedas, quo non sit dignus, honorem?
Cur tibi despecto non habeatur honos?
An dubium est vnum cunctos habuisse parentẽ? „
An non æquè omnis puluis & vmbra sumus? „
Primus Adam duro cùm verteret arua ligone,
Pensaq; de vili duceret Eua colo:
Ecquis in hoc poterat vir nobilis orbe videri?
Et modò quisquam alios ante locandus erit?
Serius ad mensam si quando accedis, & illic
Pransuro sedes iam tibi nulla vacat: 5
Stare diu minimè tibi conuenit: vtile membris
Hoc erit, vt sumas prandia læta sedens.
Pelle loco socium, qui quòd sit viribus impar,
Nil tibi pro rapta sede nocere potest.

Cedere si nolet, nolentem detrahe collo:
Cedere maiori præcipit ipse Cato.
6 *Forsan adhuc panis cultello hesternus adhæret,*
Aut magis est alio sordidus ille situ:
Huic vitio poterit succurrere calceus, illum
Exue, si cotis destitueris ope.
Vertitoq; exutum, versoq; illidito cultrum,
Inde tibi splendens, inde & acutus erit.
Si te quis fuerit sic admiratus agentem,
Respondere potes, moris id esse tui.
7 *Tardiùs optatas apponi videris escas,*
Et fieri longam te esuriente moram.
(Forsitan officium neglexit lixa coquendi,
Vel malus inceptum fraude moratur opus)
" *Ira animum subeat, furor est iustißimus iræ,*
" *Quæ grauiter causas cur moueatur, habet.*
Posce dapes pleni magnis clamoribus oris,
Quàm potes intenso gutture posce dapes.
Voceq; cessantes verbisq; minacibus vrge,
" *Sæpè subest paruis maxima pœna moris.*
8 *Forsan & instructæ qui dulcia fercula mensæ*
Inferat, à lixa dante, minister abest:
Tu potius longum ieiuno ventre sedebis,
Fercula quàm reliquis vilior ipse feras.
Nemo tibi facinus tantum persuadeat Autor,
Ne vel Romuleæ Tullius vrbis honos.
Stultus id exiguum tibi dedecus esse putares,
Seruitium facili vile subisse manu?

Interea

Interea varias tere tempora longa per artes,
Ocia sunt pigris insidiosa viris.
Si mala te scabies dulci prurigine vexat,
Qua liceat causam, fallere tempus, habes. 9
Scalpe frequens digitis (nihil est iucundius illo)
Vlcera, quæ multa putrida tabe fluunt.
Aut velut exciso quondam sub monte Metallum
Quæritur in venis terra benigna tuis:
Sic scabiem immisso variè rimabere cultro
Doctus & occultos ingrediere poros.
Inde nec absterso cultro data prandia sumes,
Nec digitos gelidæ flumine lotus aquæ.
Vermiculi teneram sæui infestare iuuentam 10
(Experto dubitas credere?) sæpè solent.
Bis tribus ingreßi pedibus nituntur, & inde
Conueniens multo de pede nomen habent.
Hos quoq; si sentis depastum rodere corpus,
Non tibi protractas ire querêre moras.
Auulsos capitis modò crinibus abstrahe, & illos
Strenuus impresso fortiter vngue doma.
Eq; sinu viuos, miles fortißimus, hostes
Profer, & in mensa corpora capta loca.
Delicias illic faciant tibi mille, videnti
Quæ moueant celeres conditione pedes.
Omnia defuerint, tamẽ haud tibi defore quadras 11
Crediderim, his longæ tædia pelle moræ.
Inspice si non sunt omnes velut esse volebas,
Emendaturas protinus adde manus.

Sæpius artifici turpis committitur error,
Quando celer propero multa labore parat.
Impiger educto tu singula corrige cultro,
Quæ poterant oculis esse molesta tuis.
Corrige, & incisis orbes insignibus orna,
Ingratumq; tuo non erit illud hero.
12 *Impositam mensæ crebris te pungere mappam*
Ictibus, haud quenquam qui vetet esse velim.
Linea vulneribus mensæ velamina multis
Confice, res vsu non caret illa suo.
Tale malum dominus fieri sibi sæpè timebit,
Marteriam tarda cui dedit ipse mora.
Temperiusq; dari cupido sua fercula ventri
Præcipiet, proprio cautus eritq; malo.
13 *AEneus in mediæ quoq; ponitur æquore mensæ*
Circulus, impositas sustinet ille dapes.
Ictibus huic raptum crebris illidito cultrum,
Vtilitas duplex inde venire potest.
Afficies teneras claris tinnitibus aures:
Audire hos multi se quoq; posse velint.
Inde Coquum de te dominumq; monebis, & illos
Esse diu immemores non patiêre tui.
14 *Culter Heri in mensa positus, patrisúe iacebit,*
Alteriúsue, tibi qui bene notus erit:
Arripe & in saxis aciem ferroq; retunde,
Ne nimis & iusto promptius ille secet.
Inde tuo existat dominóue patriúe periclum,
Vulnera ne nimium dura secando ferant.

Deniq;

Deniq; si ventrem miser exonerare fuisti
Immemor, & iam te sarcina tanta grauat:
Et metuis caligas modò ne descendat in ipsas,
Atq; nouo totam turbet odore domum:
Surge citus mensa, causamq; rogantibus inque,
Ventris eo sæuum depositurus onus.
Inde redi, illotis mensæq; accumbito palmis,
Ne noceat longas nectere velle moras.
Forsitan accubitum dum propter balnea differs,
Diripiat positos cætera turba cibos.

CAPVT V.

De moribus inter edendum obseruandis.

Sorbilis inprimis ieiuno apponitur esca, 1
Ventriculo melius quòd queat illa coqui.
Et tibi adhuc cupido cochlearia concaua desunt.
Nec facile apposita est abstinuisse cibo:
Quid dubitas patinam roseis apponere labris,
Immissoq; datas ebibere ore dapes?
Ipsa parens rerum, quæ vita humana requirit, „
Cuncta tibi larga contulit ecce manu. „
Diogenes etiam cochleare abiecit, & hausit
Ex liquido palmis pocula fonte suis.
Hunc manuum demēs Cynicus nō nouerat vsum,
Doctus ab infanti ni foret ipse senex.
Fercula cùm fuerint mensa quæcunq; locata, 2
Sit tua vt in patina dextera prima vide.

14 Si qua voles falsa mendacia dicere lingua,
(Vera ego te iubeo non ita sapè loqui)
Post duo verba semel vel bis tussire iuuabit,
Quid dubitas? multum commoditatis habet.
Forsitan in promptu nō sunt quæ verba loquaris,
Non malè, dum tussis, hæc reperire potes.
Nec te verba loqui conficta intelliget vllus,
Scilicet est falsum posse videre labor.
15 Quando opus est verè tussire, hanc noueris artē,
Vicini faciem verte sub ora tuam.
Hauriat ille tuæ spiracula dira tracheæ,
Illa refrigerium, si calet, esse queunt.
Si tua reppereris quenquam malè facta ferētem,
Nil moueat: vana est viribus ira carens.
" Imò & magnificis tua facta tuebcre verbis,
Nil poteris pro te dicere? victus eris.
Argue quòd vano tumeat præcordia fastu,
Tam facilem nequeat qui tolerare iocum.
Quid faceret si non massa constaret eâdem,
Qua sumus humanum condita turba genus?
Scilicet impurum si reddi crederet, & te
Conficeret certa dura per arma nece.
16 Quando venit ructus, cur hunc retinere labores?
Quin potiùs liber possit vt ire iuuas?
Dissimulare studes, & supprimis ire volentem,
Quid facis? ah clara voce iuuandus erat.
Nec facili teneas, quando volet ire, labore:
Et tibi, si teneas, damna timenda feret.

Flatus enim stomacho si concludatur operto,
Carcere quò nequeat liber abire suo:
Letiferos diro corruptus carcere morbos,
Et mala quæ numero sint caritura, dabit.
In caput ascendet, totumq́; in corpus abibit,
(Heu nimio precio stet pudor ille tibi)
Nescio quid redolens hinc fiet anhelitus oris,
Forsitan & toto corpore putris eris.
Indè per infidum crepitus proruperit anum,
Nec fuerit sonitus proditus ille suo:
Naribus heu tetro fiet manifestus odore.
Nec poteris crimen dissimulare tuum.
Maxima vt hæc igitur prudens incōmoda vites,
Nec tibi sit ructum velle tenere labor.
Est amor in stratas vrbis prodire plateas? 17
Purgatum capitis tegmen habere caue.
Qui nimios ambit, muliebria munera, cultus,
Ridendus meritò cuilibet ille venit.
Nec licet à multo sit calceus vndiq; cœno 18
Oblitus, vt purges sit tibi curà, velim.
Quid purgasse iuuet, cùm sit tibi rursus eundum
Stercora per? vanus non foret ille labor? 19
Et toga longa pedes tibi demittatur ad imos,
Hoc erit antiquæ simplicitatis opus.
Et tua sic verret post te vestigia, ne quis
Quò sis progressus, cernere possit iter.
Latus & extrema limbus tibi vestis in ora
Collecto plateæ stercore firmus erit.

Viderit hoc aliquis ſpacio diſtante remotus,
Te benè prætextam credet habere togam,
Panniculos mittunt Bombicum munera Seres,
Hinc procul in Scythica munera nata plaga:
His credēre tuas ſolitus prætexere veſtes,
Infima ſi lato plena ſit ora luto.
20 *Sin minus iſta iuuant, (quoniam noua tempora mores*
Inſolitos ſecum ferre ſubinde ſolent)
„ *Veſte breui induitor, quæ vix tegat vndiq; lūbos,*
Quæ tibi detectas non vetet eſſe nates.
Hoc gaudent cultu qui Martia caſtra ſequūtur,
Quiq; modò nomen nobilitatis habent.
Et tibi vt aut miles, vel nobilis eſſe puteris,
Cura ſit vt ſemper veſte tegare breui.
„ *In quacunq; modum re conſeruare decorum eſt,*
Illa ſed hoc ſaltem regula falſa loco eſt.
Neglectus iuuenem cultus decet, inquit Eraſmus,
Quis dubitet tantum dicere vera virum?
Hunc igitur credens veſtitum neglige, nec te
Qui cultus deceant reſpice, quiúe minus.
21 *Brachium vtrūq; ſimul poſt terga reflectere diſce,*
Seu ſtes, ſeu vicos fortè per vrbis eas.
Sed mea ſedulitas, ne ſit prolixior æquo,
Quod ſupereſt verbis ſignificabo tribus.
Hoc volo te totam ſtudio componere vitam,
Sic volo te mores inſtituiſſe tuos.
Vt qui te videat, non falsò dicere poſſit:
Hic verè ſimplex eſt & agreſtis homo.

CAPVT

CAPVT III.

Mensa quomodo adornanda & remouenda, & de mensæ ministerio.

Ecce puer mensam iam pridẽ strauit, & ecce
Fercula sunt auidæ lauta parata Gulæ.
Lætus es: & esuriens patinis adhibebere plenis,
Hæc reprimunt sauam pharmaca sana famẽ.
Te tamen antè tuo Domino seruire necesse est:
Pòst, quod edas rapido protinus ore, feres.
(Nec tamen officium famulandi promptus obibis,
Ni semel atq; iterum iusserit illud Herus)
Iamq́; quibus deceat te moribus esse docebo,
Tu modò ne dubita, moriger esse mihi.
Quid quereris nimium subtilia iussa videri,
Quæ damus? & pauido suffugis illa metu.
Rustica Musa mea est, præceptaq́; rustica tradit:
Discere quæ facili cuncta labore potes.
Quæ semel es monitus, semper facienda memẽto,
Perq́; tibi cunctos esse tenenda dies.
Siue tuo solus domino, seu pluribus adsis,
Siue domi sumas prandia, siue foris.
Est eadem ratio multis seruire, vel vni,
Et tibi mos idem semper habendus erit.
Cùm seruire voles prandentibus, exue vestem,
Officium impediat ne tota laxa tuum.
Sufficit vt caligas indutus edentibus astes
Promptus, & vt Thorax pectora nuda tegat.

Atq; ita quàm gracilis sis corpore quisq; videbit:
Laus ea nequaquam reijcienda tibi est.
2 Quasq; geris vestes minimè decet esse ligatas,
(Versibus vt paulò doctus es antè meis)
Quas natura tegi partes mandauit ad illas
Demittas geminas absq; pudore manus.
Sic ego matronis, castisq; placere puellis,
Ingenuisq; putem te bene posse viris.
3 Non placuere mihi pede qui nituntur vtroq;,
Et sua solicitè crura locare solent.
Tu pede nunc dextro, modò læuo insiste vicißim,
Idq; fac, vt nunquam stes in vtroq; simul.
Sic dum niteris hoc, requies conceditur illi:
" Alterna requie quæ caruere labant.
4 Semper & instabili gressu titubare memento,
Mobilitas iuuenes irrequieta docet,
" Pigra quies scabiem morbosq; vtentibus adfert,
" Vtiliter moto corpore, sanus eris.
Scilicet & fabri titubant, cùm follibus auras
Accipiunt: nec res dedecet illa fabros.
Cur igitur tibi non quoq; sit res illa decora?
" Semper enim pulchrum, quod decet, esse solet
" Disce, quod ex vsu sit ab omnibus, atq; sequendũ,
" Pone bonum vultus quemlibet ante tuos.
5 Vtq; manu nunquam non gesticuleris vtraq;
Effice: res magna est non tenuisse manus.
" Ocia mortales culpare ignaua solemus,
" Ocia laudaudo sunt fugienda viro.

Non-

Nonnihil ergo manu fac semper vtraq; labores,
Desidiæ turpem ne mereare notam.
Dextra ministeriũ subeat manus: altera braccas
Decidere à nudo femine posse, vetet.
Si nihil est aliud, digito te scalpe sub aurem,
Aut manibus sparsam digere vtrisq; comam.
Vel capitis tegmen digitis assuesce rotare,
Vel gestus habeas qui tibi cunq; placent.
Aut etiam doctus potes esse Poëta videri,
Incipiens vngues rodere dente tuos.
Id faciunt grauium meditantes pondera rerum,
Quiq; canunt Clario *carmina digna* Choro.
Vel tua ceu toruus disponito brachia miles, 6
Vt lateris costas tangat vtrinq; manus.
Credo equidem pugnax reputaberis esse videnti,
Brachia te tali disposuisse modo.
Nil nisi sis iussus facias, nil vtile tractes, 7
Facto quantumuis esse putabis opus.
Præmia, si quid ages iniussus, nulla sequentur,
Gratiaq; officij parua futura tui est.
At si quis fuerit, quem non satis esse putabis 8
Compositum, hunc oculis aspice sæpè tuis.
Quicquid aget, solers attenta mente notato,
Quoq; eat, & quo stet, quo sedeatq; modo.
Obseruaq; epulas quo gestu & pocula sumat,
Qua ratione suas collocet ille manus.
Siq; tibi illius mores & vita videntur
Vel modicum risum vel meruisse iocum:

Suffici-

Subtrahe te dominis, vt & hunc vitare laborem
Poßis, ne vires quo superentur, agas.
Relliquias dominus de mensa colligat ipse,
Apposuisse dapes dic satis esse tibi.
Et satis expectasse diu, stomachumq́; latrare,
Hunc modò placandi tempus adesse cibis.
Sin famulum verbis reuocauerit ille seueris,
Incipe, sed lento, velle redire gradu.
Quæ nimia est, magno multos properatio damno »
Lædit, & in paruis sunt bona multa moris. »
Cumq́; redis, nullo quæ restant ordine tolle, 12
Ad benè tollendas quid facit ordo dapes? »
Stulta superstitio est, homini vitanda modesto,
Cur, vbi relliquias colligis, illa placet?
Multa leuato simul, ne sæpè recurrere fesso, 13
Ordine tollenti pauca, necesse fuat.
Ire per ambages, cùm sint compendia præstò, »
Stultitiæ summum duxeris esse gradum. »
Sic quoq; relliquias paulatim tollere, ineptum est,
Cùm pariter liceat cuncta leuare tibi.
Tum quoq; (ne dubites) erit excusabilis error,
Si fuerint digitis omnia lapsa tuis.
Pondere eras etenim vires superante grauatus,
Brachiaq́; impositum lassa grauabat onus.
Robore vix qui te multum superabat & annis,
Sustineat manibus pondera tanta suis.
Siq́; leuare iubet te nemo, leuare caueto,
Aspicitoq́; oculis quæ cecidere tuis.

Et

Terra quod demisit si mundum credere fas est,
Tu quoq; iam toto corpore mundus eris.
Nec digitis longos præcidere conuenit vngues, 3
Vnguibus in longis gratia magna latet.
Vnguibus Accipiter longis quoq; corrigit escas,
Principibus tamen haud displicet ille viris.
Si tamen est animus præcidere, id inter edendū,
Ocia cùm fueris paucula nactus, ages.
Si quis honoratus debet discumbere tecum, 4
Vt sedeas primo sit tibi cura loco.
Surgere si quisquam sella te iusserit illa,
Surgere te magnum crimen habere puta.
Nec dubites ingens tibi dedecus esse, supremo
Si pulsus, sedeas inferiore, loco.
Cur alij cedas, quo non sit dignus, honorem?
Cur tibi despecto non habeatur honos?
An dubium est vnum cunctos habuisse parentē? ,,
An non æquè omnis puluis & vmbra sumus? ,,
Primus Adam duro cùm verteret arua ligone,
Pensaq; de vili duceret Eua colo:
Ecquis in hoc poterat vir nobilis orbe videri?
Et modò quisquam alios ante locandus erit?
Serius ad mensam si quando accedis, & illic
Pransuro sedes iam tibi nulla vacat: 5
Stare diu minimè tibi conuenit: vtile membris
Hoc erit, vt sumas prandia læta sedens.
Pelle loco socium, qui quòd sit viribus impar,
Nil tibi pro rapta sede nocere potest.

Cedere si nolet, nolentem detrahe collo:
Cedere maiori præcipit ipse Cato.
6 *Forsan adhuc panis cultello hesternus adhæret,*
Aut magis est alio sordidus ille situ:
Huic vitio poterit succurrere calceus, illum
Exue, si cotis destitueris ope.
Vertitoq́; exutum, versoq́; illidito cultrum,
Inde tibi splendens, inde & acutus erit.
Si te quis fuerit sic admiratus agentem,
Respondere potes, moris id esse tui.
7 *Tardiùs optatas apponi videris escas,*
Et fieri longam te esuriente moram.
(Forsitan officium neglexit lixa coquendi,
Vel malus inceptum fraude moratur opus)
» *Ira animum subeat. furor est iustissimus iræ,*
» *Quæ grauiter causas cur moueatur, habet.*
Posce dapes pleni magnis clamoribus oris,
Quàm potes intenso gutture posce dapes.
Voceq́; cessantes verbisq́; minacibus vrge,
» *Sæpè subest paruis maxima pœna moris.*
8 *Forsan & instructæ qui dulcia fercula mensæ*
Inferat, à lixa dante, minister abest:
Tu potius longum ieiuno ventre sedebis,
Fercula quàm reliquis vilior ipse feras.
Nemo tibi facinus tantum persuadeat Autor,
Ne vel Romuleæ Tullius vrbis honos.
Stultus id exiguum tibi dedecus esse putares,
Seruitium facili vile subisse manu?

Interea

Interea varias tere tempora longa per artes,
Ocia sunt pigris insidiosa viris.
Si mala te scabies dulci prurigine vexat,
Qua liceat causam, fallere tempus, habes. 9
Scalpe frequens digitis (nihil est iucundius illo)
Vlcera, quæ multa putrida tabe fluunt.
Aut velut exciso quondam sub monte Metallum
Quæritur in venis terra benigna tuis:
Sic scabiem immisso variè rimabere cultro
Doctus & occultos ingrediere poros.
Inde nec absterso cultro data prandia sumes,
Nec digitos gelidæ flumine lotus aquæ.
Vermiculi teneram sæui infestare iuuentam 10
(Experto dubitas credere?) sæpè solent.
Bis tribus ingressi pedibus nituntur, & inde
Conueniens multo de pede nomen habent.
Hos quoq; si sentis depastum rodere corpus,
Non tibi protractas ire querêre moras.
Auulsos capitis modò crinibus abstrahe, & illos
Strenuus impresso fortiter vngue doma.
Eq; sinu viuos, miles fortissimus, hostes
Profer, & in mensa corpora capta loca.
Delicias illic faciant tibi mille, videnti
Qua moueant celeres conditione pedes.
Omnia defuerint, tamē haud tibi defore quadras 11
Crediderim, his longæ tædia pelle moræ.
Inspice si non sunt omnes velut esse volebas,
Emendaturas protinus adde manus.

Sæpius artifici turpis committitur error,
Quando celer propero multa labore parat.
Impiger educto tu singula corrige cultro,
Quæ poterant oculis esse molesta tuis.
Corrige, & incisis orbes insignibus orna,
Ingratumq; tuo non erit illud hero.

12 *Impositam mensæ crebris te pungere mappam*
Ictibus, haud quenquam qui vetet esse velim.
Linea vulneribus mensæ velamina multis
Confice, res vsu non caret illa suo.
Tale malum dominus fieri sibi sæpè timebit,
Marteriam tarda cui dedit ipse mora.
Temperiumq; dari cupido sua fercula ventri
Præcipiet, proprio cautus eritq; malo.

13 *AEneus in mediæ quoq; ponitur æquore mensæ*
Circulus, impositas sustinet ille dapes.
Ictibus huic raptum crebris illidito cultrum,
Vtilitas duplex inde venire potest.
Afficies teneras claris tinnitibus aures:
Audire hos multi se quoq; posse velint.
Inde Coquum de te dominumq; monebis, & illos
Esse diu immemores non patiêre tui.

14 *Culter Heri in mensa positus, patrisúe iacebit,*
Alteriúsue, tibi qui bene notus erit:
Arripe & in saxis aciem ferroq; retunde,
Ne nimis & iusto promptius ille secet.
Inde tuo existat dominóue patriúe periclum,
Vulnera ne nimium dura secando ferant.

Deniq;

Deniq; si ventrem miser exonerare fuisti
Immemor, & iam te sarcina tanta grauat:
Et metuis caligas modò ne descendat in ipsas,
Atq; nouo totam turbet odore domum:
Surge citus mensa, causamq; rogantibus inque,
Ventris eo saeuum depositurus onus.
Inde redi, illotis mensaeq; accumbito palmis,
Ne noceat longas nectere velle moras.
Forsitan accubitum dum propter balnea differs,
Diripiat positos caetera turba cibos.

CAPVT V.

De moribus inter edendum obseruandis.

Sorbilis inprimis ieiuno apponitur esca, 1
Ventriculo melius quòd queat illa coqui.
Et tibi adhuc cupido cochlearia concaua desunt.
Nec facile apposita est abstinuisse cibo:
Quid dubitas patinam roseis apponere labris,
Immissoq; datas ebibere ore dapes?
Ipsa parens rerum, quae vita humana requirit, „
Cuncta tibi larga contulit ecce manu. „
Diogenes etiam cochleare abiecit, & hausit
Ex liquido palmis pocula fonte suis.
Hunc manuum demēs Cynicus nō nouerat vsum,
Doctus ab infanti ni foret ipse senex.
Fercula cùm fuerint mensa quaecunq; locata, 2
Sit tua vt in patina dextera prima vide.

Et tibi quod placitum fuerit citus arripe frustum
Ne tibi præreptum protinus alter edat.
Si sapis, hunc morem semper retinere memento:
Vtile id est ventri conueniensq; tuo.
Inuidus obliquis id viderit vllus ocellis,
Dicito, quisq; solet proximus esse sibi.
3 *Forsan & in disci procul à te parte remota,*
Tollere quam cupias, portio lauta iacet:
Et tibi nullus adest hominum qui porrigat illam,
Arripe protensa protinus ipse manu.
Quid refert etenim quòd non in parte propinqua
Te coram, vt positum debuit esse, fuit?
Nescio quid ciuile sapit conuertere lancem
In gyrum, vt veniant fercula lauta tibi.
Id facinus tali potes excusare colore,
Promptus ad vrbanos vt videare iocos:
Taliter vt referas circum cœlestia volui
Sidera, nec stabilem semper habere locum.
Inde quid efficiant propria virtute Planetæ,
Id sine vicinum commemorare tuum.
Ille tuo pugnum ridens impegerit ori:
Motus ab æthereo venerit ille polo.
4 *Quod tibi de lautis dapibus proponet amicus,*
Arripe quò citius fiat vtraq; manu.
Quodq; dedit retine totum, totumq; vorato,
Si sapor est gratus faucibus ille tuis.
Nil tibi profuerit vicino reddere partem,
De tibi propositis, si placuere, cibis.

Quiq́; tibi dederat, non debes dicere grates,
Sit licet eximio dignus honore coli.
Ipse mihi poteram quæ vellem sumere, dices:
Nil opus officiò crede fuisse tui.
Hac semel atq; iterum responsa dedisse iuuabit,
Et modò quid prosint hæc tibi, certus eris.
Nempe tibi nemo post factum porriget illud
Frusta ex appositis vlla voranda cibis.
Ipse igitur posthac, & quæ tibi cunq; placebunt,
Arbitrio poteris sumere frusta tuo. 5
Omnia per patinam conuertas, omnia tentes:
Nec nisi quæ placeant sunt comedenda tibi.
Pectora sæpè grauis mortalia detinet error, "
Et quæuis oculos fallere causa potest. "
Sæpius aspectu quod pulcrè apparet opimum,
Lautum, si gustes, experiere parum,
Cuncta igitur lingua cautus gustuq́; probato,
Quæ placuere oculis fercula visa tuis.
Si sapor est gratus, nec displicet ille palato,
Non opus esse tibi me monitore putem.
Sin expectatum deprendis abesse saporem,
Quid facias, nostro carmine doctius eris.
In patinam rursus si vis iactare, licebit:
Cur etenim stomacho quòd malè quadret edas?
Vel retinens, quacunq; libet tibi parte, voratos
Hoc equidem nullum posse vetare reor.
Compressam digitis arrodere dentibus escam, 6
Et decet, & secum commoda multa vehit.

 Parcis

Parcis enim tenero (magna ô sapientia) cultro,
Ossibus illisus ne ferat ille malum.
Quod super est patinæ visum est tibi reddere? lau-
Mox alius f-san, qui petat illud, erit. (do:
„ *Inuidia est hominum naturæ insculpta malorũ,*
„ *Quod super est, alij cedere nolle bonum.*
Quod tibi displicuit rapiet cupidissimus alter,
Et velut accepto munere, gratus erit.
Vtq; cibis vacuam præsentibus expleat aluum,
Ore tibi rapido quod superabat, edet.
7 *Commodius tamen & ciuilius esse putarem,*
Vicino ambesam proposuisse dapem.
Accipiet lætus, gratesq; tibi insuper addet,
Te quòd adhuc memorem sentiat esse sui.
Argumentum ingens non ficti erit illud amoris,
(Secula quem rarò nostra videre solent)
Quòd dederis carnes iam de quibus ederis ipse
Vicino, & cùm te non roget ille, tuo.
Vix equidem credo frustum quòd tale parenti
Det canis, esuriem quamlibet illa ferat.
8 *Elixam Cererem, Bacchiue liquentia Promum*
Vina vides parca suppeditare manu?
Pocula post tergum prudens tibi plena repones,
Nec quis inuito te bibat inde sines.
Cùm bibis ex illis, reliquis scientibus, inque,
Solicitum pro se quemlibet esse decet.
Vos quoq; iam potum circumspexisse decebat,
Guttura si curæ sicca rigare fuit.

Cùm

Cùm benè de primo repleris viscera misso, 9
Et iam quæ placeat venerit esca tibi:
Si qua ligata tenēt ventrem modò vincula solue,
Ad præsens fias quò magis aptus opus.
Nil pudeat: si quid credes tamen esse pudendum,
Id poteris tali dissimulare ioco.
Cum tibi vicino te permutare sodali
Finge dolo, vestis vincula velle tuæ.
Et pete vt antè tibi sua præbeat illa videnda,
Dic tua te dempta promere velle mora:
Hæc erit in promptu soluendi occasio lori,
Quod pudor antè tibi soluere magnus erat.
Iamq; tuis si quid corrosæ carnis inhæret
Dentibus, inserta deme repentè manu.
Cùm caro fallacis Crocodili in faucibus hæsit,
Exiguus facili subuenit ales ope.
Ora etenim volucrum rostris elinguia pandit
Bellua, mox escam qui petat ales adest.
Ille feræ dentes impunè pererrat hiantis.
Frustaq; de patula fauce relicta legit.
Hac opus arte tibi nihil est, natura benignè
Prospiciens, digitos ipsa manusq; dedit.
Os digitis scrutare tuis, aut vtere cultro,
Immunda officium cur tibi præstet auis?
Quodq; reuulsisti de dentibus, inspice quid sit, 10
Et ne quid pereat protinus illud ede.
Aut aliud non purgato prius accipe cultro
E patina frustum quod tibi cunq; placet.

Idq́; tuo ridens transfixum appone sodali,
Terq́; vt edat blanda voce quaterq́; roga.
Extractasq́; tuo sordes vbi sumpserit ori,
Materia risum sufficiente dabis.
Hoc etiam reliquis vrbanus habebere pacto,
Natus & Attæis esse ferere iocis.
11 Nescio cur aliqui soleant abstergere cultrum,
Cùm de communi scindere pane volunt.
Insipiens adipem mappæ cur illinis albæ?
Cur quod habet solidæ nil rationis agis?
Vtilius poteras communi abstergere pane,
Pinguior, & linguæ gratior ille foret.
Forsan & hæc alijs res non ingrata fuisset,
Si modò de pingui pane libenter edunt.
12 Hoc etiam (quamuis non nil videatur agreste)
Conueniens ventri sors queat esse tuo.
Quando dapes lautas in prandia miserit hospes,
Quas speres auidæ posse placere gulæ:
Exime de patulo mucorem nare fluentem,
Exemptumq́; caua conglomerato manu,
Idq́; vel in mediam coram omnibus inijce lancem,
Callidus, aut gestus inijcientis habe.
Sic reliquos dapibus citus absterrebis opimis,
Quodq́; erat appositum solus habere potes.
Fecit idem quondam vir famigeratus vbiq;,
Nomina cui speculo noctua iuncta dedit.
Hunc homines cuncti laudant, mirantur, hono-
Atq; viri mores posse referre student. (rant,

Illius quoq; tu quantum potes, indue vitam,
Et poteris gestis clarus abire tuis.
Quem tibi praescribam sumenda prandia finem, 13
Quis modus huic operi debeat esse, rogas?
Desine cùm nimia venter distenditur esca,
Cumq; tibi rumpi prae grauitate times.
Hîc mihi prætereà fueras non pauca monendus,
Prandia sumenti quae facienda forent.
Sed vetat hora breuis fugitiui temporis, ergo
Plura canam quando cœna parata tibi est.

CAPVT VI.

Mores à prandio, & in deambulationibus obseruandi.

IAm benè visceribus per splendida fercula pastis, 1
De rebus nullis anxius esse velis.
Heu malè ventriculus curis affligitur æger,
Peius vt ingestos concoquat ille cibos.
Inde feri infestant mortalia corpora morbi,
O fugito solers omne laboris onus.
Et tua per scamnum componito membra sapori, 2
Quod modò sunt scamno prandia sumpta tibi.
Sic iaceas donec cœnandi venerit hora,
Tum tibi de somno surgere tempus erit.
Dumq; iaces poteris crepitus impunè frequentes 3
Edere, nec qui te carpere possit, erit.
In manibus cùm non habeas, potuisse teneri,
(Verba tibi si quis dixerit vlla) nega.

Si

4 Si licet ingrato non indulgere ſopori,
Nec tua delectat corpora pigra quies:
Surge gradu lento per vicos vrbis iturus,
Res bene repleto conuenit illa viro.
Eſcaq; paulatim ventrem deſcendit in imum,
Id medici membris eſſe ſalubre docent,
5 Illotis manibus veniſti ad prandia primùm:
Illotis manibus rurſus abire potes.
Nónne ſinas potiùs ſumptas tibi ſuauiter eſcas,
Quàm digitos fatui fontis olore lacum?
6 Nec, licet immundo ſit calceus vndiq; cœno
Oblitus, vt purges ſit tibi cura velim.
Quid purgaſſe iuuat, cùm ſit tibi rurſus eundum
Perq; luto plenas ſtercoribusq; vias?
Sumpſeris incaſſum vanos purgando labores,
Vanaq; propoſiti cura ſit illa tui.
7 In media quando iam cœperis ire platea,
Et fuerit ſumpti nauſea facta cibi:
Deijce per vomitũ ventri quodcũq; moleſtum eſt,
Sit licet in medio nauſea facta foro.
Plurima nec moueat ꝙ turba ſtet vndiq; circum,
Tu tamen abijcias quod tibi cunq; graue eſt.
Fecit id Antonius multis ſpectantibus olim,
Is tamen Auſonia conſul in vrbe fuit.
Roma ſed ô noſtras quantum ſupereminet vrbes?
O quantò es magno tu minor Antonio?
Quod facinus tanta vir tantus in vrbe patrauit,
Non tibi in his poterit dedecus eſſe locis.

Si nihil iſta mouent magnorum exempla virorũ,
Qua moueat propria cura ſalutis erit.
Corporibus medici rectè auxilientur vt ægris,
Ad vomitum cauti ſæpius illa vocant.
Menſe vnum quouis vomitum pluresq́; requirũt,
Præſeruatiuum pharmacon illud habet.
Quid ſentis? quot eris rectè valiturus in annos,
Si vel quotidie bisúe ſemelúe vomas?
Quando tibi grauis eſt ſpacianti vrina, repentè
Veſicam in medijs exonerato vijs.
Fœmina caſta licet videat, vel honeſta puella,
Non tamen inceptum deſtituatur opus.
Magna pudoris erit, ſed maior habenda ſalutis
Cura, bonum fragile eſt corporis ipſa ſalus.
Exiguo perdunt, quod vix reparabitur vllo.
Tempore, qui curam non habuere ſui.
Si qua tuos humeros veſtis tibi contegit, illam
Neglige, res cura non eget illa tua.
Quin etiam ne ſe toga cruribus implicet, atq;
Impediat greſſus, detineatúe tuos:
Diſijcienda vtrinq; manu eſt, à parte videri
Corpus vt excellens anteriore queat.
Quæq́; tegenda toga fuerant, thorace tegantur
Et caligis, illud quis neget eſſe ſatis?
Talia delectant caſtas ſpectacula matres,
Virgineoq́; ſolent illa placere choro.
Scilicet aſpiciant quàm ſis benè iunceus, & quàm
Conſtringant ventrem vincula firma tuum.

Protinus

Protinus ergo tui capta accendentur amore,
Fœmineus quauis arte mouetur amor.
10 *Inq́; via ſi quis tibi dixerit ore ſalutem,*
Siue tibi notus, ſiue alienus erit:
Non ego reſponſum facili te reddere voce:
Si mea iuſſa putas pondus habere, velim.
Ora ſalutantis prius inſpice, & excute ſolers,
Qua tibi ſit blandum mente locutus, Aue.
Et niſi ſit dignus reſponſo viſus, abito,
Et tacitum grata claudito vocis iter.
Ipſe prior nullos etiam ſaluere iubebis,
Taurinumq́; oculis vſq; tuêre tuis.
11 *Nanq; vagi de te minuetur opinio vulgi,*
Si te conſpicient cuilibet ore loqui.
Atq; tibi ſtultæ crimen leuitatis inurent,
Cùm fueris nuper creditus eſſe grauis.
Inde tuo certè nimium decedet honori,
Et tua maieſtas damna dolenda feret.
12 *Si tamen vlla domus ſteterit pro limine virgo,*
Præ reliquis cuius forma placere queat:
Lumina mox in eam cum blando coniÿce riſu,
Nil refert quod non eſt benè nota tibi.
Inde adeas rectà (pudor omnis inutilis hîc eſt)
Curaq́; ſit blando molliter ore loqui.
Omnia quæ riſum moueant narrando putato,
Nil tibi inurbanum, nil tibi turpe fuat.
Turpe nihil rerum genitrix natura creauit,
Ipſe ſibi quædam turpia fingit homo.

Tetri-

Tetrica si semper Stoicorum dogmata narres,
Ridiculus dominæ non potes esse tuæ.
Sperne seuerorum decreta austera Catonum,
Zenonis rigidi dura statuta fuge.
Blanda Cynædorum magis est tibi congrua secta,
Et Cynici molles quæ docuere, tene.
Cùm benè colloquij fuerit finita voluptas,
Iamq́; paras cœpta rursus abire via:
Tum tua virgineo circunda brachia collo:
Osculaq́; amplexus inter amica rape.
Si negat amplexus, atq; oscula blanda petenti,
Coge vel inuitam reddere vtrunq; tibi.
Si fugiet sequitor, prensamq́; amplectitor illam,
Dissimulet quamuis, victa libenter erit,
Et loquitor blandũ, dominamq́; subinde vocato,
Ne tuus erga illam dissimuletur amor,
Turba tuos coràm videant lususq́; iocosq́;,
Vt quàm sis possit cernere bellus homo.
Hunc quoq; seruabis morem, quæcunq; puella
Obuia per mediam sit tibi facta viam.
Inde tuam minui grauitatem credere stultũ est,
Nec tibi qui vitio vertat id vllus erit.
Obuia sed virgo si te prior ipsa salutet,
Vt referas grates non reor esse tuum.
Esse putato malam quæcunq; videbit amicè,
Quæq́; tibi blando non negat ore loqui.
Vita tibi quanquàm simplex & rustica cordi est,
Eq́; tua laudem simplicitate petis:

Sint

Sint tamen elato tua pectora turgida fastu,
Luminaq́ excelso tolle supercilio.
Qui nimis abiecto est animo fractoq́, videtur
Ingenij dotes non bene nosse sui.
Mox in exiguo contemptus habetur honore,
Qui poterat summum clarus habere locum.
„ *Quantus quisq́ sibi est, alijs quoq́ tãtus habetur:*
„ *Sub pedibus, qui se non leuat ipse, iacet.*
Cede igitur nulli. sperne omnes, respice nullum,
Cunctaq́ duc animis inferiora tuis.
14 *Si tibi quis magnis occurret honoribus auctus,*
Quem celebret toto cognita fama polo:
Siue regat iustis subiectam legibus vrbem,
Et bonus imperij non leue gestet onus:
Siue rudem doceat diuina oracula plebem,
Lucidaq́ ad cœli sidera monstret iter:
Seu vitam prudens alioqui degat honestam,
Et sibi virtutis nomine clarus homo:
Ne subeat flauos animo nudare capillos,
Inq́ tuis maneat fixa Tiara comis.
» *Nos sumus ex limo facti telluris eodem,*
» *Materia est cunctis vna eademq́ viris.*
» *Diuitibus vita non est prolixior vsus,*
» *Quàm quos pauperies imperiosa premit.*
» *Non magis excelsis Clotho iustissima parcit,*
» *Parcere quàm spretis pauperibusq́ solet.*
Hæc moueant aliquo ne quem digneris honore:
In simili cuncti conditione sumus.

Deq́

Deq́; via nulli cedas quicunq; sit vnquam,
Imò occurrentes cedere coge tibi.
Cùm socio latam spaciabere fortè per vrbem, 15
Et via communis vna duobus erit.
Siue sit æqualis, seu dignior esse putetur,
Tu dextrum studeas obtinuisse latus.
Si tamen immundo fuerit via lubrica cœno,
Nequaquam tibi mos iste tenendus erit.
Ingrediere viam quæ mundior esse videtur,
In medio comitem nil nocet ire luto.
Hoc tibi quid prosit facilè cognoueris ipse,
Si tua vel modicum mens rationis habet.
Forsan erit vacuas crepitus mittendus in auras, 16
Qui ventrem miseris torserat antè modis.
Quandocunq; libet dimitte, & vbiq; locorum,
Quod natura facit, non reor esse malum.
Qui malè moratum te ideò contenderit, illi
Reddere responsum tale repentè potes:
Quatuor ex vento veniunt in ventre retento,
Vertigo capitis, colica, spasmus, hydrops.
Hanc tibi doctrinam medicorum regula tradit,
Regula ciuili firma tenenda viro.
CLAVdius edicto ructus crepitusq́; teneri,
Damna valetudo ne ferat inde, vetat.
Pro te proq́; tuis faciunt hæc moribus, atq;
His te tutari non sine laude potes.
Florida cùm viridis calcatis gramina campi, 17
Sermone est aliquo longa terenda via:

Ergo aliquis comitum de magnis dicere rebus,
De pacis pulcra commoditate volet.
Aut veterum antiquos mores, vitamq́ virorum
Ex aliqua doctus proferet historia.
Hoc tu propositum mox interrumpe, loquendo
Friuola, & in media sistere voce iube.
Prisca iuuent alios antiquis gesta diebus,
Dicito, me nostri temporis acta iuuant.
Vina vetusta quidem, veteresq́ probãtur amici,
Et vetus in prisco quæ fuit orbe fides:
Non tamen antiqua quocunq́ se origine iactat,
Omne ego crediderim protinus esse bonum.
De rebus nostris nostra ætateq́ loquamur,
Quidq́ boni præsens cuilibet hora ferat.
Hoc dicto, lepidas socij proponere nugas
Incipe, quas risum posse mouere putes.
Plurima de dulci conficta loquaris amica,
Blanditias quoties dixerit illa tibi.
Verba iuuant austera parum, iocularia profer,
Sæpius & multum turpia laudis habent.
" *Moribus ô iuuenis discas præsentibus vti,*
" *Si qua tibi est socijs cura placere tuis.*
Deposito loquitor quæuis obscœna pudore,
Parui animi signum creditur esse pudor.
Hunc adolescentes morem pleriq́ sequuntur,
Conuentus quorum tempora nostra vident:
Vt nihil in medium dicant de rebus honestis,
Nescia sed potius verba pudoris ament.

Quod

Quod faciunt omnes, cuius fecisse decorum est, ››
Et minus est fallax quæ bene trita via est, ››
Tu quoq; consuetum sectare per omnia morem,
Et loquitor cunctis quod placuisse queat.
Vana locuturus, semper quod dicat habebit, ››
In nugisq; loquax quilibet esse potest. ››
Si tamen in promptu nihil est quod dicere possit, 18
(Hoc equidem raro posse venire putem)
Suauiter irride quicquid tum dixerit alter,
Despiciens quæ sunt non bene nota tibi.

CAPVT VII.

De adornatione mensæ ante cœnam, & alijs ministerijs.

SEd modo cæruleas declinat Phœbus ad vndas,
Vt gelido fessos æquore mergat equos.
Sumendæq; horam reor haud procul abfore cœnæ,
Vtq; domus repetas limina tempus erit.
Colloquium valeat, vacuæ quod detrahit aluo,
Nil facit ad rigidam concio longa famem,
Non tamen vt minimũ properes volo: nil nisi cer- ››
Consilio facias, incipiasq; nihil. (to ››
Vltra præscriptam si fortè emanseris horam, 24
Non res illa sua commoditate caret.
Forsitan intereà dum tu tua munia differs,
Cuncta domi pro te qui paret alter erit.
Alter erit mensam qui mappis instruat, & qui
Obsequium domino deferat omne tuo.

Hoc potes inuisum pacto vitare laborem,
Quem semper quauis, qui sapit, arte fugit,
Si te cogatur pater expectare, vel hospes,
Certa tibi vtilitas, & decus, illud erit.
Vtilitas; patrij quia signa videbis amoris,
Nec dubiam cernes hospitis esse fidem.
Sed decus egregium est, quod ab hospite, siue parente,
Tali nihil merito tantus habetur honos.
At vel inhumanus pater est, vel perfidus hospes,
Si dum, per campos tu spaciaris, edant.
2 *Quando domũ venies, si nondũ mensa parata est,*
Et tu sternendi tempus adesse scies:
Iniussus minimè sternes, quia nescio simplex,
Si facias, dici qua ratione queas:
3 *Non iuuet vt sapiens videare vel aptus agendis*
Rebus, nec virtus proderit vlla tibi.
Simplicitas prodest, hæc te tutabitur omni
Tempore, quantumuis feceris omne malum.
Et quia ad officium quoduis credêris ineptus,
Nulla iniungetur res facienda tibi.
Qui sua prudenter vitari incommoda nouit.
„ *Quidq́; sibi prosit, qui videt, ille sapit.*
„ *Sapè suas qui diuitias iactauit, iniquo*
„ *Factus raptori præda pudenda fuit.*
„ *Ast in delitijs & tuta pace quieuit,*
„ *Qui benè quas habuit dissimulauit opes.*
„ *Interitum multis virtus iactata parauit:*
Quis vocat ignauos ad fera bella viros?

Vt

Vt foret in tuto Chironis alumnus Achilles,
Virtutem sumpta texerat ille colo.
Quid Laërtiades? simulato nónne furore
Aspera conatus bella cauēre fuit?
Tu quoq; si quicquam virtutis habebis & artis,
Omnibus id studeas dissimilare modis.
Magna vel inuitum tentare negotia cogent.
Si te aliquid dominus posse patérue sciet.
Orbibus iniectis mensas ornare, vel vllo 4
Pane superuacuum, ne iubearis, erit.
Non reor esse tuum cura vigilante videre
Singula, vel quo sint scamna locata modo.
Nil opus est duram pani præcidere crustam, 5
Quem domini mensæ ponere in orbe paras.
Omnia damna caue, sed circumcidere panem,
Damna ferat domino vix reparanda tuo.
Quod fueris iussus tantùm, nihi amplius vnquam 6
Perficias, res est perniciosa labor.
Quem famulum domini fecit fortuna superbi,
Heu miser, heu quantum cogitur ille pati?
Quicquid agit scelus est, dominus nisi iusserit ipse,
Mox grauis est culpæ pœna parata leui.
Ergo aliquis dominum ne stulto offenderet ausu,
Consilio sapiens hoc prius vsus erat. (tè,
Sumpsit agendorum schedulã bene prouidus an-
Seruitij domino quàm daret ille fidem.
Hanc legit acceptã, memoriq; in mente recondit,
Muneraq; officij percipit inde sui.

Nec facilè obtineas opus aggrediatur vt vllum,
Quin oculis lectam consulat antè schedam.
Et quod agendarum non cernit in ordine rerum
Expressum, officij non putat esse sui.
Fortè erat à domino flammas extinguere iussus:
Cœperat accensam flamma cremare domum:
Perlegit ille suas lento prius ordine chartas,
Quàm peragat domini iussa seuera sui.
Hoc sequitor multis factum memorabile causis,
Et quid agas, quouis tempore certus eris.
Multa prius monui, sumendi prandia tempus
Cùm foret, hac isto mente reuolue loco.
Non opus est eadem sæpè inculcare docendo,
Tempora inutiliter ne preciosa teram.
Difficilis nulli nostra est doctrina, volenti
Dirigere ad vitam dogmata nostra suam.
Multi etiā norunt, quæ tradimus, absq; magistro,
Ingenij tanta dexteritate valent.
7 *Cùm tuus ad mēsam dominúsue patérue sedebit,*
Et reliquam secum iusserit esse domum:
Continuò mensæ primam citus arripe sedem,
Ne miser extremo constituare loco.
Sæpè ministerium quoduis cogetur obire,
Tardus in extrema qui statione sedet.
Surge puer, reseraq; fores venientibus, audit,
Quis veniat nobis hospes, & vnde, vide.
Et modò, fer panem, modò fer noua fercula mēsæ,
Vox erit, & pleno vina refusa cado.

Feceris

Fecerit ingratum canis oportunus odorem,
Protinus ille foràs eijciendus erit.
Post etiam admitti rursus mandauit eundem,
Cùm vires aliqua fregerit ira mora.
Talia in extremis veniunt facienda sedenti,
Hunc alij cedas me monitore locum.
Sin fueris iussus mensis astare minister,
Dum reliqui carpunt quos cupiere cibos:
Signa quòd inuitus facias manifesta relinquas,
Taliaq́ iratus verba referre potes:
Cur ego præ reliquis tanta grauitate laborum
Obruor infelix, seruitioq́ premor?
Quin alijs eadem facienda negotia mandas?
Quo iure immunes hi tibi semper erunt?
Scilicet vt sepem calcat, quà prona, viator. ››
Dum grauiter duro sub pede pressa gemat: ››
Sic valido firmæ cui non sunt corpore vires, ››
Spretus humi domino sub meliore iacet. ››
Quoq́ magis cedit, mage cedere cogitur vsq́, ››
Nec datur oppressum posse leuare caput. ››
Forsitan efficies tam grandia verba perorans,
Officium vt dominus nolit habere tuum.
Esse voluptati credet, si latus obibis,
Teq́ sibi famulum semper habere volet.
Si verò instíterit, parendum censeo tandem,
Verbera ne scapulis ingerat ille tuis.
Simplicitas stulta est omnem fugiēda per artem,
Quæ malè moratis verbera dura parit,

Fors & erunt qui se disperso ture perungi
  Sæpè, rei visa commoditate, volent.
Quippe dapes multo condiuit aromate Lixa,
  Gratus odor cerebro est ille, saporq́ gulæ.
Hinc perfusa trahet gratum quoq; vestis odorem,
  Qualis in apposito paulò erat antè cibo.
Res ea conuiuis non est ingrata futura,
  Et poterunt memores inde manere tui.
Si simulant animo factum hoc se ferre benigno,
  Suauiter vt risu concutiare tuum est.
Hac etiam hospitibus risum ratione mouebis,
  Proq́ tua laudem rusticitate feres.
Hoc tamen offendi si facto intelligis vllum,
  Inq́ oculis ira nuncia signa vides:
Est satis vt paucis purges tua crimina verbis,
  Feruida dat verbis mollibus ira locum. ››
Sæpè quis inuitus (sic sunt mortalia) peccat, ››
  Et miser est culpæ nescius ipse suæ. ››
Admonitus tandem dolet, & peccasse fatetur,
  Hac veniam admissi criminis arte meret.
Te quoq;, crede mihi, venia dignabitur hospes,
  Conspiciens te non spontè fuisse malum.
At potius verbis vltrò insectare seueris,
  Quos tua non placidè crimina ferre vides.
Cur etenim stulti sibi non voluere cauere?
  Hæc sit in illorum culpa regesta caput,
Inde vbi stas vigili cœnantes lumine serua,
  Vt videas quantum quisq; edat atq; bibat.

Nec te dißimules hoc obseruare, sed omnes
Effice conuiuæ quid speculêre sciant.
Res ea fert secum non paucula commoda, tuq́;
Vtilis hoc domino more ferêre tuo,
Afficietur enim conuiua pudore, minusq́;
Ac aliàs, auido conteret ore cibi.
5 *Nulla verendarum tibi sit reuerentia matrum,*
Nulla puellarum cura, nec vlla virûm.
Dices & facies semper quæcunque placebunt,
Et saltem satis est illa placere tibi.
,, *Si culpant alij, tua te mens conscia laudet,*
,, *Laus ea præ reliquis sufficit vna tibi.*
6 *Si quis pauca tibi facienda negotia mandat,*
Vel rogat, & dominus non erit ille tuus:
An sibi te famulum conduxerit ille, require,
Vel faciat, tibi quæ præcipit, ipse, iube.
Si tamen illa tuus dominusúe parensúe iubebunt,
Vix poterit verbis talibus esse locus.
Iussa quidem te facturum dic esse, sed illic
Lentus es, & nimium ne properare velis.
Ne quid dum nimium properas incautus omittas,
Aut ne quid pecces præcipitanter agens.
Sed toruum videas, vt, quòd non sponte sequatur.
Exprimat haud dubias vultus in ore notas.
7 *Forsitan & lychnum munctore videbis egentem,*
Clarius vt lumen præbeat ille suum.
,, *Stulte, quid hunc adeò properas emungere, si non*
Id iubeat, dominus térue quatérue tuus?

Emun-

Emungens tandem si fortè extinxeris, euge,
Res à te nimium gesta decenter erit.
Id quoq; ciuile est, vt densum ascendere fumum 8
Luminis extincti semper in alta sinas.
Si tamen emungens extinguere fortè vereris,
Quòd metuas domini iurgia sæua tui:
Fumus vt alta petat lychni nihilominùs ater,
Hoc alia effectum callidus arte dabis.
Luminis ad terram subiectas abijce partes,
Fumidus ex illis surget & alta vapor.
Cur pede conculces, si non iubearis ab vlle?
Imò quid & iussus moriger esse velis?
Quin potius ferfex studio linquatur aperta,
Qua tibi erat breuior facta fauilla facis.
Inde per exiguam fumus petit æthera rimam,
Ille nouo totam suffit odore domum.
Vix equidem credo grauidis odor ille puellis,
Scilicet optatam ferre putatur opem.
Hospitibus certò gratum tu crede futurum,
Fœmineoq; nihil posse nocere gregi.
At si diuersum quisquam defenderit, idq;
Instíterit firma velle probare fide:
Propositiq; sui testes produxerit, acri
Ingenio quondam qui viguere viros.
(Nam fetum grauidæ conceptum matris in aluo
Plinius ex illo dixit odore mori)
Protinus hunc magno victum clamore probabis,
Turpiter à vero dissona verba loqui.

Nec

Nec pudeat coram tota confundere mensa,
Vltimaq; hæc dictis addere verba tuis:
Liberius bone vir mihi pauca ignosce loquenti,
Debueras lingua parcior esse tua.
„ *Vir malus est, famam qui per mendacia quærit,*
Gloria laudandis non venit inde viris.
Non equidem memini recolens quòd Plinius vllo
Verba, sui oblitus, dixerat illa loco
Vnde etenim nouisse queat? sed dixerit, esto:
Non tamen est dictis semper habenda fides.
Plurima lecturis Author scripta ille reliquit,
Congrua quæ vero non satis esse liquet.
Hæc vbi protuleris, rerum credêre peritus,
9 *Scriptaq; magnorum peruolitasse virûm.*
Euacuata, alio iam repleturus Iaccho
Pocula, porrecta corripe tota manu.
Corripe tota manu, vinumq; infunde repentè,
Largiter vt summi plena sit ora scyphi.
Atq; ideò summam replebis pocula ad oram,
Ne te infundendi sæpè fatiget onus.
Siq; manu tremula reddens perfuderis vllum,
Quid refert? vinum cui nocuisse queat?
Vel prius è Cyatho profundere paucula terræ,
10 *Non equidem magnum crimen habere putẽ.*
Sin nimis impletum cratêra imponere mensæ
Non libet, & domini iurgia sæua times:
Pauxillum immisso poteris prius inde labello
Sorbere, & domino tradere deinde suo.

Vel, quod crediderim ciuilium esse, lagenæ
Reddito, mensuram quod superare vides.
Si quid enim fundo calicis residebit in imo,
Quod credi mundum non satis esse queat:
Mox tibi totius diffusum in vina lagenæ,
Non poterit vires iam retinere suas.
Diuersi generis, nec nata in montibus ijsdem 11
Pocula, conuiuis proposita esse vides.
Non opus est curis angi pallentibus, vt quæ
Singula sint teneas vasa replenda mero.
Quod propius positũ te cernis, id arripe, & inde
Ordine post habito pocula quæq; reple.
Quid nocet omnigenum Bacchi miscere liquores?
Omne merum tellus vna eademq; dedit.
Vinorum virtus omnis cogetur in vnum,
Si bene miscueris vina vetusta nouis.
Et solidam laudem virtus vnita reportat,
Quæ nisi iuncta foret, nil valitura fuit.
Si tuus ille nouus mos esse videbitur vlli,
Huic dare responsum tale paratus eris:
Nam tibi Pæoniæ non est mos cognitus artis?
Nec quid agant medici, docta caterua, tenes?
Solicitis rarò patientibus vlla propinant
Pharmaca, quin docta sint bene mixta manu.
Misceri varias si non foret vtile partes,
Non puto quòd tantis mos foret ille viris.
Est eadem ratio seruanda in potibus illis, 12
Quos coquit in varijs Saxonis ora locis.

Optimus

Optimus ad nostras Hamburgo mittitur oras,
Qui gratus gustu est, & bene corpus alit.
Inferior paulò est, tamē haud spernenda Breana,
Hannouera ex vndis potio cocta tuis.
Mumma quoq; antiqui prisca Brunonis abvr be,
Et bonus Embeca potus ab vrbe venit,
Quælibet inter se nullo discrimine misce,
Omnia sunt vni debita pocla gulæ.
13 *Cùm tibi dat vacuum quisquam cratera, petitq́;*
Repleri, tali te ratione geres:
Si quid adhuc fundo superesse videbis in imo,
Mox epotandum noueris esse tibi.
14 *Deq́; suo si quis cyato tibi fortè propinat,*
Et iubet vt secum paucula vina bibas:
Aut te velle neges, aut exhaurito receptum,
Atq; adeò maneat guttula nulla super.
Inde alio reple tibi pocula tradita vino,
Atq; recens domino redde repleta suo.
15 *Non ego te capitis iubeo nudare capillos,*
Cùm bibis alterius tradita vina manu.
Vel satis est digitis saltem tetigisse duobus
Pilea, quæ capitis sunt tegumenta tui.
Vel detracta manu lentè, post terga relinque,
Vt te iacturum qui videt esse putet.
16 *Cumq́; tuo stabis studiose munere fungens,*
Vt repleas vacuos pocula sicca scyphos:
Quàm bene moratum poterunt te dicere cuncti,
Si cadat è digitis amphora fracta tuis.

Si de-

Si dominus rapidam fuerit commotus ad iram,
  Lenibus hunc verbis conciliare potes.
Istius ebrietas mea causa est criminis, inque,
  Peccato veniam protinus ille dabit.
Si quem stare vides vino cratêra vacantem, 17
  Quem conuiua negat quilibet esse suum.
Forsitan hunc aliquis tam pocula multa perosus,
  Seposuit, metuens ebrietate capi.
(Non decet ad Mensam vacuos astare culullos.
  Exhaustus requiem nec decet esse scyphis)
Tu rape & impletum mox cui vis cunq; propina,
  Sic redit in seriem protinus ille suam.
Nec tamen occultis sine fraudibus egeris illud,
  Nam decus est tectis fallere posse dolis.
Tu tua replebis Cereali pocula Zitho,
  Qualem in Saxonia gens celebrata coquit.
Ast alijs Bacchum & Cerealia munera misce,
  Plus bene commistis sæpè valoris inest.
Sic potes incautis imponere, vt ebria fiat
  Turba, sed intereà sobrius ipse manes.
Vel si conuiuas non est tibi fallere cordi, 18
  Ebibe cum summa pocula cuncta fide.
Hac prior euades reliquis arte ebrius, & sic
  Hospitibus melius ridiculo esse potes.
Exemploq; tuo cunctos hortaberis, vltrò
  Vina vt certatim largius ipsa bibant.
Mox etenim lætum te ridiculumq; videntes,
  Esse etiam læti ridiculiq; volent.

CAPVT

Tu quoq; temperius poteris tua corpora somno
Reddere, qui nimium manè relictus erat.
Attenuant iuuenum vigilatæ corpora noctes, »
Naso grauis blandi Doctor amoris, ait.
At requies lassos nocturna laboribus artus »
Recreat, & dulci membra sopore leuat. »
Hanc ergo ad metam toto contendito cursu,
Conuiuas potos vt remouere queas.
Incidit hîc, vigili quod erit tibi mente notandũ, 3
Et bona pars veræ simplicitatis erit:
Bina sedere vides conuiuia in ædibus ijsdem,
Nec similes vitæ conditione viros:
Forsitan hîc stupidi potat fex infima vulgi,
Vulgi, quod tantùm commoda ventris amat.
Ast illic hominum non magna caterua bonorum
Considet, & lusu tempora longa terit:
Et tibi concessa est vinorum plena potestas,
Totaq; cum claue est credita cella tibi:
Optima contemptæ reserabis dolia turbæ,
Vina bonis promens deteriora viris.
Nec leuis est ratio, cur non depromere quisquam
Debeat eximijs fortia vina viris.
Egregior homines, qui magna negotia tractant.
Quosq; vagum merito vulgus honore colit:
Non decet insana nimis ebrietate grauari,
Ne poti, quod non conueniebat, agant.
Ebrietas victos sibi subijcit improba sensus, »
Seq; velut dominam mentis in arce locat. »

„ Et vitium tanto sceleratius esse putatur,
„ Quando qui peccat maior habetur homo.
Ne videare igitur tam magni criminis author,
Quæ bona sunt illis tradere vina caue.
Quid? quòd & in longum studio producere tem-
Colloquij longi mutua verba solent. (pus,
Intereà vino videas moderatius vti,
Colloquiumq; illis dulcius esse mero.
Sic etiam in multam traherent conuiuia noctem
Immemores propriæ tecta subire domus.
Non potes huic alia morbo ratione mederi,
„ (Difficili tristis cura adhibenda malo est)
Pocula quàm cautus si quæ sunt vilia promas,
Quæ putes nullo posse placere modo.
Non equidem longo mansuros tempore credam,
Nequitia offensos pro me maligne tua.
Nam neq; pro vili nummos exponere vappa,
Nec stomachum ingrata lædere acore volente
Quisq; suas igitur sapiens properabit ad ædes,
Vt sua iam dulci membra sopore leuet.
Viuit adhuc fama Xantippe Socratis vxor
Quam meruit famam moribus illa suis:
Fortè domum paucos conuiuas ille vocârat,
Artibus eximios ingenioq; viros.
Colloquium grauibus doctum de rebus habebant,
Tingentes varijs seria dicta iocis.
Cumq; diu tererent nocturnis tempora nugis,
Res ea Xantippæ non ita grata fuit.

Colloquio tandem quò finem imponeret isti,
Consilium cerebri protulit omne sui.
Iurgia conuiuis, conuitia multa marito
Fecit, & in rixas lingua disertafuit.
Sed sua contemni cùm iurgia, seq; videret,
Omnia tentandum credidit esse sibi.
Et veniens solita mensam subuertit in ira,
Conuiuasq; suos iußit abire domum,
Hoc ego te facinus quoq; iam tentare iuberem,
Si nimis hos videas velle sedere diu.
Sed reor illorum te maiestate moueri,
Atq; minus facinus tale placere tibi.
Ergo potes vino melius remouere maligno,
Vt cupiant vltrò quisq; redire domum.
Profuerit forsan quoq; sæpè monere morantes,
Quem teneant cæli frigida plaustra locum.
Et quota iam noctis properans exiuerit hora,
Vnde sibi somni tempus adesse sciant.
Nec pudeat vana cessantes fallere lingua,
Colloquia & structis rumpere longa dolis.
Vix semel ediderit cantum cristata volucris,
Principium seræ noctis adesse notans.
Tu tamen à medio nocturna recedere cœlo
Sidera, & occiduas tendere, finge. ad aquas.
Aut potius clarè, quid enim malus esse vereris?
Dic repetant tecti limina quisque sui.
Ne tibi vel domino iam pergant esse molesti,
Indultum leuibus plus satis esse iocis.

7 *Rustica vel ratio si non placet ista fugandi,*
Quos virtute graues conspicis esse viros.
Quantumcunq; volent spacium concede sedendi,
Vt quod agendum illis cunq; videtur agant.
Sed procul inde abiens sapientum desere cœtum,
Aptior ingenio est stulta caterua tuo.
Hîc audire iocos & delectantia verba,
Quodq; bibas auido guttere ferre, potes.
Intereà soli sedeant famuloq; carentes,
In tenebris tetrici, turba odiosa, senes.
Vinaq; non illis sitientibus vlla propines,
Hinc videant curæ se minus esse tibi.
Quid facient, adeò se spretos esse videntes?
Quisq; volet tugurî tecta subire sui.
8 *At reliquos melius tractare intende bibones,*
Qui nimium rectæ mentis habere student.
Immunes etenim cùm sint à rebus agendis,
Cur studeant auidam freno inhibere gulam?
Parua viris etiam sapientia sufficit illis,
Exiguumq; boni cordis habere sat est.
Impliciti magnis nullo sunt tempore rebus,
Curasq; ex animo deposuere suo.
Non sunt soliciti de prole & coniuge alendis,
Nec magnas animas quærere feruet opes.
Consilium saltem referunt huc pectoris omne,
Vt semper lætis mentibus esse queant.
Vt bona vina bibant, vt Bacchanalia viuant,
Vt vario lusu tempora cuncta terant.

His

His bona vina viris, his præstantissima profer,
Sint licet in multis illa reposta seris.
Assidua ebrietas tales delectat, & illis,
Quantumuis fortis potio nulla nocet.
Hunc hominum vt possis rabidorum augere fu-
Ingenij profer consiliũ omne tui, (rorem,
Et calcar nimium per se currentibus adde,
Quaq; abeunt vltrò currere coge via.
Largius vt potent, sapidissima vina propina,
Quæ vetera & multi roboris esse scies.
Temperius potu victi cogentur abire, &
Temperius somno corpora plena dabunt.

CAPVT X.

De conuiuarum à cœna confabulationibus, altercationibus, & rixis.

CVm bene erũt poti, varijs de rebus habebũt
Colloquia, & pro se quisq; disertus erit,
Tùnc noua gestarum poteris miracula rerum.
Percipere, & cunctis gesta probanda modis.
Hic referet qualis fuerit puerilibus annus, 1
Quàm fuerit lusus promptus ad omne genus.
Qualis inexultans equitârit arundine longa,
Qualiaq; in ficto bella parârit equo.
Ille suos quondam iuuenis narrabit amores, 2
Quæ dederit blando verba puella sono.
Successus referet rerum casusq; suarum,
Quàm fuerit felix, quamq; in amore potens.

Sæpius ex imo suspiria pectore ducet,
Cùm memor istius prosperitatis erit.
Dulcia præteritæ reminiscens tempora vitæ,
O gemitus quales corde dolente dabit?
3 *Cõtrà alius fuerit, sua qui mala plurima narret,*
Quæ quondam insano cæcus amore tulit.
Qualiter in media tulerit fera frigora flamma,
Qualiter & pluuias vicerit, atq; niues.
Quòd voti nullo sit factus tempore compos,
Et nihil impensas, nil valuisse preces.
4 *Non deerit charam qui laudibus ornet amicam,*
Et vaga per cœli sidera voce ferat.
Ille puellares auro certare capillos
Dicet, & auricomi vincere fila croci.
Non secus ac stellas oculos rutilare coruscos,
Idaliæ quales credimus esse deæ.
Os bene compositum, malas faciemq; rotundam,
Dulciaq; à roseis oscula rapta labris.
Candori mixtum testabitur esse ruborem,
Ceu sint purpureis lilia mixta rosis.
Et teretes referet digitos, teretesq; papillas,
Cruraq; Sithonia candidiora niue.
5 *Ast alij hinc aliud pro tempore quisq; loquentur,*
Quisq; status dicet pro ratione sui.
Prælia narrabit Mauortim horrida miles,
Venator sceleres laudat amatq; canes.
Commemorat pingues qui gaudet frugibus agros:
Lanigero vpilio de grege multus erit.

Nauita

Nauita de ventis, de fluctibus æquoris, illis
Qui non viderunt æquora multa refert.
Quisq; suis de rebus habet quæ plurima dicat,
Quæ noua grata tuis auribus esse queant.
Crimina transactæ multi recitare iuuentæ, 6
Et sibi ab his laudem quærere sæpè solent.
Sæpè ego nequitiam vitæ iactare prioris
Audiui emeritos, nec puduisse, senes.
Illa bonos doceant exempla senilia mores,
Et puer à senibus discere multa potest. 9
Tu patulas adhibe tantùm dicentibus aures, »
Singulaq; attento pectore verba nota.
Tum si te quisquam conuiua vocauerit ad se
Fortè, quòd officijs indiget ille tuis:
Exhausta vt repleas infuso pocula Baccho, 8
Vel facias aliud quod tibi mandat opus:
Dissimila vocem te percepisse vocantis,
Ingratoq; aures obstrue vtrasq; sono.
Hoc quoq; Syrenum cantus fugiturus Vlysses
Fecit, & euasit perfida tela necis.
Illeuit cera sociorum callidus aures,
Carmina ne possent per scelerata capi.
Sic tu, ne quò non libuit cogaris abire,
Dulceq; colloquium linquere, surdus eris.
At si non poteris saluo differre pudore
Amplius, & cerebris vocibus ille vocat:
Et tibi adhuc cordi est nugas audire loquentum,
Hac reor id facile est obtinuisse via.

Tempus vt expectet modicum conuiua preceris:
Difficilis precibus non erit ille tuis.
Mox te venturum tamen affirmare memento,
Quando habeat finem fabula cœpta suum.
Non adeò importunus erit, quin pauca roganti
9 *Concedi saltem tempore posse putet.*
Cùm grauis ebrietas cerebri penetralia sacri
Irrumpens, summa fixerit arce pedem.
Cumq́; triumphârit iam de ratione fugata,
Mensq́; erit è solio præcipitata suo.
Grandia de magnis surgent certamina rebus,
Differet & varijs lingua diserta modis.
Asseret hic animas post tristia viuere fata,
Nec cum terrigeno corpore posse mori.
Sed mutare locum, & noua corpora rursus inire,
Atq; hominis fieri, quæ fuit antè feræ.
At res hæc alijs absurda videbitur esse:
Dogmata non cunctis Pythagorea placent.
Inuenias, qui totam animam cum corpore credãt
Concidere, vt rapido cùm perit igne calor.
Hîc quoq; qui contra pugnent reperire licebit,
Quiq́; negent istam vituperentq́; fidem.
10 *Deq́; alio multi referent miracula mundo,*
Qui procul à nostri sit situs axe poli.
Hic homines dicent cum dentibus ora canina
Pandere, & humana pellere carne famem.
Diuersum statuent alij, nec posse putabunt
Natura rerum talia monstra pati.

Quisq;

Quisq; suis pro viribus adferet argumenta,
Quiq; velit victus cedere, nullus erit.
Concipiunt multi vanas pro regibus iras, 11
Et grauibus verbis prælia magna gerunt.
Hosq; Duces cœlo supremis laudibus æquant,
Æthereaq; domus hos super astra leuant.
Ad Stygias illos detrudunt vsq; paludes,
Vsq; adeò lingua vituperante premunt.
Hos alij contrà contraria sensa tenebunt,
Deq; suo nolent cedere proposito.
Hi quoq; culpabunt quos laudauere priores,
Quosq; solent illi vituperare, colent.
Nonnulli facient discrimina longa dierum, 12
His erit hic ater, candidus alter erit.
Sed contrà inuenias, ea qui discrimina tollant,
Inq; pari ponant conditione dies.
Quilibet adducet quæ se nouisse putabit, 13
Notitiamq; horum solus habere volet.
Non feret hoc alter, sed & ipse peritus haberi,
Multarum rerum consilijq; volet.
Hinc, quascunq; theses dabit ipsa occasio præsens,
Arripient, & lis luctaq; grandis erit.
Forsan & à verbis venietur ad arma cruenta, 14
Proq; argumentis ensis acutus erit.
Hic vetus haudquaquam Dialectica sufficit, illa
Non docuit tali dicta probare modo.
Surget Aristoteles aliquis, logicamq; recudat,
Monstret vt ex quo sit ducta machæra loco.

15 *Tu parti alterutri succurrere fortiter insta,*
Consensuq́; tuo prælia cœpta iuua.
In medium audacter prodi, positoq́; timore
Deprome arbitrij libera sensa tui.
Vince tuo strepitu cunctos, clamoreq́; vince,
Stentoreumq́; imo pectore rumpe sonum.
16 *Fortis es, & claris, MENTIRIS dicito verbis,*
Verba loqui si quem non ita firma putas.
Cuncti ob mutescent, intentiq́; ora tenebunt,
Protinus ad vocis fulmina tanta tuæ.
Et simul ingenium felix, animiq́; vigorem
Mirati tacita laude per astra ferent.
Hinc tu nobilis magnoq́; in honore futurus,
Multisq́; ingenij nomine charus eris.
Quem tamen argueras mendacia vana loquutū,
Illius insidias me monitore caue.
Nanq́; solent aliqui faciei impingere pugnum,
Si tibi mentitos esse probare velis.

CAPVT XI.

Quomodo peracta cœna conuiuæ dimittendi, quid agendum antequam cubitum eas: & Epilogus libri.

1 *SI nimis extēdent in multam ludicra noctem*
Prælia, res non est illa ferenda tibi.
» *Fraudibus instructum multis decet esse dolisq́;,*
» *Consultum rebus qui volet esse suis.*

Nil

Nil tibi totius proſunt conuiuia noctis,
Impediunt ſomnum turpiter illa tuum.
Ergo opus ingenio eſt, tecta quò callidus arte
Quemq́; ſua iubeas limen adire domus.
Antè, quibus poßis ſapiens rationibus vti,
Diximus, hîc illas quid renouare vetet?
Fors aliquis quota ſit conuiua rogauerit hora, 2
Tu percontanti dicere vera caue.
Vix decimam cantu criſtatus prodidit ales,
Tu dic bis ſextam iam ſonuiſſe diu.
Sæpius hoc etiam facies cùm nemo rogârit,
Commoda quò ſomni tempora ſcire queant.
Si nihil horar[illegible] curſu noctisq́; mouentur, 3
Nec t[illegible] te quicquam verba doloſa iuuant:
Tunc non immeritò manifeſta dicere voce,
Vt tandem redeant ad ſua quiſq́; potes.
Et licet à domino non ſis hoc dicere iuſſus,
Ingratum domino non tamen eſſe putem.
Diceret ipſe eadem, ſaluo ſi poſſet honore,
Turpe quod eſt illi, te decuiſſe poteſt.
Quàm primùm incipient abituri ſurgere poti, 4
Ne mora ſit clauſas pande repentè fores.
Pande fores, monſtraq́; viam ſurgentibus vltrò,
Atq́; hac ad veſtros eſt iter, inque, lares.
Cumq́; tuo domino conuiuæ, ſiue parenti, 5
Iam blæſum dicent accipientq́; Vale.
Tu pete conſueti penetralia chara cubilis,
Et recrea dulci membra ſopore tua.

Ipſe

Ipse tuus dominus (per te licet) ostia claudat,
Occlusas ædes si volet esse suas.
Ipseq; candelas extinguat, sopiat ignes,
Postremus cubitum (sic Cato mandat) eat.
6 *Vel tu candelam (consultius arbitror illud)*
Dormitum quando cœperis ire, cape.
Ne miser in tenebris offendas crura pedésue,
" *Improba nox secum multa pericla trahit.*
Per tenebras melius densas herus ire valebit,
AEdis notitiam totius ille tenet.
Solus in obscuris sua vestimenta tenebris
7 *Exuat, officio non eget ille tuo.*
Tu face nocturnam tibi ne res vlla quietem
Impediat, rapidis passibus hora fugit.
" *Si sapis ergo tuis in tempore prospice rebus,*
Deq; alio nunquam cura sit vlla tibi?
Et licet hi mores minus esse putentur honesti,
His tamen vtilitas moribus ampla subest.
8 *Tollere de mensa Cyathos & pocula differ,*
Mane eadem melius tollere tempus erit.
Omnia si tollas, & protinus omnia purges,
Vtilitas quæso quæ venit inde tibi?
Signa relinquantur manifesta videntibus, illo
Symposium minimè triste fuisse loco.
Gaudia sic animis spectantum hesterna recurrẽs.
Lætitiæ memorem, quæ fuit, esse iuuat.
Imò aliud dicam, tu rectis auribus asta,
9 *Es memor vt vites omne laboris onus.*

Mane

Mane vel ad mediam volo te requiescere lucem,
Ne minuat cerebrum nox vigilata tuum.
Tunc quoq; de blando nolim te surgere lecto.
Quin pater aut dominus terq; quaterq; vocet.
Intereà famulæ collecta poteria tollent,
Inq; suum referent pocula quæq; locum.
Quæq; tibi fuerant peragenda negotia, pro te
Efficient, & tu posteà liber eris.
Cùm bene dormieris, vinumq; euiceris omne, 10
Surgito, sed medium Sole tenente diem.
Tradidimus suprà præcepta salubria, surgens
Qualibus ornatus moribus esse queas.
Omnia tu semper serues, & vbique memento,
Singula ne sit opus dicta nouare mihi.
Sunt etiam vino qui delectentur adusto, 11
Hac sibi restitui se ratione putant.
Hoc & tu facies, nisi mos tibi displicet iste,
Nam mala sunt aliјs eijcienda malis.
Multa docendus eras, simplex vt in omnibus esses,
Sed propero, & rebus vincor ab ipse meis.
Ipse tuo ingenio quantum potes vtere, & ista
Dicta potes factis exuperare tuis.
Paucula percurro saltem, ne longius ipsa
Iliade, vrgendi singula, surgat opus.
Paucula sufficient, ipso quia doctus ab vsu,
Ipse potes monitis addere multa meis.
Singula coner enim libro comprendere in vno,
Vix istum caperet maxima terra librum.

Opprime-

Opprimere tanto miser ipse labore, meiq́,
Ingenij vires exuperaret onus.
" *Imperium siquidem stolidorum nulla coërcet*
" *Meta, & ineptorum regia fine caret.*
Aspicias oculis totum vigilantibus orbem,
Quodq́; hominum toto viuit in orbe genu.
" *Inuenies semper mores & vbiq; pudendos,*
Heu mihi barbaries non habet illa modum.
Non putet effœtam committere facta senectam
Turpia, nec canos dedecorare suos.
Illa nimis docili nocitura exempla iuuentæ
Præbet, & ad vitium praua monstrat iter.
Et iuuenes (aui tanta est petulantia nostri)
Viuere laudandum turpiter esse putant.
Quis pueros meliora sequi, vitamq́; priorem
Deserere, & mores excoluisse docet?
Non vir, non mulier, meminisse videntur honoris,
Omnia deposito quisq; pudore facit.
" *Virginibus quondam laudi pudibunda dabantur*
" *Lumina, virruti cùm suus esset honos.*
Nec nisi pauca loqui casto sermone solebant,
Indicium casti pectoris illud erat.
Nunc decus est oculos temerè quocũq; vagari
Virginis, & rectas non tenuisse vias.
Nunc decus est, verbis illas petulantibus vti.
Rusticaq́; est, blando quæ nequit ore loqui.
Quid memorẽ magnos homines, rerumq́; potitos,
Imperium in reliquũ qui rude vulgus habent?

Obliti

Obliti decoris sine more loquuntur aguntq́,
Quæ præceps animi cunq; libido iubet.
Quiq; graues regni manib. moderãtur habenas,
Quæ prohibere alijs cuncta decebat, agunt.
Ingredere inflatas monstrosis fastibus aulas,
Atq; ducum celsas, atria longa, domos:
Protinus occurrent in primo limine multi,
Quos nihil humanæ mentis habere putes.
Ebrietas illic & turpis vita ferarum
Visitur, imperium crapula fœda tenet.
Non alibi peius malesuada superbia regnat,
Quæ mores hominum non sinit esse bonos.
Talia subiectum sequitur vestigia vulgus,
Vt docilis quæuis ad mala turba sumus.
Plura quæri morum de rusticitate volebam,
Dicta sed hæc isto sufficit esse loco.
Rustica nam verbis me turba rogantibus vrget,
Perficere inceptum quod mihi restat opus.

FINIS LIBRI PRIMI.

DE MORVM SIMPLICITATE, LIBER *SECVNDVS.*

CAPVT I.

Quomodo se gerere debeat ab alio inuitatus, quibus moribus conuiuium accedat, & mensæ accumbat.

Actenus edocui qua simplicitate vocatos
Abs te conuiuas exhilare queas:
Sed tanquam famulum, cui non est plena potestas,
Et qui sub domini cogitur esse manu.
Qua ratione tuo inuitatos nomine tractes,
Alter hic extremo fine libellus habet.
Iam si fortè aliò fueris conuiua vocatus,
Discito quîs illic moribus esse queas.
1 *Principio ex puero quæres non pauca vocante,*
Quos vocet, & quæ sit causa quòd ille vocet.
Cur alium dominus non miserit ipse ministrum,
Vnde tibi maior surgere poßit honos.
Deniq; quas carnes, quos pisces emerit hospes,
Et quanto dandos emerit ære cibos.

Quas

Quas Epulas coquus, & quæ condimenta parârit,
Quóue queas auidam pellere pane famam.
Qualia ſit promus venienti vina daturus,
Quæ conuiua domum pemmata quiſq; ferat.
An quoq; ducendæ poſt fercula ſumpta choreæ,
Ecqua ſit ad tales virgo vocata dapes.
Sympoſij tandem ſocios epulasq; paratas, 2
Si ſpes eſt animo poſſe placere tuo:
Tempore venturum iuſto promittito ſanctè,
Sic vbi iam fuerint ſingula nota tibi.
Si tamen obſeruas conuiuia ad illa vocandos 5
Eſſe aliquos, odium qui meruere tuum:
Non ego te iubeo temerè promittere quicquam,
Conueniens hominum non genus omne tibi eſt.
Non ſedeas rigidos inter conuiua Catones,
Qui grauiter tantùm verba ſeuera crepant.
Ergo alios manda vocet ad conuiuia, qui ſint
Moribus & vitæ congrua turba tuæ.
Fercula præcipies etiam meliora parari,
Si minus illa tuæ ſint placitura gulæ.
Cuncta ſed vt poſſis melius retinere fideli
Mente, culinari quæ parat arte coquus:
Poſce paratorum comedendorumq; libellum,
Qui moneat quales det tibi lixa cibos.
Hinc præſcire potes, quid edas, quid ſtare relin-
Cui vino ſerues, queîs epulisq; locum. (quas,
Prolatam à pera ſchedulam quoq; ſæpè reuolues, 5
Quæq; dedit releges fercula, quæq; dabit.

Tum si quid coctum tu legeris esse, nec illud
Allatum mensæ videris esse tuæ:
(Forsitan hoc alijs hospes vel lixa reseruat,
Tempore quos paruo velle venire sciat)
Protinus accendi, non est tibi dedecus ira,
Nec volo te bilem dissimulare tuam.
Non impunè tibi fallax illuserit hospes,
Vt vacuo expectans sederis ore diu.
Semper enim ventura tibi meliora putabas
Fercula, sed falsum turpiter esse vides.
Quid dubitas clara, ferri tibi, voce iubere,
Inscriptum schedulæ quod legis esse tuæ,
Illa etenim toti facta est iniuria mensæ,
Nec tibi iam soli fraus ea structa fuit.
Pro reliquis etiam, licet id non iusserit vllus,
Te refer hospitibus talia verba loqui.
Sic prius instructus tandem conuiuia adibis,
Expectata diu cùm breuis hora vocat.
6 *Mox vbi non procul est ad cœnam tempus eundi,*
In te non aliquam conuenit esse moram.
Neglige vicinum, qui est inuitatus eôdem,
Quippe viam solus tu reperire potes.
Neglige cuncta domi, & properatis gressibus ito,
Neu sis postremus, primus adesse velis,
7 *Quamprimùm irrueris alienas hospes in ædes,*
Neglige de fausta multa salute loqui.
Sed pete fumantem pede non tardante culinam,
Quæq; coquant illic fercula lauta vide.

Nec

Nec mora, quæ cupidis minuantur dentib. escas
Posce dari, res est imperiosa fames. »
Moxq́; repleta mero spumanti pocula posce,
Sic falle ingratæ tædia longa moræ.
Vt quando venient reliqui, sis potus abundè,
Et facies lepido plurima verba ioco.
Sic hilarem cuncti te dicent esse: meretur
Ebrietas nostro tempore laude vehi. »
Cùm fueris solus, nec adhuc venêre sodales, »
Quid facias, monitus accipe mente meos.
Incipe stentorea mox carmen amabile voce,
Deq́; boni vini laudibus illud erit.
Vox ea per totam sonet exaudita plateam,
Hac facies socios mox vt habere queas:
Namq; vbi clamores arrectis auribus illos
Accipient, cœnæ tempus adesse scient.
Protinus accurrent rebusq́; domoq́; relictis,
Et lætis tecum mentibus esse volent.
Vel tibi si non est cordi properare vocato,
Vltimus extremo visq́; venire loco:
Vsq; maneto domi, donec te nuncius alter
Oret, vt ad cœnam latus adesse velis.
Tunc dic venturum, sed longo tempore differ,
Nec tandem nisi sis sæpè rogatus eas.
Tota domus cœnam propter te differat vnum,
Gloria nequaquam est hæc fugienda tibi.
Magnarum credent tibi magna negotia rerum
Esse data à magnis perficienda viris.

10 At ſi crediderint oneratum rebus agendis,
Teq́; ideò nullo poſſe venire modo:
Et coquus in patinam lautas iam miſerit eſcas,
Quas volet hoſpitibus fercula grata dari.
Forſan & in menſa famulus iam cuncta locârit,
Incipiantq́; ipſas tangere quiſq; dapes.
Tuq́; vides veniens eſcas modò carpere cunctos,
Seſſuroq́; tibi vix ſupereſſe locum:
Obiurgandus erit tibi verbis acribus hoſpes,
Se ſciat vt magnum poſthabuiſſe virum.
Sentiat ille tuam cunctis præſentibus iram:
Non ignominia eſt tanta ferenda tibi.
Talib. ecquid eram venerãdus honoribus? inque,
Ecquid erat ratio talis habenda mei?
Sed ſine me (quid enim mihi profuit eſſe vocatũ?)
Viuite, non vobis iam gratus hoſpes ero.
Iſta loquens geſtum tibi ſume volentis abire,
Teq́; tuam ſimula velle redire domum.
Protinus occurret blandis ſermonibus hoſpes,
Et ſupplex partes ille precantis aget.
11 Tunc vbi blandiloquo te multa rogauerit ore,
Placatus tandem diſcubiturus eas.
Tum reliqui aſſurgent venienti forſitan omnes,
Vt tibi cum magno detur honore locus.
Tu primam quaſi dignißimus arripe ſedem,
Quam tibi non digno nemo daturus erat.
12 At ſi non cernis venienti aſſurgere quenquam,
Seſſuroq́; tibi nullus habetur honos:

Tuq́;

Tuq́; aliquem superesse locum conspexeris ipse,
Seruatur magno forsitan ille viro)
Hunc tibi, ne sedeas extremo fine, capesse,
Qui prior aduenit, dignior ille fuit. ,,
Serius adueniens malè considet, aut malè cœnat, ,,
Dicitur: id vero verius esse puta.
Per mensam pedibus scandens subtiliter ito, 15
Si tibi per scamnum cedere nemo volet.
Cõmaculare luto mẽsam, mappamúe, quadrásue,
Nil nocet, & culpa res caret illa sua.
Frange vitra & calices, vino perfundito mensas,
Et cadat è proprio versa patella loco.
Vel pedibus vestes macula per scamna sedentũ,
Id fieri summo iure videtur opus.
Cur etenim tibi nolebant hanc cedere sedem,
Tum vacuam, & qua vix dignior alter erat?
Ergo quod hoc mensam pacto maculâris, & ipsos,
Hac sit in illorum culpa relata caput.
Antè lauare manus quàm sacræ accũbere mẽsæ, 14
Nescio quo multos more solere vides.
Frigida nil homini prodest è fontibus vnda:
Sed cur non prosit, causa ferenda mihi est.
Sæua reluctantur feruenti frigora cordi.
Principium viui corda caloris habent.
Inq́; manus veniunt occulti ex corde meatus,
Per otium sparsi qui tibi corpus eunt.
Stultus in algentem digitos si miseris vndam,
Tum manus in gelida frigida fiet aquas.

Inde retrò curret paulatim in pectora frigus,
Ah nimium cordi frigora dura nocent.
Frigora natiuos extinguunt sæua calores,
Hoc homines multi iam periêre modo.
Tam subeunda tibi sunt magna pericula vitæ,
Frigus & à manibus cordis ad ima redit.
Hinc vbi iam multos in aqua te lauaris annos,
Adueniet propero tarda senecta pede.
Illa tuos quando victrix inuaserit artus,
Deficient vitæ flamina rupta tuæ.
Has causas illi qui te mirabitur adfer.
Quòd non pro solito more lauare velis,
15 *Sin verò adfueris præscripto tempore cœnæ*
Conuiuasq́; alios velle lauare vides:
Primus in appositas reliquis cunctantibus vndas
Irrue, fœdatas primus inunge manus.
Quisquis ibi fuerit maiori dignus honore,
Quid noceat post te quòd lauet ille manus?
Scilicet ipse etiam conuiuia ad illa vocatus,
Et domino acceptus scilicet hospes eras.
16 *Nec solùm digitos, sed & os faciemq́; lauabis,*
Nec tibi erit longas nectere turpe moras,
Cumq́; satis longo lauisti tempore, & ipsam
Conspicis immundam sufficienter aquam:
Tunc alijs cedas, & ipsi vtantur eadem,
Totaq́; cum manibus si libet ore lauent.
Tuq́; tibi intereà de prima prospice sede,
Hinc te qui iubeat surgere nullus erit.

Et qualis iaceat positus circumspice panis,
Hic illo melior sæpius esse solet. 17
Est qui vel sacram superet nigredine terram,
Vestphalici talem vidimus esse soli.
Est alius diuersus ab hoc nitidissimus, illum
Sithonias credam vincere posse niues.
Hinc tibi dum reliqui cunctantur prospice cau-
Ne sit opus nigro pane fugare famem. (tus,
Surripias furtim tibi qui bonus esse videtur,
Surreptumq́; tuo callidus abde sinu.
Posteà cùm fuerit partes distractus in omnes
Panis, frumenti qui melioris erat:
Cogentur reliqui vilem quoq; sumere panem,
Si nondum fuerit dura vilata fames.
Tum tibi, non alijs poteris producere rursus,
In gremio furtim quem prius abdideras.
Viderit hoc aliquis factum laudabile, certè
Ille tuis censor moribus æquus erit.
Consilium prudens simul admirabitur, & te
Pectore non modicum dicet habere salis.
Et fortasse tuam quandoq; imitabitur artem,
Factus ab exemplo doctior ille tuo.

CAPVT II.

Quos in edendo mores & gestus obseruare conuiua debeat.

FErcula quamprimùm mensæ imponentur opima,
Tu rapidam patina primus inunge manum.

Quod tibicunq; placet, rapias, ita diximus antè,
Cur aliquid frustrà me docuisse sinas?
Omnia dicta tibi, quæ diximus antè, putato,
Nil moueat quo sint singula dicta loco.
2 *Et quascunq; dapes in mensam miserit hospes,*
Quantumuis gustus iudicet esse bonos.
Inuenias aliquid quod culpes semper in illis,
Quodq́; velis verbis vituperare tuis.
Hoc nimis est salsum, dices, nimis illud adustum,
Hoc tibi aceto sum, dulce sed illud erit.
Idq́; palàm iubeo clara te dicere voce,
Percipere vt facili quilibet aure queat.
Sic etenim falso confundes ora pudore,
Soliciti frustra per tua verba coqui.
Hac potes vrbani nomen ratione mereri,
Nomen id, ô felix quisquis habere potest.
3 *Quando tacent epulis intenti suauibus omnes,*
Non hominis tota vox sonat vlla domo:
Plurima de lingua iubeo garrire loquaci,
Illaq́; quæ risum promereantur erunt.
Non decet ad mensam mutis residere labellis,
Omnibus in precio qui volet esse virum.
4 *Indè vora semper, quantæ sunt corpore vires,*
Hoc ad sympòsium sine vocatus eras.
Ingere multa vorax auidis sine more modoq́;
Faucibus, & largo viscera tende cibo.
5 *Si calet esca nimis, quam dextera misit in ora,*
Dissimula quantum dissimulare potes.

Et

Et lapidi permitte alios impingere eidem,
Ne solus damnum ludibriumq; feras.
Extrahere vrentem rursus de faucibus escam, 6
Et patina extractam reddere forte queas.
Non tamen hîc ausim facinus te tale docere:
Ah pudet, ah nimium rusticitatis habet,
At tibi ne sit opus rursus comburere linguam, 7
Id fugies tali callidus arte malum.
Ore tuo calidas afflabis fortiter escas,
Spiritus ardorem temperat ille cibi,
Nullus est vsus nimis insufflare modestè,
Quas etenim vires lenior aura ferat?
Flaturus totas vento distendito buccas,
Difficilis quasi sit buccina flanda tibi.
Hinc, velut AEolius mittit sua flamina carcer,
Collecta in calidos flamina mitte cibos.
Magno cum sonitu prorumpant fortiter auræ,
Non secus ac flammas Sicelis AEtna vomit.
O mihi quàm placeas, si conuertaris ad illum,
Qui tibi vicinus contiguusq; sedet.
Illius in vultum volo te spirare calorem,
Et calido totas spargere iure genas.
Protinus applaudent alij, factumq; probabunt,
Atq; iocum talem sæpè videre volent.
Quòd comitatur herum, non fit sine laude, catel- 9
Delitium domini qui solet esse sui. (lus,
Tu quoq; vicinas conuiua vocatus ad ædes,
Vsq; canem, dominum qui comitetur, habe.

Proximus ille tibi scamno considat eodem,
Illi etiam è patinis optima quæq; dato.
Quis conuiua illum detrudere sedibus ausit?
Nam dominum secum qui tueatur habet.
10 *Dentibus exiguam iuuet indulgere quietem,*
Delitias faciat protinus ille tibi.
Ora tibi exerta lambat benè pinguia lingua,
In noua mergendas fercula deinde manus.
11 *Atq; tuo pulices animalia iniqua catello,*
Qualibet arte potens insidijsq; cape.
In medium profer captos, vt in orbe locati
Crimine supplicium quod meruere luant.
12 *Cùm comedis, quantum potes ingere faucib. vnà,*
Vt benè dispendas oris vtrunq; latus.
Non secus ac plenas distendit flamine buccas,
Vtriculo carmen pastor agreste canens.
13 *Nec decet in patina quicquam superesse relictũ,*
Omnia vult vobis quæ dedit hospes edi.
Rumpendi potius subeas discrimina ventris,
Quàm super ex epulis vel minimum esse sinas.
14 *Tum si non poteris stomacho transmittere tritũ*
Dentibus & longa est arida lingua siti:
Oris adhuc plenis cauitatibus vtere potu,
Vt cibus in ventrem diffluat, ille facit.
15 *In calicem tenues ex ore emittere micas,*
Nil, agreste licet quis putet esse, nocet.
Nam cur non liceat dapibus confundere potum?
Illa hominum vitam, sed benè iuncta, fouent.

Ipsa

Ipsa iubet iungi potum natura cibumq́;,
Et res alterius altera poscit opem.
Ossaq́; reliquiasq́; & quæ tibi cunq; videntur 14
Esse tuæ lautæ non satis apta gulæ:
Abijce sub mensam, quò sint alimenta catellis,
His quoq; quo viuant conuenit esse cibum.
Sed sua, gaudentes prædæ, dum brandia sument,
Non puto quòd paucis fœdera sancta colent.
Prælia sub mensa risu iucunda mouebunt,
Et sibi erit visus quisq; tulisse parum.
Forsan & arripient conuiuas mordicus ipsos,
Hîc leuis in tantis motibus error erit.
Suauiter ista videns risu quatiêre, tumultus
Author enim tanti causaq́; solus eras.

CAPVT III.

Qui mores post primum missum in mensa sint seruandi.

CVm benè de primo complêris viscera misso, 1
Zona relaxari (diximus antè) potest.
Ventriculum pacto cibus hoc descendet in imũ,
Et fieri melius coctio iusta potest.
Promptior accipiet noua deniq; fercula venter,
Qui nimium vinclis antè ligatus erat.
Iamq́; puer quadras pinguedine colliget vnctas, 2
Ille nouis dapibus semper habetur honos.
Hîc propera, & primus reliquis cunctantib. orbẽ,
In patinam celeri conijce ritè manu.

Cur

Cur tamen hoc deceat, promptum est mihi dicere causam.
Accipe, nō leuis est illa putāda tibi.
Si patiare viros aliqua grauitate colendos,
Orbiculum primo deposuisse loco:
Inde tuum superinijcias (heu dedecus ingens)
Magnorum quadras opprime ille virûm.
„ *An miser ignoras quòd rustica turba potentum,*
„ *Sub pedibus semper pressa iacere solet?*
Ergo tuam quadram quoq; ne videare superbus,
Primus in illatam conijcies patinam.
3 *Alterius quadram, quantouis dignus honore,*
Ille fuat, non sit tollere cura tibi.
Quisquis erit, quando sibi cunq; videbitur, orbem
Conijcere in discum si volet ipse potes.
Ast vbi reddentur quadra pro more recentes,
Qui rapiat, digitis tu quoq; primus eris.
Si puer in primis tibi non adiecerit vllam,
Nil vetat extensa corripuisse manu.
4 *Matronas aliqui tanto dignantur honore,*
Dent vt eis primas virginibus q; quadras.
Tu caue ne faxis, si quid mea dogmata curas,
Siq; tibi saluum vis decus esse tuum.
Ipse hominum mores qui sint hoc tempore nosti,
Vtere præsenti qui sapis ergo foro.
Quæ facis, accipiunt in partem cuncta sinistram;
Proposito quamuis feceris illa bono.
Sic quoq; si fueris aliquo dignatus honore,
Matronas celebres, virgineumq; chorum:

Protinus à quibus id factum culpetur habebis,
Cuncta latens hominum pectora virus habēt.
Nec facili credas laturos mente maritos, ››
Quæ facis, attento lumine cuncta notant.
Accensumq; nouo te pectus amore putabunt,
Officium ex illo fonte scatere tuum.
Heus fuge Zelotypi bilemq; odiumq; mariti, ››
Qui te suspectum nomine amoris habet. ››
Res mala suspicio est, rerumq; magistra malarū, ››
Immeritis fraudem sæpè necemq; struit. ››
Parce tibi vitæq; tuæ, ne captus in vlla
Infelix maneas suspicione diu.
Si post sublatos mora fit prolixior orbes, 6
Nec cupido adfertur protinus esca recens.
Non patiare diu dentes ventremq; vacare,
Si nondum fueris plenus, vt esse voles.
Accipe de dapibus non segnis rursus eisdem,
Iam manducatum de quibus antè fuit.
Hisq; perunge nouos reliquis cessantibus orbes,
Et solus nullo iam comedente vora.
Scilicet in mensa non est pudor vtilis vllus,
Qui negat hoc, sanis sensibus ille caret.
Cùm fuerint tandem noua reddita fercula mēsæ, 7
In noua festinam fercula mitte manum.
Antè tamen mappa maculatam tergere quadrā,
Quantiuis precij mappa sit illa, decet.
Scilicet hos mappis mensæ velantur ob vsus,
Possit vt orbiculum tergere quisq; suum.

Vtq; manus multa pinguedine vbiq; fluentes
Mundare, & digitos oraq; tota queas:
Hæc tibi dicta semel, semper repetenda memento,
Cùm nondum fuerit pulsa molesta fames.
8 *Vel si præ reliquis non nil venerandus haberis,*
Inq; tibi mensa primus habetur honos:
Sic vt cogantur reliqui expectare morantem,
In patina donec sit tua prima manus.
Tunc epulas multo contingere tempore differ,
Id maiestatem promouet vsq; tuam.
Qua ratione notam fugias leuitatis ineptæ,
Si mox coniicias fercula in ipsa manum:
Fortè minore queas attingere cuncta periclo,
Si non tam magno clarus honore fores.
Non igitur nisi sis iterumq; iterumq; rogatus,
Fercula protensa carpito lauta manu.
9 *Intereà tempus consumito multa loquendo,*
Vel cane, vel risum qualibet arte moue.
Vel facias quadra ludos, vel deniq; cultro,
Sunt minuenda aliquo tædia longa modo.
Dum facis hæc, spectent alij, quia tangere nemo
Audeat appositas te remorante dapes.
10 *Nec tibi turpe puta mento iam fulcra labanti*
Auxiliatrices supposuisse manus.
Molliter in mensa cubito vel vtroq;, vel vno
Nitere, res non est illa pudenda tibi.
Si tamen hunc morem pulcrum non esse putabis,
In gremio geminas ritè reconde manus.

Inde

Inde potes rursus depromere, quando videtur
Iam discerpendi tempus adesse cibi.
Quando epulas tādem fuerit tibi tangere visum, 11
Optima quæ in disco videris esse rape.
Carnibus assatos vitulinis eripe renes,
Has reor ad stomachum posse quadrare tuum.
Sed de pisce lupo caudam laudare gulones,
De barbone caput dulce putare solent.
Primus es, illa tibi rapere est concessa potestas,
Protinus & quadra rapta locare tua.
Solus habe, solus retine, solusq; vorato,
Nec tibi vicini cura sit vlla tui.
Quod si culter hebes, damnum tibi ferre putabis, 12
Quòd facere officium non queat ille suum?
At vidi solitos duris illidere saxis,
Ne promptus nimis ad fercula cuncta foret:
Imò acies ferre faciem dentesq; referret:
Nec caret hæc vsu callida techna suo.
Nimirum assatus si quando apponitur anser,
Anser qui pingui visitur esse cute.
Tunc te pellicula bona pars malè scissa sequetur,
Hanc in delitijs vulgus habere solet,
Præstat id officium culter serratus, & idem
Excusat, si quid criminis illuserit.
Commodiùs sumptus venter quò digerat escas, 13
Pocula sunt semper continuanda tibi.
Cumq; alius digitis bibiturus pocula sumpsit,
Tu pete, vix credo quòd neget ille tibi.

Si negat & sitiens prius exhaurire parabit,
Tu rape vicini pocula ab ore tui.
14 *Quæ simul ac nactus fueris, retinere memento,*
Quis nouit quando sint reditura tibi?
Tunc licet & sitiant alij, moneantq́; frementes,
Vt bibere atque aliꝭs tradere pocla velis:
Nil moueare tamen, sed tu sitientibus illis,
Quando tibi visum est, suauiter vsq; bibe.
Solus & altisonis imple clamoribus ædes,
Pocula facundos reddere plena solent.
Verberet hospitibus patulas vox nullius aures,
Quàm tua, nil alios dicere posse sines.
15 *Solus clamores, & pocula solus habeto,*
Et memor es, satis vt sis in vtroq; frequens.
Cumq́; bibes, nares emungere, tergere labra,
Res minor est, quàm quæ sit facienda tibi.
16 *Cur tibi res aliquam creet ista leuicula curam?*
Non nisi permagnæ sit tibi cura rei.
Omnia quæ ventrem spectare scies ad eundem,
Cur detergendo dissociare velis?
17 *Seu caro seu potus fuerit, seu panes adépsue,*
Per stomachum vadunt omnia, perq́; gulam.
Si tamen omninò tergenda putaueris ora,
Seruiat officio candida mappa tuo.
Illa tui excipiat mox excrementa cerebri,
Et mundet rostri pinguia labra tui.
81 *Interulæ manicam quoq; protaxisse, quibusdam*
Atq; in ea nares tergere & ora, placet.

Talia

Talia si pulcrum sectari exempla videtur,
Non ego, qui licitum non putet illud, ero.
Pocula vicino, quamuis non postulet ille, 19
Propones, potu cùm recreatus eris.
Ne tibi fortè obstent edere optima quæq; volenti,
Neu faciant, ne sit libera dextra tibi.
Inde queunt promptè recipi, cùm postulet vsus,
Vtq; mero fauces œsophagumq; riges.
Si tamen & vicinus eandem nouerit artem, 20
Vt tibi proponat pocla molesta sibi:
Tunc vel festiua te voce sitire negato,
Atq; illi placida pocula redde manu.
Vel potius totas effunde furoris habenas,
Profer & irato grandia verba sono:
Cur mihi proponis tua pocula non sitienti?
Cur non illa eadem te magis ante locas?
An mihi rem gratam facturum te esse putasti,
Impediat nostram si scyphus ille manum?
His quoq; si verbis conuitia turpia iunges,
Efficies ne quid posteà tale feras.
Nulla tamen mora sit, potare subinde decorū est,
Temperat & sumptos potio crebra cibos.
Cùm reliqui cessant, cessantes gnauiter vrge, 21
Sobrius vt cœna surgere nemo queat.
Exemplum de te capiant, tu præuius ibis,
Et primus reliquos ebrius inter eris.
Tum quoq; si quicquam deliqueris ebrietate,
Ignosci citius commodiusq; potest.

CAPVT IIII.

De modestia edendi & bibendi.

Vidi ego qui nollent (non est mos ille probandus)
Hospitis immunes tecta subire sui.
Quisq; igitur secum spumantia vina ferebant,
Optima iudicio vina putata suo.
Hic quod erat rapidi natum prope littora Rheno
Ille iugis gemitum Francia terra tuis.
Pannonijs alij sub collibus orta ferebant,
Quæq; alijs alio nata fuere loco.
1 *Quid mihi de tali videatur more, requiris?*
Non ego qui fieri talia laudet, ero.
Nulla feres, si me, parsurus sumptibus, audis:
Quæ tibi poturo vina det hospes, habet.
Si tamen vlla tuo fers consulturus honori,
Aere tibi nimia non ea stare velim.
Quæq; vel in tota vilissima noueris vrbe,
Conuiuis reliquis illa daturus, emas.
2 *Cùm tamẽ in mensam veniãt quæ quisq; ferebat,*
Inprimis quæ sint optima vina, vide.
Inde scyphum magnum, plenum post terga repones,
Posteà tu solus cùm libet inde bibes.
Nam ne non ad te redeant ea vina timendũ est:
Hoc benè vitabis praueniesq; malum.
3 *Omnibus hinc reliquis vt lætior esse puteris,*
Plurima quæ risum promereantur age.

 Incipe

Incipe præcelsa lætissima cantica voce,
Deq́; tuo longum carmen amore refer.
Quatuor humores nostri sunt corporis, illos
Affectu vario corda ciere ferunt.
Ignauos, tristes, austeros, terrea bilis:
Ignea, commotos esse furore, facit.
Quid tibi multa leui & fatuo de phlegmate di-
Optimus est sanguis, lætitiæq́; dator. (cam?
Ergo sanguineus credaris vt esse, subinde
Cantillans vocem tolle per astra tuam,
De choreis loquitor, de vinis, deq́; puellis
Blanditias profer deliciasq́; meras.
Si tibi de magno quisquam cratêre propinat, 4
Cùm bibit ille, calix mox rapiendus erit.
Nil referre puta, quòd nondum porrigit ille,
Et quòd adhuc illinc plus bibiturus erat.
Qui dedit absq; mora, est bis donauisse putandus,
Vicino dices, ni bibat ille tuo.
Cùm fueris tandem nactus cratêra bibendi, 5
Quos benè seruabis, tres tibi pono modos.
Cùm te destituet malefidus anhelitus oris,
Cessandi primum tempus adesse putem.
Ni malis auram, Cyatho nec ab ore remoto,
Ducere, quod fieri non sine laude solet.
Inde oculos quando replet lacrymabilis humor,
Luminibusq́; fluit plurima gutta tuis.
Hoc tibi cessandi signum queat esse secundum,
In vitio, si quis antè remittet, erit.

Tertia signa tibi quæ sunt certissima pandam,
Illa scias nullo fallere posse modo.
Cùm vacua exhausto iam pocula tota Lyæo
Videris à cupidis faucibus illa moue.
Non ego sum, vacuo qui te cratere bibendum,
Pannonico ex auro sit licet ille, putet.
6 *Quiq; tibi est magno vacuatus cantharus hau-*
In mediam mensam proijciendus erit: (stu:
Vt tuus aspiciat Bacchi vicinus inanem,
Vtq; eadem post te norit agenda sibi.
Ni facias, leuibus videas certamina causis
Surgere, quæ forti sint dirimenda manu.
Non etenim credent te respondisse bibendo,
Ni videant oculis pocula versa suis.
7 *Hinc epulis iterum manus inijciatur opimis,*
Atq; iterum è patinis optima quæq; rape.
Quippe cibi dulces & Bacchi munera pascunt.
Sumpta per alternas corpora nostra vices.
8 *Cumq; voras, magnas facies è panibus offas,*
Has sentire tuo scilicet ore potes.
Atq; auium pullis est esca terenda minutim,
Ne lædant teneram grandia frusta gulam.
Fortibus illa viris metuenda pericula non sunt,
Qui crassum firmo tegmine guttur habent.
9 *Apposito frustum scindent de pane, caueto*
Scindere qua reliquos parte scidisse vides.
Sed latus appositum cultro pete, dulcior illinc,
Forsitan auelli crusta resecta queat.

Inde tibi longas ſcindes benè prouidus offas, 10
Quas captas tota contineasq́ manu.
Has in aromatici pinguedine tingere iuris,
Extremo ſaltem fine, decere putem,
Intinctumq́ auido morſu prærodere panem,
Ille gulæ ingratus non ſolet eſſe ſapor.
Iamq́ iterum morſas iterumq́ intingere partes,
Non ſine magno vſu, non ſine laude potes.
Ore loqui pleno, ſi rerum ira poſtulet vſus,
Non veto: quin potius ſuaſor & author ero,
Res habet illa ſuum, facias modò ſæpius vſum, 11
Certior exemplo, quid iuuet, eſſe potes.
Eloquium toto notum eſt Demoſthenis orbe,
Gloria Cecropij qui fuit vna ſoli.
Illius aſtrictam retinebant vincula linguam,
Verba foro poſſet quò minùs apta loqui.
Ergo animum varias celerem vertebat ad artes,
Vincula quò linguæ ſolueret ille ſuæ.
Saxa loquens blando prudēter in ore rotabat
Paruula, ad inſani littora curua freti.
Pugna viro duplex: linguæ retinacula contra,
Quod voluit, bellum paruula ſaxa gerunt.
Promptius vt ſaxis aliquando ex ore remotis,
Senſa animi poſſet libera lingua loqui.
At ſtrepitus contra vocem intendebat & æſtus,
Quæq́ ſonant rabido murmura clara mari.
Diſceret vt populi clamantis ferre tumultus,
Concio clamoſo ſi ſit habenda fera.

Non ita stultus eris: tu commodioribus vti
Artibus, admonitus per mea iussa potes.
Pro rigidis carnem voluens panemq; lapillis,
Instituas pleno qualibet ore loqui.
Atq; tuo strepitu clamores vince bibentum,
Murmura feruentis vicit vt ille freti.
12 *Cumq; ferè satur es, reliquorum attēdito mores,*
Non isti poteras antè vacare rei.
Excipitoq; leui dicta & facta omnia risu,
Dissona si qua tuis moribus esse vides.
Carpe libens quacunq; potes, pete scommate cun-
Aut etiam ficto crimine quenq; graua. (ctos.
13 *Alterius culter iaceat si fortè supinus,*
Et cœlos acies spectet, & astra poli:
Huic illide tui ferrata manubria cultri,
Dignus erit magnis risibus ille iocus.
Quidā in eo numerāt quot passibus inclyta Romæ
Distet ab hinc, & tot verbera congeminant.
Hunc equidē morē non improbo, tu quoq; eundem
Ritè sequens plausu laudeq; dignus eris.
Non tamē, erga alios licet hunc seruare sit æquū,
Vt facias eadem tu mihi, suasor ero.
Forsan enim grates alioquin ipse rependam,
Et quæ sint meritis præmia digna tuis.

CAPVT V.

De Voracitate, Risu, Vomitu in mensa, & de alijs ciuilitatibus.

Pluri-

PLurima ſunt quæ te poßint conuincere agreſtē
In cœna, & mores nō didiciſſe graues.
Cura ſed immenſos ſecum trahat illa labores,
Singula ſi mihi ſint hoc recitanda loco,
Non mihi Naſonis ſi ſint in carmina vires,
Omnia pro merito commemorare queam.
Pauca tamen (quamuis me iam ſis doctior ipſo)
Quæ facias, iſta parte docere libet.
Nec te pœniteat mihi tempora pauca dediſſe,
Fortè ferant ingens tempora pauca lucrum. »
Diſce puer mores ex me, iuuenesq́; viriq́;
Diſcite, non tardis paßibus hora fugit. »
Plena per inſtructas euertere pocula menſas, »
Omnia quò Bacchi merſa liquore fluant:
Obtinuit longæ iam conſuetudinis vſus,
Atq; ideò nullum crimen habere poteſt.
Vidi etiam quando læti voluêre videri
Iam iuuenes, animos exhilarante mero:
Quòd leuiter peterent incautos pane ſodales,
Carneq́; quam plena corripuere manu.
Talibus exhilarant iuuenilia pectora ludis,
Quoq́; ſuum poßint fallere tempus, habent.
Vidi eadem ſimili nuper ratione patrantes,
Maturos annis conſilioq́; ſenes.
Quid faciant iuuenes, cùm talia grandior ætas
Turpia ſympoſijs non putet eſſe ſuis. »
Non equidem ſenibus leges temerarius auſim »
Dicere: ſponte ſenes quod decet illud agunt.

Vos pueri & iuuenes inter conuiuia, gestus
Qui deceant, ex me discite, quiq́; minus.
3 *Panis habet duplicem, res est notissima, crustam,*
Alteraq́; ex illis purior esse solet.
Inferior cinere est & tosta plena farina,
Hæc nihil optati crusta saporis habet.
Quæ igitur moneo, tu mente notata fideli
Exequere, & prudens esse ferêris homo.
Scinde tibi totis de panibus vndiq; crustam,
Quam cinere & nigra labe carere vides.
Dicitur illa etiam prohibere à fluctibus aluum.
Et nimium laxi sistere ventris opus.
Sin tamen hanc solam descendere fortè vetabit
(Quē tibi non magnum conuenit esse) pudor.
Legitimoq́; voles panem de more secare,
Corticis vt pariter partem vtriusq; feras:
Non veto: sed nostris si præbes versibus aures,
Qui tibi erunt certi facta ad honesta duces:
Cuncta simul nulla desecta parte vorabis,
Et cinerem & pani quicquid adhæret edes.
Ingluuiem cineres quoq; cum carbonibus explēt,
Omnia quæ pani desecuisse nocet.
„ *Vectigal siquidem est ægris mortalibus ingens.*
„ *Non malè quæsitis parcere posse bonis.*
Si tamen hoc nolis, proprio quòd parta labore
Non comedas, alio fercula dante tibi.
Quid dubitas? facile est aliena viuere quadra,
Prodigus hoc pacto quilibet esse potest.

Si quid habet sordis panis, quod lædere dentes,
Aut sapidum linguæ non satis esse queat.
Mox rescinde bonam crasso cum cortice partem,
Illa dari canibus præda resecta potest.
Ictibus aut crebris reseca, cultroq; reducto,
Dissiliant crustæ frusta minuta procul.
Insiliantq; oculis vicina in parte sedentum,
Scilicet hoc paruæ non erit artis opus.
Sæpè natans epulas cõmendat Amygdala dulcis, 4
Zaccharaq; Attæis æmula facta fauis.
Lance vel in summa butyri nobilis humor
Visitur, aut durum quæ tulit vna pedem.
Aut aliud lautas per se, quod condiat escas,
In patinis summo iure natare solet.
Hæc ego conspiciens discum conuerro per omnem,
Sic mea me genitrix sueta docere fuit.
Inq; auidum mitto suauissima pemmata vetrẽ,
Nec tamen hinc vnquam damna vel vlla tuli,
Si nihil hos credes mores tibi posse nocere,
Exemplum docilis sæpè imitare meum.
Accidit interdum sumptis cum carnibus ossa, 5
Non benè incautam missa fuisse gulam:
Illa solent motos gingiua elidere dentes,
Aut patulum obstructa claudere faucis iter.
Quid facis? an nondum tanto obuius ire pericla
Incipis? an vitæ non tibi cura tuæ est?
Pande tui rictum labijs cedentibus oris,
Aufer & inserta, quæ nocuere, manu.

Aut super appositum deductis dentibus orbem,
Leniter è medijs faucibus ossa cadant.
Vituperent alij, sed te fecisse necesse est,
» *Qui nocet, ah non est vtilis ille pudor.*
6 *Nunc etiam quando sumpta recreatus es esca,*
Arripe porrecta pocula plena manu.
Pocula quæ sumes aperi, teq; ante locato,
Hæc quoq; res aliquid cur celebretur habet.
Nam vapor ex illis exhalat inutilis omnis,
Qui poterat cerebro durus obesse tuo.
Inde super Cyathum suprema parte patentem,
Plurima quid noceat verba subinde loqui?
Forsitan obtineas faciens vt pocula nemo
Appetat, & solus quæ placuere bibas.
Incipe nunc hilari testari gaudia fronte,
Gaudia quæ tacito pectore clausa tegis.
Mens hilaris multò gaudet se prodere risu.
(Nil hilari melius pectore mundus habet)
Ergo perpetuò risu semperq; studebis,
Siue labris sumes pocula, siue dapes.
Sæpè ita ridebis, quò pleno ex ore resultent,
In patinam sumpti frustula multa cibi.
Exiliant potius, quàm duræ illapsa Tracheæ
Aëris obturent ingredientis iter.
Certior ad subitam vix est tibi semita mortem,
Claudere quàm attracto guttur inane cibo.
Sed propè tempus adest, sumpta post fercula cœ-
Quo famulus mensas exonerare volet. (næ,

Siq;

Siq́ꝫ famem nondum placato ventre fugasti,
Iam properans tardæ damna repente moræ.
Visceraq́ꝫ ingesto reple potuq́ꝫ ciboq́ꝫ,
Dum licet, haud semper copia talis erit.
Sic bibe, sic cœna, simul vt potusq́ꝫ saturq́ꝫ
Efficiare, quies nulla sit antè tibi.
Et si singultus tum cœperis edere crebros, 9
Non dubia hæc vomitum signa præire solent.
Nil nouitate res turbêre, nec esse putato
Turpe, sed obstantes surgere coge tibi.
Eijce, digressus paulum, quodcunq́ꝫ grauabat,
Ad mensam ablutis dentibus inde redi.
Cumq́ꝫ reuersurus eris, ventrem iam denuò reple, 10
Vt noua iam vacuum repleat esca locum.
Non benè ferre potest rerum natura creatrix,
Corpore, sub cœlo, qui vacet esse locum.
At si non poteris vomiturus surgere cœna,
Sub mensam lepidum protinus abde caput.
Hîc stomachus reddat quantũ volet absq́ꝫ pudo-
Id gratum canibus lingere munus erit. (re,
Quid moror? in medias audacter proijce mensas,
Quod tibi ventriculum triste grauabit onus.
Nullus erit, vel in ipsa vomas si fercula, dignum
Qui venia facinus non putet esse tuum.
Nec vomitus illi turpes posse esse videntur,
Cui laudem ingluuies ebrietasq́ꝫ parit.
Immò etiam multis nullus conuiua probatur,
Quin potum certis se probet esse notis.

Omne

Omne feres igitur punctum, ſi tempore cœnæ
Ebrius, ex nimia ſedulitate vomas.
Hoſpitibus gratum facies dominoq́ vocanti,
Sympoſijq́ decus totius vnus eris.
Quippe tuo vomitu bona vina fuiſſe probabis,
Quæ dedit hoſpitibus qui dedit illa ſuis,
Materiam quoq́ de qua mane loquantur habe-
Et tu potores nobilis inter eris. (bunt,

CAPVT VI.

De lotione manuum à cœna, de menſis ſecundis, & quid apud virgines deceat.

1 *POſtquam epulis exempta fames, mappaq́ remota,*
Pura ad tingendas ponitur vnda manus:
Pigritia eſt vitium: ne ſis piger, arripe peluim
Primus, & hac palmas primus vtraſq́ laua.
Hinc os & faciem, quando tibi tempore viſum eſt,
Et nares larga rore rigabis aqua.
Inde lauaturis concede ſodalibus vndam,
Quæ ſatis eſt manibus ſordida facta tuis.
Et poſt te matrona lauet, quantumlibet illa
Clara ſit, & poſt te virgo colenda lauet,
Pura tuas ſordes felicius abluet vnda,
Quàm quæ iam multa eſt ſordida facta manu.
2 *Inuenias adeò quoſdam tamen eſſe modeſtos,*
Vt nullam tangant ni iubeantur aquam.

Vel certè expectent, donec reliqui prius omnes
  Abluerint, vt se deinde lauare queant.
Hos tu conspiciens securos nilq; timentes,
  Affuso liquidæ fonte rigabis aquæ.
In faciemq; haustum manibus de fonte liquorem,
  Inq; oculos sparges largiter, inq; caput.
Id precium nimio meruisse pudore videntur.
  Idq; sua stulti proprietate ferant.
Nuper id in cœtu quidam tentabat honesto,
  Sed misero cœptum non benè cessit opus.
Nanq; vbi matronas perfundere rore parabat,
  Fœminea tulit id præueniente manu.
Lumina vix poterant vndis oppleta tueri,
  Barbaq; suffusis tota fluebat aquis.
Ah pudet, & victum succumbere pœnitet, ergo
  Concipit ingenti pectore maius opus.
Malluuium digitis correptum vertit, & vndas
  Fortiter in medium dissipat ille gregem:
Tum verò exoritur risusq; iocusq; sedentum,
  Et plaudunt manibus fœmina virq; suis.
Est quoq; cùm nemo palmas intingere primus
  Sustinet, atq; alium quisq; lauare iubet.
Hæc morum grauitas conuiuis addit honorem,
  Pompa decet magni nominis illa viros.
Tu nimis illa diu differri balnea cernens,
  Materiam solidæ laudis adeptus eris.
Mox, si quidem nemo digitos putat esse lauandos,
  E medio tolli præcipe rursus aquam.

Nanq;

Namq; quid incassum fluuiatilis occupet vndâ.
Qui proprius vino debuit esse, locum?
4 *Pemmata iam venient mensis allata secundis,*
Tu celer hoc, ne sis fortè secundus, ages,
Optima quæque potes bellaria sumere primus,
Vltimus in patina, deteriora feres.
5 *Verte tuo arbitrio patinas, & singula verte,*
Quæq; tibi arrident absq; pudore rape.
,, *Omnibus esse putas naturam rebus eandem?*
,, *Falleris, hæc illa plus bonitatis habet.*
Indita nec frustra rerum discrimina nostris
Nec sine consilio, mentibus esse putem.
Sed magis ingentes rerum pater altus ob vsus,
Contulit hæc dominum munera magna gregi.
Scilicet vt poßit discernere quisq; quid ipsi
Conueniat, vel quæ non placitura putet.
,, *Vtere iudicio (nihil imprudenter agendum est)*
Et citus è patinis optima quæque rape.
6 *Nil opus est pomis abscindere velle putamen,*
,, *Cur quid agas, quod non esse necesse putes?*
Et stomachũ, melius sumptas quo cõcoquat escas,
Cortice eum viridi poma comesta iuuant.
Siq; diu fueris purgando cuncta moratus,
Intereà arboreæ diripientur opes.
Cumq; voles iterum patinis immittere palmas,
Nil tibi quod palmis diripiatur erit.
Dum superesse vides aliquid, cessare caueto,
Non poteris tales semper habere cibos.

Fercu-

Fercula de mensa nec conuenit illa remitti,
Nanq; suas sperni crederet hospes opes.
Pomata nec dederat, rursum quæ tolleret hospes,
Sed posita vt saltem quisq; voraret, erant,
Quòd si cùm satur es bellaria lauta supersunt, 7
Illa potes manica condita ferre domum.
Si tibi sunt nati, genitor gratißimus illis,
Hæc venies, tecum munera grata ferens,
Sin minus: ipse domi quæ tecum rapta tulisti,
Visceribus mittes fercula lauta tuis.
Dente nuces aperi, nisi mauis frangere cultrum, 8
Damnaq; prudenti non patienda pati.
Vidi homines vno pugnis qui grandibus ictu
Impositas mensæ comminuere nuces:
Cuncta resultabant per totas pocula mensas,
Multaq; fracta suum non tenuere merum,
Horum ego dum vires hominum mirabar, & illos
Eximiè fortes rebar habere manus.
Qui pedibus possent calcatas frangere vidi:
Nucleus vt dura colligeretur humo.
Quos tibi cunq; libet sequitor, modo parcere cultro,
Triste aliquod damnum ne ferat ille, queas.
Vicinumq; tuum cortex est ante locandus, 9
Nec dolus ille sua commoditate caret.
Hac ratione tuo quia succurretur honori,
Macchinaq; in gluuiem conteget illa tuam.
Nanq; vorax alijs minus esse videberis hospes,
Et cupidæ leges dicere posse gulæ.

Forsan

10 *Forſan & occurrent tibi, fortiter inter edendum,*
Quæ videas ſtomacho non placitura tuo.
Siue ſit infectum fœda putredine malum,
Seu pyra fermiculis peruia, ſiue nuces.
Protinus illa tuo vicino porrige amice,
Fallor? an hæc alio doctus es antè loco?
11 *His epulis quando factum ſatis eſſe putabis,*
Incipies alio lætior eſſe modo.
Tum ſi fortè tuo lateri ſit proxima virgo,
Virgo verecundo lumine blanda tuens:
Multa proteruus ages, & multa loquere proter-
Ludus enim ætati conuenit ille tuæ.)uus,
Nec melius quicquam te commendare puellis
Credito, quàm ſemper verba iocoſa loqui.
12 *Tange etiam partes, quas gaudet fœmina tangi,*
Inq́ſinu trepido virginis abde manus.
Tange puellares digito petulante papillas,
Blandaq́ virgineis oſcula fige genis.
13 *Quòd ſi gemma tibi digitos exornat, & aurum,*
Aut torques collum circuit vnca tuum:
Aut ſi fila tuam prætexunt ſerica veſtem,
Si quid erit quo te poſſe placere putes:
Id quocunq; modo potes oſtentare, ſubinde
Oſtentes, mirè complaciasq́ tibi.
Illa tui magno mox corripietur amore,
Et tua perpetuò ſcilicet eſſe volet.
Splendidiore leues capiuntur veſte puellæ,
Virgineusq́ auro conciliatur amor.

Tu

Tu quoq; nonnunquam gemitu fatearis amorem, 41
Et loquitor nutu pectoris ima tui.
Vtq; sui verò te norit amore teneri,
Virgineo duro clam pede tange pedem.
Sæpè propinabis temerè non parua puellæ 15
Pocula quæ magni pignus amoris erunt.
Inde vel inuitam tibi respondere bibendo
Coge minis: certè gratus amator eris.
Summa sit ista: tibi sit nulla modestia curæ, 16
Et tibi quod pulcrum cunq; videtur, agas.
Ebrietas facinus quodcunq; excusat, & inter
Pocula quantumuis turpia facta decent.

CAPVT VII.

De clamoribus & tumultibus à cœna: de digressu, & de pactione crastinæ cœnæ.

SEd quid ages, quando tenera cū Virgine ma-
Fida sua repetit notaq; tecta domus? (ter,
Est alia tempus tibi iam ratione terendum,
Ne tibi symposium tædia longa ferat.
Ergo aliquis tacito fuerit sermone loquutus, 1
Tectaq; vicino, dixerit vlla suo:
Tu patulas aures submissis arrige dictis,
Vt clam quæ loquitur verba notare queas.
Forsan enim de te, quæ pauca loquatur habebit,
Quæ potes aduentu rumpere verba tuo.
Quicquid erit, turbes, quid enim sua murmura ce
Deq; suis inter pocula rebus agunt? (lant?

2 *Deniq; quicquid agent alij, quacunq; loquentur,*
His ego te mixtim semper adesse velim.
Inuenies semper quod agas in rebus eisdem,
Et quæ verba queas non sine laude loqui.
3 *Vel si nullus erit, qui grandia verba loquatur,*
Tu poteris solus grandia verba loqui.
Stentoreo solus magnum clamore tonabis,
Poßit vt exemplum quisq; videre tuum.
Non tibi defuerint quæ poßint plurima dici,
Si modò facundis vocibus esse velis.
4 *Prolixa est series absentum rodere vitam,*
Hoc opus ebrietas non sinit esse scelus.
Si tamen hæc turpis tibi consuetudo placebit,
Vix ego discipulum te rear esse meum.
Et puto quòd poßis sceleratos inter haberi,
Quos procul à nostro conuenit ire libro,
5 *Vel tua transacta petulantia facta iuuenta*
Et scelera & clara crimina voce refer.
Inuenias multos captare hoc nomine laudem,
Vita quòd ipsorum flagitiosa fuit. (vllus)
6 *Sin pudet hoc (quanquam te vix pudor addecet*
Accipe quo mora sit longa terenda modo.
Grandia de minimis moueas certamina rebus,
Si modò qui tecum disputet vllus erit.
Quod tibi dogma placet magno clamore tuêre,
Inferior causa es, voce supremus eris.
Vtere voce tuá, ne præ clamoribus istis
Exaudire aliquis verba sua ipse queat.

A quo-

A quodam monitus lingua moderatius vti, 7
Vtq́; loqui ſaltem verba minora velis:
Fortius emittes claram de gutture vocem,
Liber es, & certè libera lingua tua eſt. 8
Semper item (quamuis quæ ſunt falſiſſima dicas
Propoſitum firma mente tuere tuum.
Cede manus victas nulli, ſuccumbito nulli,
Te præter nullum vera fatere loqui.
At tibi ſi nolet tuus aduerſarius vſquam
Cedere, iudicio ſtare voletq́; ſuo:
Hanc Ignominiam non arbitror eſſe ferendam,
Si vir es, horrendas audiat ille minas,
Iratus menſa ſurges, iratus abibis,
Nec dices cuiquam cùm fugis inde, Vale.
Scilicet incuties hac omnibus arte timorem,
Vt te victorem ſemper abire ſinant. 9
Vel quæ non poteris clamoſa voce tueri,
Pugnaci tibi ſunt illa tuenda manu.
Educto gladio maiorq́; minorq́; probetur,
Et dubijs fiat dura per arma fides.
Argumenta poteſt enſis quoq; ſoluere ſtrictus,
Quæq́; volant tota pocula iacta domo. 10
Si nil tale libet, nec ſunt tamen ocia cordi,
Ocia ſympoſio non ſatis apta putem.
Symbolon educto menſis incidito cultro,
Exprimat aut nomen littera ſcripta tuum.
Sic memori te nulla dies vnquam eximet æuo,
Teq́; ſcient illo quiſq; fuiſſe loco.

Vel pinge arrecto turpem carbone ſiguram,
Ingenij ſignum grande ſit illa tui.
11 *Nec tamen intereà ſtudium cadat omne bibendi,*
Sed pede feſtino progrediatur opus.
Pocula cùm bibulo vacuaſti guttere, quæ mox
Tradere vicino te iubet ordo tuo:
Antè manu tota circum deterge decenter,
Quæ tibi ſunt labijs pocula tacta tuis.
Nanq; manus certè fœdato mundior ore eſt.
Sæpius in pura quippe lauatur aqua.
12 *Sæpè etiam ſpumæ nubes ſupereminet, illam*
Diſcuties digitis prouidus antè tuis.
Inde vel ipſe bibes quantum tibi cunq; libebit,
Vel modò vicino pocula plena dabis.
Inq́; oculos raptam vicini mittere ſpumam,
Si libet, haud equidem, qui vetet illud, ero.
Proficies aliquid certè, riſumq́; mouebis
Omnibus, aut ira qui moueatur, erit.
Inſufflant aliqui plenis ſpiramine buccis
Pocula, nec ratio diſplicet illa mihi.
Peſtiferum renouant ſtridentes aëra venti,
Quando ſcient toto prælia dura Polo.
Et tuus inflati purgabit anhelitus oris,
Quod tua non deceat pocula, ſi quid erit.
Dumq́; animã Cyathis inflas, ſimul inijce ſputũ,
Quid magis hoc facto te decuiſſe queat?
13 *Strenua cùm fuerit potatio, fortiter vno,*
Quæ veniunt hauſto pocula cuncta bibe.

Peccatum est etenim fieri per plura, quod vno
Absolui poterat commodiore modo.
Rursus & epotum te coram ponere vitrum
Impleto vino rursus vbi illud erit:
Atq; propinanti bis respondere licebit,
Id quoq; damna tibi non ita magna dabit.
Nam citius potus fies, citiusq; redibis,
Insana titubans ebrietate domum,
Ire domum nunquam libeat, quin hora secunda 14
Iam mediam noctem præterijsse notet.
Et licet obserues, dormire quòd expetat hospes,
Nequaquam tamen vt dormiat ille sinas.
Imò etiam si te per sacra Deosq; rogarit,
Digneris tandem potus abire, nega. (ses,
Iam quoq; si quenquam dormitum abijsse rescis- 15
Quòd vino victas cesserit ille manus:
Protinus è lecto conuiuia in ipsa reduces
Inuitum, nudo sit licet ille pede.
Tum primùm incipies Bacchi gustare liquorem,
Atq; mero sensus exhilarare tuos. 16
Pocula iam demum franges, frangesq; fenestras,
Sic quod postridiè persoluãtur erit.
Hinc tua vt in fractis ponatur imago fenestris
Effice, nobilibus mos placet ille viris.
Si tua qui vitris inscripta insignia cernet,
Nobilibus genitum te quoq; credet auis.
Scamna per & mensas saltabis fortiter, imò 17
Omnia robusta vertito scamna manu.

Deniq; disiectis fornacem frangito scamnis,
Antè tibi gratum non sit abire domum.
18 *Hoc tamen inprimis volo te meminisse, priusquã*
Inde tui repetas frigida tecta laris.
Fœdera cum potis noua cautus inibus amicis,
Fœdera visceribus nil nocitura tuis.
A quibus ad cœnam cras inuitêris opimam,
Nec te venturum, quando vocâre, nega.
His ego nonnunquam quoq; callidus artibus vsus,
Ad non speratas aduocor ipse dapes.
Quando tuis tandem viuemus in ædibus? inquã,
Quando erit vt nobis sit tua aperta domus?
Protinus ille mihi dicet cogente pudore,
Tempore quo libitum sit tibi cunq; veni.
Si tibi sic visum est, venias cras tempore cœnæ,
Pro tibi erit censu cœna parata meo.
Mox me polliceor venturum, & deiero sanctè,
Me benè promissam fallere nolle fidem.
Hos sequitor mores, & sæpè vocaberis hospes,
Sic potes ad lautas sæpè venire dapes.
19 *Arte tamen si quis quoq; te tentârit eadem,*
Promittes temerè me monitore nihil.
Esse vocaturum, cùm debeat ille venire,
Dicito, sed fieri iam benè posse, nega.
Publica iam mihi sunt commissa negotia, & illis
Implicitus multis fortè diebus ero.
Vel refer vxorem iam non satis esse paratam.
Quòd cubet ægroto morbida facta toro.

Iamq;

Iamq́, Machaonia spectatus in arte Galenus
Supposuit medica clysmata lenta manu.
Et modò laxata non segniter egerit aluo.
Spero breui sanam ceu fuit antè fore.
Pòst vbi erit visum mihi, teq́, aliosq́, vocabo,
Exhilaraturus pectora vestra mero.

CAPVT VIII.

Quomodo à cœna ebrius se domum cõferat, quid in via & domi tumultuum ante somnum excitet, & quomodo se postridie gerat.

OMnibus ex animi voto sic ordine gestis, 1
Incipe congeminans iubila, abire domũ,
Nil opus est isthic hominum valedicere cuiquam,
Nec grates verbis reddere velle diu.
Scilicet inuitum retinere diutius hospes,
Si benè te potum senserit, ire volet.
Nec precio quæras quanto potaueris, illud 2
Manè potest hospes commemorare tibi.
Si quid habere volet, te deinde vel ipse monebit,
Tu reticens tugurî tecta subito tui.
Horrisonoq́, omnes turba clamore plateas, 3
Vt te conuiuam quisq́, fuisse sciat.
Vicinum patitor nullum dormire, sed omnes
Ob strepitum facias euigilare tuum.
Huic maledic, illum petulanter ad arma lacesse,
Si modò quid toto pectore cordis habes.

Offensas veteres veteresq́ ab origine rixas
Cura sit vt renoues, cùm benè potus eris.
4 *Cùm veniet tandem, vt tua verba superba retun-*
Mox tibi festina est arripienda fuga. (dat,
Ne nimis incîdat magno tibi vulnere venam,
Ex illo in dubium vita venire queat.
Deliquiumq́ animi, vena cùm sanguis aperta
Elicitur, rarò non solet inde sequi.
5 *Non ego vituperem, sera qui nocte fenestras*
Vt minuant, saxis stipitibúsue petunt.
Tu quoq; nonnunquam facies ea, nanq; bibaci,
Ebrietas homini cuncta licere facit.
Nec tamen hoc facinus committere sobrius ausis,
Qui facit à nostro sit procul ille libro.
Talia si patrans vigiles excieris vrbis,
Qui te concludant carcere, magnus eris.
Tutus ab insidijs inimici in carcere deges,
Et tuus hunc hostis nolet adire locum.
Igniuomi deges illic quoq; solis ab æstu
Liber, & à pluuia Sithoniáue niue.
6 *At si tam fueris felix, vt nemo sequatur,*
Nec tua te quisquam facta patrare vetet:
Tandem vbi fecisti mala plurima, perq́ plateas
Omnia turbasti iam satis, ito domum.
7 *Ianua nunc quanto tua sit pulsanda tumultu,*
Accipe, quo coniunx excipienda modo.
Principio tanto pulsare fragore memento,
Vt tonitru quisquis percipit esse putet.

Nec requies, donec pulsando fracta fatiscat,
Ianua, pulsanti quæ tibi dura fuit.
Tum si fortè tibi venienti occurrerit vxor, 8
Vt referat clausas officiosa fores,
Excipiatq́; suum blando sermone maritum,
Quem plenum multo sentiet esse mero:
Huic tu sublata colaphos impingito dextra,
Nec quicquam pugnos non meruisse iuuet:
Verbaq́; verberibus superingere grandia duris,
Discat & ad nutus esse parata tuos.
Nux, asinus, mulier, cùm tristia verbera cessant,
Nil faciunt rectè, mobile vulgus ait.
Ergo tua vt rectè faciat, quæ præcipis, vxor,
Nimirum plagis erudienda venit.
Mos tamen immanes magis ille decere Cyclopas,
Barbara quos aluit Sicelis ora, queat.
Qui malè consortem thalami, nil tale merentem
Tractat, & hoc fortis iudicat esse viri,
Hunc ego præscriptas à me transcendere metas,
Inq́; scelestorum partibus esse putem.
Non ibis cubitum, quin te veniente resurgat 9
A vix incepto tota sopore domus.
Acribus hic verbis erit obiurgandus, at ille
Verberibus sæuis accipiendus erit.
Quicquid in immenso peccauit quislibet anno,
Cùm fueris potus, cuilibet obijciès.
Vt te ceu dominũ timeant, venerentur, honorent,
Et verbum trepident oris ad omne tui.

10 *Inde tua in dulcem declines lumina ſomnum,*
Quando tibi eſt adeò res benè geſta domi.
Quamq́; voles longo ſecurus tempore ſtertes,
Sic tamen vt lectus præmia digna ferat.
Ne famulæ deſit, quod ei ſit manè lauandum,
Mercedem gratis ne ferat illa ſuam.
11 *Atq́; vbi iam tepidis è plumis manè reſurges,*
Phœbo per medias axis eunte vias:
Poculaq́; ingeſti fuerint concocta liquoris,
Sumpta tibi heſterna pocula plena die.
Mox repetes fidos quos noras antè ſodales,
Dum veniant vacuæ prandia danda gulæ.
Intereà vario tempus ſermone teretis:
(Crapula per lepidos diſcutienda iocos.)
Tu quoq́; cunctorum quò promereare fauorem,
Ingenij vires experière tui.
Cuncta memor repetes heſternæ geſta diei,
Quæq́; apud inſanum dicta fuere merum.
Si nimia turpes aliqui ebrietate fuere,
Maneq́; dedecoris non meminêre ſui:
Tu quoniam fido ſub pectore cuncta notaſti,
Ilicet in lucem cuncta referre velis.
Quæ repetens multis riſum, ſed pluribus iram,
Vt variant animi ſæpè, mouere potes.
12 *Nec tibi turpe putes inter iactare ſodales,*
Hauſeris à ſumpto pocula quanta cibo.
Quodq́; domum nimia caput ebrietate grauatũ
Vix fuerint apti nocte referre pedes.

Nec

Nec tamen impunes alios abiisse, sed omnes,
In tua dic victas iura dedisse manus.
Victoriq; tibi palmam cessisse bibendi,
Quid dubitas? magnum laus ea pondus habet.
Aut media surgens somno iam luce, vel antè, 13
Nox tibi quod comedas quærito, quodq; bibas
Antè tamen vinum potabis cautus adustum,
Inde fugit capitis diluiturq; dolor.
Hoc poto, sumptoq; cibo requiesce parumper,
Prandia dum coniunx sedula lauta paret.
Tunc tibi de grata surgendi erit hora quiete,
Vt recrees sumpta corpus inane dape.
Appositisq; tibi dapibus, Benedicite, coniunx
Fœminei moris quo solet esse, leget.
Quamq; insanus heri fueris, quàm mentis egenus,
Quàm non constiterint linguaq; mensq; sibi.
Quàm mala sis illi, quàm detestanda locutus,
Texet prolixam forsitan historiam.
Hoc à te fractum quoq; commemorabit, & illud,
Illa futura satis concio longa tibi est.
Cùm te res tandem tales audire pigebit, 14
Talia ne pergat dicere verba, iube.
Si paret, satis est: at si parêre recusat,
Et perget gestas res memorare tuas.
Corripe mox quæcũq; tibi furor arma ministrat,
Illaq; in vxoris mitte vibrata caput.
Illa procul dubio præstare silentia discet,
Nec tibi erit rixis inde molesta suis.

Plura

Plura ego te, si non fieret mora longa, docerem,
Sed puto quòd per te multa videre queas.
Nostra tibi exemplum saltem generale figurant
Carmina, nec studium scribere cuncta fuit.
Ipse tibi finges exempla salubria morum
Plurima, simplicibus non reprobanda viris,

CAPVT IX.

Quomodo conuiuæ abs te inuitati excipiendi, tractandi, & deniq; dimittendi.

TV quoq; conuiuas aliquos quãdoq; vocato,
Ne videare tua sordidus esse domi.
Néue tibi poßint odiosè dicere, semper
Alterius siccas pocula, nemo tua.
1 *Quosq; tui inuitas causa simulator honoris,*
Vt veniant, nimium velle rogare caue.
Intereà securus abi, nil anxius vllo
Nomine, nec quenquam velle venire puta.
2 *Tum si qui venient, quos non speraueris, illos*
Protinus hoc iubeas rursus abire modo:
Fortaßis verum est à me vos esse vocatos,
Attamen id certò non scio: potus eram.
Pocula si vobis inter sum pauca loquutus,
Scribenda in liquido nónne fuêre mero?
Qui memor est nimium compotor displicet, atq;
Dicta ioco nullum pondus habere decet.
3 *Vel sic excuses, vt honoris verba fuisse*
Illa, nec ex animo dicta fuisse, probes.

Vtilis hæc vulgo sententia fertur, honoris
Verba sub integro iudice nulla ligant.
Vel malè conueniens tempus dic esse, quòd ægro 4
Corpore vix etiam languida membra trahas.
Pocula ne nimio torquent hesterna dolore,
Quæ cerebrum fumis inuoluêre meum.
Omnis in vxorem poterit quoq; culpa reponi, 5
Quæ miserum iuris te vetet esse tui.
Ergo abeant, & te præsens in tempus omittant,
Atque velint alio tempore adesse roga.
Nec tamen id semper facies, aliquando receptis
Quos inuitaras, fercula pauca dabis:
Illa tamen nimio ne fortè paraueris ære, 6
Res siquidem damno non caret illa, caue.
Cur facias vllos aliorum nomine sumptus?
Qui tibi quid cupiat reddere rarus erit.
At si sponte sua cœnandi tempore nondum 7
Adfuerint, iterum nemo vocandus erit.
Per famulum quenquã multumq; diuq; rogares,
Vt tandem ornatus sæpè venire velit.
Non placet vt tanto quenquam digneris honore:
Et modò consilij causa sit illa mei.
Qui venit ornatus, sibi vult vt gratia cedat
Magna, quòd ad sordes venerit ille tuas.
Officiúmq; ingens tibi vult præstare videri,
Gratia sic facti parua futura tui est.
Nec quenquã expectes, qui iusto tempore adesse 8
Negligit, emaneat tempus in omne licet.

Tu citus ad mensam te cùm sonat hora locabis,
Quodq́; tibi coniunx sedula coxit, edes.
Serius aduenie̅s sedeat malè vel malè cœnet,
Et fieri summo talia iure sciat.
Cur etenim certo fatuus neglexit adesse
Tempore? quod damnum fecit id ipse feret.
9 *Vel conclude fores, præscripta vbi transijt hora,*
Nec serus veniens introijsse queat.
Clausaq́; pulsanti referetur ianua nulli,
Exclusus poterit rursus abire domum.
10 *Ast intromissis nec aquam manus vnde lauetur,*
Nec quibus insideant scamna parata dabis.
Credibile est lauasse domi, & sedisse, prius quàm
Tecta foret tuguri tempus adire tui.
11 *Verre pauimentum, cunctos vbi cernis adesse,*
Ne non purgatum forsitan esse putent.
12 *Deniq; quicquid erat co̅uiuia ad illa parandum,*
Tempore quo cunctos cernis adesse para.
Non de conuiuis tibi cura sit vlla locandis,
Sed iubeas sedes vt sibi quisq; legant.
Atq; ita nil fuerit de te quod iure queratur,
Qui putat indignum se tenuisse locum.
13 *Fercula quæ ponis ne non sit grata vocatis*
Hospitibus, magnis laudibus illa vehas.
Commemores quanto precio sint emta, vel vnde,
Et quanto veniant illa labore tibi.
Qualiter & quantas sint omnia cocta per artes,
Magnifica solers singula voce refer,

Quóq;

Quóq; magis laudes, & sis acceptior, adde,
Vix alium tali posse parare modo.
Gratior hospitibus gustuq́; suauior esca,
Laudibus his abs te quæ celebratur, erit.
Nec tamen vt carpant epulas hortaberis vllos, 14
Qui sensere famem nil monitoris egent.
Qui nihil esuriunt, illos hortabere frustrà,
Plenus enim venter fercula nulla capit.
Nec præpone dapes alijs, satis esse superq́;
Iudico te exemplo quenq; monere tuo.
Largiter ipse vora, dentesq́; intende labori, 15
Hæc reprimit sæuam sola medela famem.
Qui nihil hac vt edant ipsi ratione mouentur,
Hos vacuo semper ventre sedere sine.
Si tamẽ est animus quicquã præponere cuiquam, 16
Non temerè id, stultus ne videaris, ages.
Quæ dare vis alij, degusta prouidus antè,
Quàm tibi dilecto porrigis illa viro.
Hoc potes ignotum deprendere more saporem,
An bonus in danda parte sit, ánne malus.
Nil opus est quadras adferre subinde recentes, 17
Quando noui veniunt fercula missa cibi.
Quas habuere prius vertant, aut deniq; tergant
Mappa, quæ mensam non nimis alba tegit.
Cur nimio famulam patiare labore grauari,
Quo lauet infectas illa subinde quadras?
Cùm saturi fuerint, mensaq́; epulæq́; remotæ, 18
Fortiter vt potent fortia vina, iube.

Si nimis esse tibi segnes tardiq́; videntur,
Fortiter in segnes vtere iure tuo.
Coge vel inuitos, vt inania pocula vertant,
Tu quoq; qui vertat pocula primus eris.
Ebrius hinc cuicunq; voles intendito litem,
Magnaq́; stentorea iurgia voce moue.
Et benè pulsatos Lapitharum more bibones,
Si mala reddiderint verba, remitte domum.
Nanq; tua concessa domi est tibi summa potestas,
Et tibi quod visum est cunq; patrare licet.
Non equidem credo mox ad te velle reuerti,
Qui semel incursum sustinuêre tuum.
19 *Si tamen ipse tibi metuens pulsare vereris,*
Quos numero & manibus vincere posse vides:
Scommata conuiuas in quoslibet aspera mittas,
Et tacitum lingua virus habente, petes.
20 *Siq́; tuis sentis offendi moribus vllos,*
Hos exire tua coge repentè domo.
Cur etenim tristi turbent conuiuia vultu,
Qui nequeunt hilari fronte videre iocos.
21 *Cum reliquis viues genialiter atq; benignè,*
Sobrius at ne quis poßit abire vide.
Atq; fores forti munitas obice claude,
Et famulum clausas qui tibi seruet habe.
Emittes nullum, quamuis sit maxima causa,
Emitti cur se postulet ille foras.
Hoc reor efficies paruo faciliq́; labore,
Ne libeat cuiquam sæpè redire tibi.

Matu-

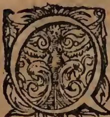
Matula sub mensam ponatur maxima, in illam 22
Quicquid opus fuerit reddere quisq; potest.
Exonerent in eam, si res ita postulet, aluum,
Gratus erit teneris naribus inde vapor.
Cumq; per effractam fuerint effusa fenestram,
Quæ tenuit findo matula plena suo:
Vina tui ex illa potens infusa sodales,
Hos aliquis lætos dixerit esse viros.
Atq; ita per totam noctem potare sedentes, 23
Vt cubitum tali tempore nullus eat.
Lucifer Oceanum surgens vbi liquerit altum,
Tunc discessuris pande repentè fores.
Ire domum melius poterunt tunc absq; lucerna,
Cùm præbere facem cœperit orta dies.
Per lucem dormi, cùm cætera turba laborat, 24
Sub noctem victo vina sopore petas.
Sic vbi diuitijs alijs partisq; fruentur,
Tu mendicantum de grege frater eris.
Quid tibi cum curis & solicitudine Pluti?
Vnica sit lautè viuere cura tibi.
Attenuat fragiles hominū labor improbus artus, »
Et misera curæ pectora clade premunt. »
Nec tamen attingunt finem sudore petitum,
Qui nimias auida mente sequuntur opes.
Dij faciant habeam quod vitæ postulat vsus, »
Curaq; de reliquo non erit vlla mihi. »
Diuitiæ, & magnis quos vulgus quærit honores, »
Exitio dominis sæpè fuere suis. »

Qui sapis ergo, tuis, donec potes, v tere rebus,
Atq; tuum corpus suauiter inde foue.

DE MORVM SIMPLICITATE, LIBER TERTIVS.

CAPVT I.

De ordine huius libri, moribus in honesto conuiuio, edendis offis & cancris.

VAE tibi scripta dedi libris præcepta duobus
Hactenus ingenio nil nocitura rudi:
Temporibus certis legisq; astricta (videri,
Nec satis esse loco cuilibet apta, queant.
Nunc igitur tandem metis egressus iniquis,
AEquora per vento liberiore ferar.
Huc ades ô Bingi, Phœbo gratissime Bingi,
Auspice quo populis ista legenda damus.
Huc ades, & mecum bonus hunc decurre laborē,
Tu mihi Pegasij numinis instar habes,
Tu potes & vento mea tendere vela secundo,
O saltem ingenio perge fauere meo.

Hoc

Hoc ego pauca loco præcepta prioribus addam,
Simplicibus quæ sint non fugienda viris.
Sed mihi seruandi ratio iam non erit vlla
Ordinis, ad leges nil facit ille meas.
Singula quo cæcus dabit impetus ordine dicam,
Quæ suprà longum commemorare fuit.
Præbe iterum cupidas monitis sapientibus aures,
Quisquis es antiquæ simplicitatis amans.
Accipe degendæ quæ norma sit optima vitæ,
Non nimis hæc fieri doctus in arte potes.
Multa etiam morũ præscripta exempla videbis,
Quæ breuis hic summo fine libellus habet.
Omnia te poterunt rudiorem reddere, si vis
Omnia non animo deficiente sequi.
Non eadem tamen esse ætatibus apta quibusuis 2
Arbitror, arbitrio dispice cuncta tuo.
Quæ tibi conuenient, hinc, cùm res poscet, & illinc,)
Accipiens, apta moribus ipse tuis.
Nilq́; tua referre putes, quo nomine, quas sint
Præscripta ob causas singula, quóue loco.
Quicquid erit quod posse tuis prodesse putabis
Moribus, ad vitæ commoda flecte tuæ.
Nil opus est alio cui subijciare magistro, 3
Te sequere, & paruo tempore doctor eris.
Iudicio stes ipse tuo, quia crimine ab omni
Excusatus eris simplicitate tua.
Quisquis ad alterius placitũ vult viuere demens
Est miser, & vitæ nescius ipse suæ.

Forsitan ad cœnam venies nouus hospes eandem,
Cum claris magnæ laudis honore viris.
Iamq́; paratus érit locus, in quo fercula sumas,
Lautaq́; propositis mensa onerata cibis.
Nulla sit vllius reuerentia, non pudor vllus,
Crassus es, & loquitor quæ tibi cunq; placent.
Protinus & vanum de pectore pone timorem.
Carpe cibos, auida pocula sume manu.
Cœlicaq́; argutis pulsa clamoribus astra,
Quodq́; tibi pulcrum cunque videtur age.
„ Scilicet ad mensas, interq́; calentia nullum
„ Vina, verecundis moribus esse decet.
Inde vbi sermones alij conferre benignos
Suauiter & lætis mentibus esse volent:
Incipe de grauibus grauiter contendere rebus,
Magnaq́; sublata prælia voce moue.
Hæc tibi magnificum res conciliabit honorem,
Mox & ob ingenium laude vehêre tuum.
Atq; alijs sapiens præ mille videberis vnus,
Vix alia fieri clarior arte queas.
Sic etenim vino linguam faciente disertam,
Gratia dicenti maior inesse solet.
Iure coquus pingui perfusas adferet offas,
Quæ poterunt stomacho fortè placere tuo:
Arripe quod glabrũ cochleare tibi esse videtur,
Iuraq́; mitte auidam primus in illa manum.
Moxq́; tuum esuriens offis ita pinguibus imple,
Vt capere vlterius nil cochleare queat.

Quod

Quod tibi sufficiat potes vno haurire labore:
Cur opus id demens sæpè iterare velis.
Quæ simul hausisti, simul ingere faucibus, atq;
Tende tui buccas oris vtrasq; cibo. 6
Inde tamen salsas minus esse vbi senseris offas,
Id potes hac solers arte leuare malum.
Vel totum apposito cochleare intinge salino,
Cùm madidis plenum panibus illud erit.
Vel celerem protende manum, positoq; timore
Vrbanus digitis accipe quinque salem.
Nanq; malum certè quæuis habet esca saporem,
Quæ sale, rancorem non patiente, caret.
Sunt in delitijs cancri: si forsan & illos 7
Apponi mensæ, te comedente, vides:
Exiguos alijs sine tu tenerosq; placere,
Plus siquidem magni quod comedatur habent.
Non tamē esse bonos magnos reputaueris omnes,
Hoc signum fallax sæpius esse solet.
Ergo bonos melius ne non dignoscere possis,
Hanc tibi quæ minimè regula fallet, habe:
Inspice sub cauda quibus oua latere videbis, 8
Illos ingenuè dixeris esse probos.
Hos retinens comedas: vbi si non videris oua,
Tunc tibi suspectos protinus esse velim.
Suspectosq; tibi vicino appone sodali,
Quodq; tuo stomacho non placet, ille voret.
Vel mox inspectos in lancem reijce, vt illinc
Arripias alium qui tibi cunq; placet.

Nec retine quenquam nisi qui bonus esse videtur,
Multaq; sub cauda qui gerit oua sua.
9 *Vtq; vores totos subitò non suadeo cancros*
Pes nimium longam posceret illa moram.
Sufficiet medium cancrorum exugere ventrem,
Et quæ sub tergo testa repanda tegit.
Intereà in mensa volo te seponere chelas,
Et quæ de trunco cauda reuulsa fuit.
Sic vbi iam nulli reliquis in lance super sunt,
Quæ comedas chelas solus habere potes.
Hac alijs plures vnus ratione vorabis,
Consilium ingenij non rudis illud erit.
Has expectantes ideò dixere, quòd illas
Non, nisi cùm reliquis nil modò restet, edant.
Hoc nuper quendam vidi quoq; posse, sed vnus
Qui mores illos non benè ferret, erat.
Ille vt erat lepidus, factisq; facetus & ore,
Vicino insidias non sine fraude struit.
Seponiq; ab eo cancrorum bracchia cernens,
Protinus extensa corripit illa manu.
Et, quapropter ait non vescere partibus illis?
Has ego præcipuas rusticus esse putem.
Non equidem soleo contemnere brachia cancri,
Si tibi non visum est frangere, cede mihi.
Dixit, & exemplo prædam confregit, & edit,
Vicinoq; nihil reddidit inde suo.
10 *Tutius est igitur loculis imponere peræ,*
Vnà cum caudis brachia rapta suis.

Sit

Sic rapiet nemo, sed tu tibi solus habebis,
Atq; domi & quandocunq; libebit, edes.
Nec solùm cancros, sed quæ tibi cunq; placebunt,
Vsibus & serues illa memento tuis.
Si tuus id fieri non approbet inuidus hospes,
Munera in aspectum cur ferat illa tuum?
Quis sapiens chari munus contemnat amici,
Quod facilis prompta porrigit ille manu?
Nulla meam subeat tam magna superbia mentē,
Quæ iubeat chari spernere dona viri.
Quin potius grato gaudens ego pectore sumam, »
Quæ quocunq; mihi sumere iure licet. »

CAPVT II.

De egregijs bibendi rationibus, & de moribus in discessu obseruandis.

SAEpè suis hospes conuiuis vina propinat,
Qualia de propria vinea vite dedit.
Si minus hæc sentis generoso è palmite nata,
Atq; ideò linguæ non placitura tuæ:
Protinus ingratum tolli tristemq; liquorem,
Vinaq; proponi nobiliora iube.
Quas etenim grates vili pro munere dicas?
Si data sint gratis vina bibenda tibi.
Sin volet expensis solui data pocula nummis,
Vina solituro cur meliora neget?
An tibi qua magnis sudoribus æra parasti,
Acquisita malis artibus esse putat?

2 *Si tamen ipse vllos ad prandia fortè vocasti,*
Siue domus vltrò tecta adiere tua:
Callidus his quæ sunt vilissima vina propina,
Quæq; nihil grati sumpta saporis habent.
Forsan erunt etiam promi meliora petentes,
Sed caue: morigerum talibus esse nocet.
Quis scit an & precio persoluere pocula iusto,
An potius gratis vina bibisse velint?
" *Magna rei velis non est iactura, potesq;*
" *Exigui citius vincere damna mali.*
Da meliora, bibent nimium sine fine modoq;,
Tenuia da, cupient quisq; redire domum.
3 *Pocula si cuiquam sitiens non parua propinas,*
Quanta sitim poterant pellere sumpta boni.
Ille tibi potans vno respondeat haustu,
Cessanti requiem non dabis antè viro.
Si negat esse sibi tantas in pocula vires,
Vt valeat tantos euacuare scyphos:
Multa recusanti pugnando fortius insta,
Et poteris voti compos abire tui.
Sin minus & multis clamoribus ille mouetur,
Propositiq; tenax manserit vsq; sui.
Arripe de media spumantia pocula mensa,
Inq; recusantis tota refunde sinum.
Crede mihi posthac tali discrimine cautus
Redditus, admonitus non ita durus erit.
His ego me nuper quoq; sum rationibus vltus,
Sumere vicino vina negante meo.

Et

Et retuli viridem merita pro laude coronam,
Illa mea merces rusticitatis erat.
Post vbi iam cerebri sacram conscenderit arcem, 4
Quem genuit vini potio larga, vapor.
Linguaq́ iam blæsis titubauerit ebria verbis,
Perdideritq́ suum mens superata locum:
Tempus erit, latam ridens exporrige frontem,
Et tua non dubijs gaudia prode notis.
Nec mora, de Samia quæ finxit pocula gleba,
Qui celerem docta circinat arte rotam.
Aut potius fragili confecta poteria vitro,
Lætifico sitiens arripe plena mero.
Illaq́ cum vino pariter spumante propina,
Quem responsurum noueris esse, viro.
Poculaq́ ipsa simul cum vino, attrita vorato »
Dentibus, inq́ auidam merge minuta gulam, »
Non equidem humana ratione carentia vidi
Bruta, nec audiui tale patrasse scelus,
Sed tamen (ô mores, ô tempora fœda) quibusdam
Mos placet, & magni nominis, ille, viris.
Tu nihil indignum, nihil illaudabile crede,
Illicitumq́ tuis moribus esse nihil.
Quæ fecisse alios audiueris, omnia tenta,
Si modò magnificum nomen habere cupis.
Sic tamen hæc alios immania facta videbis 5
Barbarico faciles pectore nolle sequi:
Non volo te cœpta victum desistere causa,
Imò aliud, lætus quò videaris, ages.

Pocula tum lato tibi posce capacia fundo,
Illaq; vicino prabibe plena tuo.
Nec tibi dulce puta tantùm vulgaribus vti,
Antè tibi sano qui placuere, scyphis:
Vasa tibi mensis prius in consueta require,
Quæ credes siccam posse rigare gulam.
Malluuium primò vinis vndantibus imple,
Proximus impletum est euacuare labor.
Inde domum vigili totam circumspice cura,
Plurima vasa solet, diues habere domus.
Non aberunt illic ollæ, sartago, lebetes,
Non aberunt situlæ, cacabus, vrna, cadus.
Inuenies illic carchesia, cymbia, & obbas,
Vasaq; quæ dominus multa beatus habet.
Quæcunq; inuenies, cæcis educta latebris
Profer, & ex illis Bacchica vina bibe.
Si nihil est aliud calicis quod præbeat vsum,
Excipiat fusum matula fœda merum.
Non tamen inde mihi vinum furiosè propines,
Delitias poteris solus habere tuas.
Nullus erit potor qui respondere bibendo,
Quòd nimium vini sumpserit antè volet?
Fortiter insulta victis, victoria certè
Egregia est pulcro parte labore tibi.
Non tamen hac plenum referes ratione trium-
Ni faeris maius fortiter ausus opus. (phum,
Sume infundibulum (piget ah piget illa docere,
Heu quam barbariem secula nostra ferunt)

Id

Id ſuper ora loca victorum plena virorum,
Qui nequeunt propria pocla leuare manu.
Vinaq́ in illorum generoſa infunde palatum,
Vltima Dramatij ſcena ſit illa tui.
Deniq; cùm ventrem dapibus recreaueris, atq; 7
Expleris ſumpto viſcera laxa mero:
Non ego magnificis grates te dicere verbis,
Sed iubeo ſaltem cùm libet ire domum.
Antè tamen ſtomachum bilemq́; mouere vocãti, 8
Quàm fugias, iſta callidus arte potes.
Multaq́; de dapibus, deq́; hoſpite multa querêris,
Quòd dederit lautos non ſatis ille cibos.
Inſimula promum, quòd non bona vina bibendi
Prompſerit, aut aliud quicquid habere potes.
Auſtero placuiſſe tibi nihil innue vultu,
Et fictas iræ præfer in ore notas.
Dic: Ego tractatum multò me lautius iri
Credideram, ſed cur ſpes mea falſa fuit?
Nónne fuit ſatius nunquam veniſſe vocatum,
Si me ſplendidius non habiturus erat?
Cuncta ioco quamuis fingas, tamen illa ſeuera,
Ceu veriſſima ſint, omnia fronte refer.
Si rapida fruſtra commotum bile relinque,
Atq; domum geſtis tam benè rebus abi.
Verùm vbi poſtridie rurſum conueneris ipſum, 9
Sit labor iratum conciliare virum.
Imò potes lepidis etiam benè ludere verbis,
Et facinus riſu purificare tuum.

Obijce

Obijce quòd tanta sine causa exarserit ira,
Omniaq́; illa iocum dicta fuisse proba,
Quid faciet? neq; enim poterit damnare iocatū,
Si modò non nimium barbarus esse volet.
Et tibi mox illa rursum placabitur hora,
Atq; quod antè fuit, summus amicus erit.
Forsan & ad cœnæ te fercula grata vocabit,
Protinus ingenij captus amore tui.

CAPVT III.

De scommatis spargendis & ferendis, crepitu, screatu, responsione ad interrogata, & inspectione alienarum literarum.

1 *SVnt quibus hæc animi videatur summa voluptas,*
Scommata mordaci spargere salsa ioco.
Ergo solent dictis aliorum carpere mores,
Se lepidosq́; illis artibus esse putant.
Non equidem si quis naso suspendat acuto
Vicinos, ideò vituperare velim.
2 *Te tamen admoneam, si quis te ludere verbis*
Incipiat, vultu ne patiente feras.
Prode tuam signis minimè fallentibus iram,
Crede mihi iratum ludere nemo volet:
3 *Si nihil ira iuuat, nec adhuc tibi parcitur, illa*
Vexanti vt referas verba paratus habe:
Cùm genitor stultum meus olim vellet habere,
Quò tereret longa tædia lenta mora:

Me

Me sibi gignebat natum, curasq́; dolenti
Discutere, & fatui iussit obire vicem.
Tu quoq; si verbis tanta est vexare voluptas,
Qui tua ferre queant scommata, gigne tibi.
Talia vociferans, vexantum verba retundes,
Atq; ab eis alio tempore tutus eris.
Si tamen expositis te quisquam ludere nummis 4
Cœperit, haud ægrè te decet illa pati. ,,
Accipe quicquid erit, nil reijce, qualibet ex te ,,
Proueniens, lucri portio grata venit.
Tu tamen hanc alijs quoq; disce docentibus artē,
Vt benè pro verbis reddere verba queas.
Quosq́; tibi facto sociabis fœdere fratres, 5
Non benè vexatos nullos abire sines.
Pollicitis cupidas lactabis inanibus aures,
Multaq́; de rebus vana loquêre tuis.
Nec tamen vsq; adeò simplex euaseris vnquam,
Vt tibi sit cordi soluere velle fidem.
Regibus adsimilis promittens multa fuisti, ,,
Soluere promissum, est desipientis opus. ,,
Si tamen in grauibus libuit tibi fallere rebus,
Non scelus id nostro carmine doctus eras.
Quando tibi sedes homines datur inter honestos, 6
Fœmineúmue tegis virgineúmue latus:
Ventris onus tacitos sine clam prorumpere ventos,
Mox hominum nares ille subibit odor.
Protinus vt culpæ ne suspicione graueris,
Quis nouus, exclama, fœtor? & vnde venit?

Insimu-

Insimula teneras sublata voce puellas,
Oraq́; mox calidi plena ruboris erunt.
Ista solent crimen comitari signa fatentes,
Ingenuusq́; reas arguet esse pudor.
Vel baculo paruum, si præsto est, pelle catellum,
Suffitus culpam pestiferi ille ferat.
Sic tibi fama tui plenè constabit honoris,
Quasq́; alij pœnas non meruêre luent.
Et simul ingratum nares patientur odorem,
Illius ignotus sed tamen author erit.
7 Sæpè etiam illapsus grauis est pulmonibus humor,
Crapula quem potuit gignere siue gelu.
Hunc homines aliqui quando eduxere screantes,
Iamq́; super linguam plurimus ille iacet.
Turpiter impuro prius ore diuq́; volutant,
Quàm spuere, & fœdo pure carere, velint.
Quos tamen accipiant ex illo nescio fructus,
Sed mirè factum tale decere scio.
Et scio quòd multis moueatur nausea, & illa
Sufficiens ratio cur imiteris erit.
Me quoq; si facias illud præsente, profectò,
Res mihi nulla quidem gratior esse queat:
Os tamen vt semper, votis ardentibus optem,
Impuro plenum sit tibi purè tuum.
A genitore aliquid dominóue rogaberis inter,
Siue alius qui te plurima quærat, erit:
Non nisi pòst longo responde tempore, quando
Terq́; parens inter terq́; rogarit herus,

Tum

Tum velut ex alto reuocatus deniq; somno,
Sed vix proposito congrua verba refer.
Qui citò respondet, neq; rectè expenderit antè ,,
Omnia, desipiens esse putatur homo. ,,
Aut vbi de certis animus fert paucula rebus
Dicere, quid deceat te meminisse velim.
Non volo simpliciter nimiũ, breuiterq; loquaris,
Copia verborum plenior apta tibi.
Ne non Rhetborica videaris in arte peritus,
De nihili rebus te volo multa loqui.
Principio prolixo, ambagibus vtere longis,
His auditor enim conciliandus erit.
Si nihil est aptè pro re quod dicere possis,
Nil refert, quamuis accipe materiam.
Romanas acies, partosq; labore triumphos
Commemora, & priscos nomina clara viros.
Hannibalis pugnas & Punica prælia narra,
Vel quo sint olim Pergama capta dolo.
Cœlica vel longis sermonibus astra recense,
Et mundi & rerum quæ sit origo, refer.
His patulas postquam dictis calfeceris aures,
Rem tibi tunc ipsam dicere tempus erit.
Ausus erit si quis te interpellare loquentem,
Audiat is linguæ iurgia multa tuæ.
Nil pudet, exclames, ô morum ignorare bonorũ?
Nil pudet? & magnos sic venerare viros?
Dic vbi, qui tandem sic te docuere Magistri,
Vt rumpas nugis verba aliena tuis?

Hac

Hac tibi non paruos ratione parabis honores,
Gloriaq; hoc pacto magna futura tua est.
Si quis erit missas sibi qui legat ore tabellas,
Quaeq; legit non vult omnibus esse palam:
Tum quocunq; modo clàm te coniunge legenti,
Siq; potes, tacita tu quoq; mente lege.
Fecit idem quondam dilectus Ephestio regi,
Qui Macedûm magno pectore rexit opes.
Nec tamen ille suo, licet omnia legerat vnà,
Propterea charus desijt esse duci.
Nec puto quòd quisquam vitio tibi vertere possit,
Quod sint lecta oculis scripta aliena tuis.
Esse scelus multi crimenq; immane putarunt,
Non ego tam duro nominis author ero.
Et video certè clariorum exempla virorum,
Crimine quae factum tale carere probant.
Nónne vir eximius, patriaeq; insignis amator
Tullius Ausonia consul in vrbe fuit?
Ille suis certè non paucula scripsit amicis,
Quae diuulgari non decuisse putes.
Attamen illius nullo prohibente leguntur
Literulae, & nullus qui stomachetur adest,
Et cur quae nostro scribuntur tempore, eodem
Non liceat pacto scripta minora legi?

CAPVT IIII.

Quomodo te geras alienas aedes aut hypocaustum ingrediens, De versicoloribus, & dissectis vestib. ornatu barbae, vsu chartarum

tarum & librorum, excipiendis amicis,
deq́; alijs ciuilitatibus.

INuenias adeò quos gloria vexat inanis, 1
Vt nihil in vita non sapienter agant.
Hi subeunt nunquam noti sibi tecta sodalis,
Quin digitis pulsent leniter antè fores.
Et pateant cunctis licet ingredientibus ædes.
Intrandum subitò non tamen esse putant.
Scilicet incautum strepitu placet antè monere,
Ne tectum faciens inueniatur opus.
Hoc benè morati facientes esse videntur,
Forsan & ille aliquid mos rationis habet.
Tu tamen antiquum fortè accessurus amicum,
Compositis nimium moribus esse caue.
Irrue sed potius qua ianua prima patescit,
Vt tibi amicitiæ nomine cuncta licent.
Forsitan inuenies quod cerni nolit agentem,
Si tacitus patulas ingrediêre fores.
Id tibi materiam risus dabit inde iociq́;,
Scilicet & fueris charior ipse viro.
Frigidus in calidum quando venies hypocaustum, 2
Siue illic notus siue alienus eris:
Protinus ad furnum frigens accurrito, moxq́;
Calfaciasq́; manus calfaciasq́; pedes.
Et pedibus laxam frigentibus exue pellem,
Qua malè pes contra frigora tutus erat.
Dempta pelle pedes algentes recreet ignis,
Rectius & citius discutit inde gelu,

Si libet exutas caligas appendere ibidem,
Non veto: nec fructus res habet illa nihil.
Sæpius est tetris infectus odoribus aër,
Tum cerebri crasin turbat iniquus odor.
At noua suspensis caligis fragantia surgens,
Fœtori veteri non sinet esse locum.
Illaq; depulso nares fœtore subibit,
Qui cerebri cellis antè molestus erat.
Aeris hac vitium corrupti tollitur arte,
Et nouus hic rectè temperat illud odor.
3 *Displiceas alijs minimum referre putato,*
" *Omnibus in mundo nemo placere potest.*
Omnibus in mundo cùm possit nemo placere,
Vt nulli placeas cura sit vna tibi.
Cur studeas alijs nequicquam velle placere?
Non satis ingenio res quadrat illa tuo.
" *Inuita nihil est fas attentare Minerua*
" *Quodq; nequit fieri non voluisse decet,*
4 *Pòst vbi de furno te causa recedere coget*
Ardua, consilij percipe verba mei.
Tutus vt à sæua serueris frigore bruma,
Aq; gelu teneros quò tueare pedes.
Imposito laxas distendito stramine pelles,
Non malè subiecto stramine planta calet.
Ni tamen emineat longè, possitq; videri,
Quid pedibus stramen supposuisse iuuet?
Proderit exemplum reliquis, quicunq; timebunt
Frigora, nec pauci qui te imitentur erunt.

Tene

Téne tua quisquam rusticitate monere 5
Ausit, & in mores mittere scomma tuos?
Non ego, si fueris conuitia talia passus,
Te reputem fortis pectus habere viri.
Si nihil est quod agas, & sumere tela vetaris,
(Dura ego te certè sumere tela velim)
Quid dubitas rabidam prorumpere læsus in iram,
Hoc tibi sit telum desit inermis eris.
Quisquis erit verbis abs te repressus amaris,
Si qua fides, posthac non erit ille dicax.
Nuper ego vetui te scommata ferre iocosq;,
Seria nunc idem te quoq; ferre veto.
Quæ tibi sunt vestes vario distingue colore, 6
Quod varium est oculis gratius esse solet.
Gaudet enim varijs natura coloribus ipsa,
Naturæ dubitas tu documenta sequi?
Qui duce natura viuit, benè viuit, & illum
Dixerit à recta nullus abesse via.
Hāc tibi in hac etiam proponito parte sequendā,
Illa quid addeceat monstrat vbiq; tibi
Aspice sub densis cœlestem nubibus arcum, 7
Diuerso radios ille colore notat.
Aspice plantarum formas, pennasq; volucrum,
Aspice quas gemmas India diues habet.
Omnia multiplici cernes variata colore,
Quæ natura parens ingeniosa creat.
In varias partes quoq; vestimenta secare,
Nescio quid nostro tempore laudis habet.

Id velut inprimis, si quid mea dogmata curas,
Vt facias, istis versibus author ero.
Truncus iners, caudex, & vilis habebere vappa,
Ni benè dissecta femina veste tegas.
Si verò miserè partes laceraueris omnes,
Vt nihil integrum corpore penè geras:
Nobilium poteris de posteritate videri
Editus, & magni nomen habere viri.
Aut certè pugnax reputabere Martis alumnus,
Turba tegi sectis vestibus illa solet.
8 *Quacunq; ingrederis, facies austera notetur,*
Et tetrico priscos vince rigore sophos.
Ridebis nunquàm, nisi cùm ratis obruta fluctu
AEquoris in medijs mersa resedit aquis.
Qui te cunq; vident, magnarum indagine rerũ,
Implicitum, curas pectore ferre putent.
Sic tibi quicquid ages, magno tribuetur honori,
Et laudem tanta de grauitate feres.
9 *Publica tractantur quandoq; negotia, & illic*
Conueniunt iuuenes, conueniuntq́; viri.
Tunc aliquis missas excelsa voce tabellas,
Audiat vt populi concio tota, legit.
Tu quoq; non aberis rerum studiosè nouarum,
Ad te pertineat res licet illa nihil.
Et, siquidem nihil est quod sit tibi discere gratũ,
Mox alijs dempto fine molestus eris.
Ede aliquos ludos strepitusq́; procaciter ede,
Atq; tua totum vincito voce gregem.

Impe-

Impedias alios, ea sit tibi summa voluptas,
Ne memori quicquam mente notare queant.
Hinc quoq; materiam aptandæ laudis habebis, 10
Si teget obductas hispida barba genas.
Longa sit enascens labio mystacula summo,
Oris quò rictum totius illa negat.
Crede mihi, multum tibi res ea conferet vsum,
Consilia nunquam falsus es antè meo.
Forsitan illapsas habent tua pocula sordes.
Quo lateant, oculos effugiantq; tuos.
Crinibus expectas illas descendere in aluum
Cum tibi potando non patiere mera.
Atq; per obiectam colabis pocula barbam,
Per tua quo Bacchus purior ora fluat.
Deinde tuos scabra turpes fuligine dentes,
Sæpè adeò risus dedecorare queat.
Sed tua protectos prohibebit barba videri,
Pendula de summo quæ tibi nata labro est.
De grauibus quando visum tibi dicere rebus. 11
Barba tibi laudem conciliare potest.
Hanc digitis grauiter propexā in pectora mulce,
Nec nisi post longam subijce verba moram.
Hæc tibi maiestas in magnum cedet honorem,
Vt grauis & prudens esse feraris homo.
Paucula quæ scribis docto missurus amico, 12
Quisquis is est, animi nuncia verba tui.
Quid noceat puras atro perfundere chartas?
Scriptaq́; diuersis permaculare notis?

Qui nimis exacta describit singula cura,
Nescius est artem dißimulare suam.
Ars lateat: signo quæ si mihi proditur vno,
Non ero qui scriptis ausit habere fidem.
Imò etiam memori melius quò mente notari,
Inclyta quæ charta verba fuere, queant:
Proderit haud rarò varijs distinguere signis,
Et maculis totos condecorare libros.
Illud idem facias quando tibi pauca legentur,
Siue tuus codex siue alienus erit.
13 *Cùm tibi longinquis venit hospes amicus ab oris,*
Et subit hospitij limina nota tui:
Illius aduentum læto te cernere vultu,
Si sapis, emissa prodere voce caue.
Nam tibi se gratum si senserit esse, redibit
Sæpius, & damno res erit illa tibi.
Attamen exceptum largo potabis Iaccho,
Dum potus nomen nescit ille suum.
Non potes antiquum melius tractare sodalem,
Quàm nimio plenus quòd vomat ille mero,
Quando suas tandem remeare parabit ad ædes,
Forteq́ iam valido cinxerit ense latus:
Non tibi tuum placeat dimittere multa rogantē,
Eq́ virum media coge redire via.
Atq́ vel inuitum retine, multumq́ propina,
Illud inextincti pignus amoris erit.
14 *Quæ deceant lectos, gratumq́ cubile petentem,*
Hoc etiam libro multa docendus eras.

Illa sed exactis si persequar omnia verbis,
Quis mihi scribenti singula finis erit?
Esse tui similis semperq́; & vbiq; memento,
Regulaq́; hæc vitæ sufficit vna tuæ,
Impedias alios strepitu dormire volentes,
Quando tibi somno membra leuare graue est.
Quoq́; potes ludens alijs magis esse molestus,
Hoc potior factis gloria parta venit.
Calceus exempto teneras pede lædere nares.
Putridus vt tristi fœtet odore solet.
Ille odor in cerebri penetralia sacra receptus,
Hei mihi quas turbas, quàm mala multa ciet.
O procul inuisam cautus seponito pellem,
Si sapis, à lecto stet procul illa tuo.
Calceus alterius iaceat tuus ante cubile
Fœtidus, hoc operam sedulus vsq; dabis.
Impleat alterius tam grata fragantia nasum,
Ne tibi sit magni causa parata mali.
Plura loqui tecum de rusticitate volebam,
O monitis semper dedita turba meis.
Lumina sed video tua victa sopore grauari,
Fessaq́; iam longo membra labare mora.
Eia age iucundo recrea tua corpora somno,
Et benè deposito sterte diuq́; metu,
Clarorum intereà tibi scribam exempla virorum,
Quæ tibi sint vitæ regula certa tuæ.
Hinc potes euigilans quæcunq; decere putabis
Sumere, ne frustrà scripta fuisse querar.

Nec, reor, hoc vllum facinus tibi carmine prodã,
Vtile quod nequeat moribus esse tuis.

CAPVT V.

Aliquot exempla commemorat ciuilitatum in mensa.

1 N*Vper erat iuuenis peregrè conuiua vocatus.*
(Nupserat ingenuo pulcra puella viro)
Induit ergo pudes laxis peronibus, illi
Sordibus immundi (quid nocet illud?) erant.
Apta idem plantæ tinctum ferrugine calcar,
Quò citius tardum currere cogat equum.
Et tamen hospitij serus defertur ad ædes,
Nam sonipes vno poplite claudus erat.
Vt venit, ecce dapes cunctas videt esse paratas,
Conuiuamq́ue suo quenque sedere loco.
Festinans igitur calcaria demere plantis,
Et pedibus pelles immemor ille fuit.
Cumq́ue suis ocreis ad mensam occurrit, & ecce
Virgo accessuro cedit honesta locum.
Ad latus ingenuæ sic proximus ille puellæ
Considet, haud talem dignus habere locum.
Protinus offertur pinguis gallina sedenti,
Quam iuuenis docta dissecet ille manu,
Non benè erat certa versatus in arte secandi,
Nec quid agat certũ, nec quid omittat, habet.
Audet, & acceptæ geminas cum cruribus alas
Desecat, à quadra ne reuolare queat.

Prepo-

Præpositurus erat truncum tibi candida virgo,
Hei mihi, sub mensam trunca cadebat auis.
Ille rubens ignominia, se incuruat vt illam
Quærat, & è dura tollere poßit humo.
Tum miser ingentem crepitum perterritus edit:
Vt nimium toto corpore curuus erat.
Oraq́; non paruo confusus honesta pudore,
Posthabitis epulis aufugiturus erat.
Ferrea sed mensæ prendunt calcaria mappam,
Atq; illam secum qua fugit ille trahunt.
Pocula nónne putas illum euertisse dapesq́;,
Quæq́; dabant mensæ lumina clara faces?
Mensa etiam iuueni fugienti obstabat ibidem,
Multa tenens vario vitra parata mero.
Hanc quoq;, præcipiti dum cõcitus impete fertur,
Vertit, & ad terram pocula fracta cadunt.
Obuius in medijs foribus tum fortè minister,
Quæ ferat in mensam fercula grata, venit,
Vt ruit hic cursu furioso, impingit in illum,
Et facit effundi quas tulit ille dapes.
Hoc auctus claudum conscẽdit honore caballum,
Et repetit patriæ limina nota suæ.
Sed licet hinc specimen vitæ sit sumere promptũ,
Quæq́; tibi prosint discere multa queas.
Non tamen hunc iuuenem numerare in agrestib.
Vt magis infelix quàm rudis ille fuit. (ausim,
COntigit hinc alio quoq; tempore, vt hospes ami-
Sympósium charis fortè celebre daret. (cis, 2

Hic quoq; conuiuis digestis ordine, sedit
Nobilis vrbano fœmina iuncta viro.
Ille caput piscis, Carpam dixere Cupedes,
Matronæ digna cum grauitate dedit.
Illa datam retinet quasi sit dignissima partem,
Et decerpta ab ea quæ placuere vorat.
Scrutari totum caput, & discerpere frustim
Negligit, id forsan non ita docta fuit.
Et nimius labor est ex arte resoluere cuncta,
Et precium tanti vile laboris habet.
Ergo sub mensam totum caput abijcit illa,
Vt rapidi carpant interiores canes.
Ille suæ tantam vicinæ simplicitatem
Conspiciens, æquo pectore ferre nequit,
Sed caput abiectum de terra tollit, & inde
Ad dominam verbis acribus vsus ait:
Non pudet ô mulier facinus cõmittere tantum?
Non ita simplicibus moribus esse pudet?
Hoc caput appositum magni tibi nomine hõnoris,
Non vt sub mensam proijceretur, erat.
Si tibi non libuit frustim discerpere, nobis
Reddendum nostra pro pietate fuit.
Reddidit illa nihil, tantùm confusa pudore.
Condidit in tacito lumen vtrunq; sinis.
Dic vter vrbanus fuerit magis, eq; duobus
Vtrum laude vehas vituperesue, refer.
¶ Magnifica illustris quandoq; ad prandia princeps
Nominis à clari ciue vocatus erat.

Vadit,

Vadit, & excipitur veniens regalibus escis,
Omnia ceu magni principis aula nitent.
Carnibus appositus, pisces, quoq; Lixa marinos
Adijcit, & varij fercula multa cibi.
Hic domino ciuis gratum facturus, vtraq;
E patinis piscem corripit ipse manu.
Hunc positurus erat generosi in principis orbe,
Sed prius infaustis excidit è digitis.
Excipit è digitis mox crepida nigra cadentem,
Crepida quæ ciuis texerat alta pedem.
Protinus hinc tollens, in principis orbe reponit,
Verbaq; peccato subijcit ista suo:
Sume tamē princeps, quid enim cecidisse noceret?
Nil mea cœnosæ crepida labis habet.
Quid dubitas? famulus purgauit ab omnib. illam
Sordibus, & pedibus subdidit inde meis.
Sic ait, & dominum verbis instantibus vrget,
Lætus vt appositas carpat edatq; dapes.
Fortè vir eximiæ magno cum principe famæ,
Sedit adinstructas hospes in arce dapes.
Huic non exiguum princeps habiturus honorem,
Paucula de lauta frustula carne dabat.
Nec mora porrectam digitis vult prendere partē,
Ille vir, & minimum visus agrestis erat.
Sed malè dum retinet capiens à principe carnes,
Protinus in vino pocula plena cadunt.
At miser vt rapto parat hinc educere cultro,
Est manus officio non satis apta sua.

Nec tamen hoc temerè factum me fingere credas,
Præmia sunt nugis nulla parata meis.
Nec tu posse putes tã barbara scribere quenquã,
Quin faciant scriptis facta pudenda fidem.
Turpia Lurcones inter quia plura geruntur, ,,
Quàm recitet numeris Pieris vlla suis. ,,
Cum domino seruus mensa residebat eadem, 6
Hospes in ignota factus vterq; domo.
Et simul eximij capiebant fercula ciues,
Qui caput & domini totius vrbis erant.
Dumq; diu mensas attingere quisq; moratur,
Et renuit primus carpere quisq; dapes:
Quisq; suos vultus vicini ad lumina torquet,
Quòd reliquis nemo dignior esse velit.
Iamdudũ stomachus seruum esuriesq; lacessunt,
Fercula quò rapidas mittat in ipsa manus.
Fas mihi ieiuni ventris placare latratus,
Quos fero iam longo tempore inanis, ait.
Dicit, & è patina quæ pars est optima tollit,
Inq; sua raptam, se locat ante, quadra.
Erubuit dominus peccantis nomine serui,
Quòd rudis, & tanta simplicitate foret.
Signaq; dat tacito nequicquam plurima nutu,
Addit & obscuro paucula verba sono.
Scilicet vt disco raptas modò redderet escas,
Atq; alijs primum cederet antè locum.
Seruus vbi domini nutantia lumina vidit,
Ambiguus nutu quid velit ille sedet.

Iamq;

Iamq́; bolum pleno magnum voluebat in ore,
Os simul ingestum vix capiebat onus,
Euomit assumptas igitur malè territus escas,
Hanc domini mentem credidit esse sui.
At domini vultu nutus repente minaci
Ambiguo sensu rursus, vt antè sedet.
Tum reliquas carnes quas sumpserat antè, sub
Corripiens mensam deijcit ille manu. (ipsam,
Quippe videns dominum nutu sibi multa loquen-
Et reliquos positis abstinuisse cibis. (tem,
Fercula lethali putat esse infecta veneno,
Quæ fuerint subitam sumpta datura necem.
7 *Rusticus vrbanum conuenit amicus amicum,*
Cui propè cognato sanguine iunctus erat.
Hospitis aduentu ciuis lætatus, opimas
Solicitè docta præparat arte dapes.
Vicinosq́; vocat, pariter quos sumere cœnam,
Atq́; animos vinis exhilarare iubet.
Conueniunt, capiuntq́; locum se quisq́; decētem,
Occupat extremum rusticus ille locum.
Nec mora, de corio cultellum promit acutum,
Ille sed hesterno pane refertus erat.
Vidit, & admonuit labijs sputoq́; rigauit,
Hac sordes gladij mollijt arte sui.
Mollijt, abstersit mappa, solitumq́; nitorem
Reddidit, ad quadram deposuitq́; suam.
Hospes honoratas multis proponere partes
Incipit atq́; cibos carpere quenque iubet.

Protinus

Protinus in patina tectos pinguedine renes,
Rusticus esurie iam stimulante videt.
Arripit, arreptos coram se collocat, & mox
Totos adiuncto pane vorare parat.
Aspicit hunc hospes, tacitoq; pudore rubescens,
Leniter in risum voce solutus ait:
Redde precor disco raptam modò patrue partem,
Redde, nec ad stomachum congruit illa tuum.
Hancq; tibi melius quæ conuenit accipe carnem,
Si benè consultum me tibi velle putas.
Rusticus hæc contrà: vanas modò ponito curas,
Non soleo hos illis præposuisse cibos.
Quas mihi cunq; dapes sors prima obiecerit, illas
Obijcio duræ pharmaca certa fami.
His quoq; nil melius poni mihi partibus optem,
Et bona ventriculo est qualibet esca meo.
Sic ait, & renes cunctis ridentibus, ore
Deuorat, & patitur nil tamen inde mali,
Cum dominis alijs mensa consederat hospes,
Non satis hoc visus dignus honore sibi.
Vnus erat gnarus carnes in frusta secandi,
(Crede mihi non est illud inertis opus)
Ille rapis reliquo vulsos à corpore renes,
Et dat honorato (res decet illa) viro.
Hic tamen hoc tanto se non dignatur honore,
Donaq; vicino porrigit illa suo.
Atq; ita iam multi sibi proposuere vicissim,
Qui renes vellet mandere nullus erat.

Hospitis

Hoſpitis ad quadram tandem venêre, ſed ille
Non putat hæc aliquo dona carere dolo.
Et mihi cur placeat ſi diſplicet omnibus? inquit
Cur ego, quæ cuncti damna timetis, amem?
Dixit, & iratus medias proiecit in ædes,
Vt canibus rapidis præda petita foret.
9 *Acta cano, veniam da turpiter acta canenti,*
Fas mihi ſit craſſo craſſa referre modo.
Vir generoſus erat, claraq́ propagine natus,
Conſilio nomen indicioq́ premo.
Ille ſuis meruit comitumq́ ducumq́ fauorem
Moribus, & geſtu ridiculisq́ iocis.
Ingenium propter ludi ad genus omne paratum,
Principibus gratus cœperat eſſe viris.
Cuncta igitur quando ſua ſeq́ placere videbat,
Omnia quæ riſum promereantur agit.
Deniq́ iam mediam iuſſus conſcendere menſam,
In medio poſita mox ſtetit ille mora.
Sollicitè ſpectant omnes, quos edere ludos,
Quæ ioca, quo riſu ſpargere digna velit.
Ille diu tacitus cunctis ſpectantibus aſtat,
Quodq́ erat orſurus præmeditatur opus.
Detectis natibus tandem poſitoq́ pudore,
Egerit impuri ſtercora ventris onus.
Exoritur plauſus manuum, riſusq́ videntum,
Non alio poterat gratior eſſe modo.
Mille igitur meritus retulit pro munere nūmos,
Poſthabiti merces illa pudoris erat.

I nunc

I nunc, & vitæ nimium studiosus honestæ,
Præmia barbaricis moribus esse nega.

CAPVT VI.

Alia exempla ciuilitatũ in euacuatione vesicæ, vomitu, & alijs morum elegantijs.

IMproba cœnantes vrina potentius vrget, 1
Nectitur appositis cùm mora longa cibis.
Tunc aliqui longo (tanta est reuerentia multis)
Tempore vesicæ triste morantur onus.
Heu fatui qui non rationem habuere salutis, „
Sed cumulant culpa damna pudenda sua. „
Tu potius stultum sapiens depone pudorem,
Et potior vitæ sit tibi cura tuæ.
Surge vel in medio protractæ tempore cœnæ,
Rupturasq́; vterum deijce tutus aquas.
Siq́; tibi quisquam surgenti improuidus obstat,
Surgere, quantumuis sit grauis ille, iube.
Aut residens clausos ventris reclude meatus, 2
Noxiaq́; vrinæ quolibet vnda fluat.
Ah valeant rigidi nimium, nimiumq́; seueri,
Rusticitas per quos optima crimen habet.
Quæ facis exemplo, iustè fecisse videris,
Nec tu qui faciat talia primus eris.
Nuper ad illustres epulas lætumq́; vocatus 3
Symposium iuuenis, non malè natus, erat.
Omnia regali iam stabant splendida luxu,
Iamq́; erat Ambrosijs mensa parata cibis.

Ordine quisq; suo se fœmina virq; locarant,
Sumere propositas fercula grata dapes.
Vix ab equo iuuenis properans descenderat alto,
Iussus honoratum cùm capit ille locum.
Nec datur exutas spacium deponat vt ocreas,
Aut quas vrentes venter habebat aquas.
Sic latus ad pulcræ sedit iuuenile puellæ,
Cunctaq; iam rectè lætus habere putat.
Sed miser (vt nihil est ex omni parte beatum)
Ah piget, exiguo tempore lætus erat.
Mox etenim sitiens vt largius improba sumpsit
Pocula, vesicam triste grauabat onus.
Nec tamen infelix audebat surgere mensa,
Tanta verecundi cura pudoris erat.
Ergo diu secum sub pectore multa volutans,
Cogitat hoc ingens qua leuet arte malum.
Tandem igitur curis crescentibus, arripit audax
Consilium, quod ei resq; locusq; dabant.
Ocrea laxa femur iuuenile tegebat, in illam
Nescio quid tacita dirigit ille manu.
Atq; ita sub mensa manus officiosa moratur,
Dißimulans operis facta pudenda sui.
Donec onus madidi graue duceret ocrea ventris,
Quod rapida emissum more fluebat aquæ.
Intereà lateri quæ sedit proxima virgo
Aspicit, & lætis vultibus esse iubet.
Inde manum iuuenis, tantarum nescia rerum,
Arripit, & quid adhuc tristia voluis? ait.

Protinus è latebris exterritus ille sinistram
  Protulit, heu secum quid tulit illa mali?
O aliô castæ diuertite lumina Nymphæ,
  Ne violent oculos turpia visa pios.
Infelix iuuenis mediæ super æquora mensæ,
  Turpiter emissas eiaculatur aquas.
Non secus ac saliunt actæ Siphonibus vndæ,
  Stramineas flamma depopulante domos.
Heu miser infausto petijt conuiuia cœlo,
  Nec positus felix ætheris ille fuit.
Atq; ita non paruo derisus tempore sedit,
  Mœstaq; in aduersa lumina fixit humo.
Inde mero tantas pellente è pectore curas,
  Tandem animo posito vix rediere metu.
Nec mora, lætitiam vino faciente, choreas
  Instituunt sumpto fœmina virq; cibo.
Tunc iuuenis, licet inuitus, cum virgine pulcra
  Cogitur ad tactam crura mouere chelyn.
Ad numeros tellus pedibus pulsata gemiscit,
  Inq; sonant tota iubila læta domo.
At quoties saltans iuuenis vestigia figit,
  (Laxus erat mictis pero refertus aquis)
Nescio quem totius sonitũ ocrea turpiter edens,
  Facta aperit domini dissimulanda sui.
Exoritur totas risusq; iocusq; per ædes,
  Materiam damno præbuit ille suo.
Protinus vt finem longæ fecere choreæ,
  Consilium tantis quærit opemq; malis.

Exuit ingrato pellem liquore fluentem,
In medio matrum virgineiq; chori.
Datq; suo famulo, famulus suspendat ad ignem,
Feruidus imbibitas elicit ignis aquas.
Fortè locus medijs erat in penetralibus adis,
Quo recreant fessi corpora lassa viri.
Huc famulus domini peronem vtrunq; ferebat,
Ad nitidi figens lignea fulcra tori.
Tunc iuuenis curas animo deponit inanes,
Et reliquos inter gaudia latus agit.
Iamq; ferè mediam tangebant sidera noctem,
Postq; merum somnos carpere tempus erat.
Ergo sui pariter lecti loca quisq; petebant,
Occupat optatus lumina fessa sopor.
Vnus erat reliquos inter stultissimus vnus,
Qui nimio implêrat viscera laxa cibo.
Cumq; alij dulcis fruerentur munere somni,
Hunc tumidi ventris solicitabat onus.
Surgit, & è clauso gressus efferre cubili
Tentat, vt hoc damno viscera plena leuet.
Claustra sed incassum Cameræ reserare laborat,
Nec patitur longam res peragenda moram.
Protinus ad lectum quòd pendeat ocrea sentit,
Et citus hanc vna corripit ille manu.
Duraq; cum liquidis in eam quæcunq; grauabant
Deijcit, inq; suum se locat inde torum.
Vix rutila primas lustrabat lampade térras
Phœbus, ab Eoo qui vehit orbe diem.

Et memor hesternæ iuuenis iam deniq; culpæ,
Ire domum propero mane parabat equo.
Crura festinans ocreis armabat, & ecce
Turpiter humano plena erat vna fimo.
Quid faciat? clamet? iocus excitet ille cachinnũ,
Ergo tacet, tantum dissimulatq; scelus.
O miser, ô talis fugias conuiuia cœnæ,
Quam referas non est gloria magna domum,
Magnus es, & magni titulo insignitus honoris? 4
Officiúmue tua consul in vrbe geris?
Omnibus ignotas veniens peregrinus ad oras,
Commemora officij nomina tanta tui.
Publica maiestas per te minuetur, & ordo,
Si, quod es, ignotum turpiter esse voles.
Si tamen vt prodas occasio nulla videtur
Commoda, nec præstò qui roget, vllus erit.
Hîc etiam exemplum, præsens aduerte, docebo,
Idq; sequens vitij labe carere potes.
Magnus in hospitium veniebat nobile Doctor, 5
Claudere iam lapsum sole parante diem.
Protinus hîc alij quoq; conuenere sodales,
Nec mora dispositis accubuere toris.
Nullus erat tota Doctori notus in æde,
Nec domino quisquam qui loqueretur erat,
Spretus in extrema scabelli parte sedebat,
Aspiciens tacito lumine mœstus humum,
Fercula sumebat tristi non grata palato,
Ipsa quoq; ingrati vina saporis erant.

Tantus amor meriti miserũ stimulabat honoris,
Cura ferè vt pectus ruperit illa viri.
Ingenium tandem, vino subeunte, calescit,
Prodit & hac nomen callidus arte suum.
Demit ab intonso, qua tectus, crine Tiaram,
(Officium domino præstet vt illa suo)
Hanc muri appendit suffixam in parte propinqui,
Verbaq; mox clara talia voce sonat:
Et satis indultum tristi reor esse rigori,
Fas tandem læta fronte sit esse mihi.
Pendeat austerus vicina pariete Doctor,
Non mihi sunt isto Iura legenda loco.
Ergo ne Doctoris titulus mea gaudia turbet?
Lætitiaq; frui nomen inane vetet?
Non mihi iam tanti est maiestas nominis huius,
Sed patriæ repetens mœnia Doctor ero.
Dixerat, at reliqui modò seq; virumq; tuentes,
Quid facerent dubij, quid loquerentur erant.
Doctori simul assurgunt, veniamq; precantur,
Vtq; velit prima sede sedere rogant.
Inde viro ingentem craterem quisq; propinant,
Redditus hac illi est arte negatus honos.
6 *Sic vbi nonnullo fueris decoratus honore,*
Sederit aut humeris publica cura tuis
Concipe te dignos animoso pectore fastus,
Egregium meritis nomen adeptus habes.
Cur te contemni stolidus patiaris ab vllo,
Non ego te fatear, si patiare, virum.

Accidit

Accidit id magno (pudeat) quandoq; Magistro,
Ferret vt immensum dedecus ille domum.
Ille diu studijs animum exornarat honestis,
Iamq́; vir eximius, iamq́; Magister erat.
Ergo nouo patrios vult auctus honore penates
Viscere, natalis tactus amore soli.
Iamq́; iter ingressus lucem confecerat vnam,
Fessus & hospitium sole cadente subit.
Venit in hospitium virgo quoq; nobilis illud,
Virgo verecundis conspicienda genis.
Tempus erat cœnæ, mensaq́; locantur eadem,
Virgineo lateri proximus ille fuit.
Tum verò incessit non parua superbia mentem,
Turgidior cunctis ille Magister erat.
Præ cunctis voluit quoq; dignus honore videri,
Visus, & vt voluit, dignus honore fuit,
Vnus erat, tantos fastus qui ferre Magistri,
Pectore non posset dissimulante diu.
Nanq; erat antè viro quoq; consuetudine iūctus,
Et socium nuper nouerat esse suum.
Ergo vt erat technas artēq; instructus ad omnē,
Tentat honoratum dedecorare virum.
Omniaq́; obseruat quæcunq; agit ille, dolose,
Cura animi, tumidum frangere pectus, erat.
Dumq́; obseruari nescit sua facta Magister,
Admouet ah capiti leniter ille manum.
Admotaq́; manu gestum scalpentis habebat,
Hæc ignominiæ causa reperta fuit.

Tunc etenim raptor tanti insidiosus honoris,
Non expectatos hos dedit ore sonos. (ster.
Sextipedes tot adhuc vermes venerande Magi-
(Quot nuper) toto corpore morsus alis?
Dic, nihil vnguentum tibi profuit ergo, quod illas
Bestiolas contra pharmacopola dedit?
Ille sua certè perhibetur in arte peritus,
Temperat & docta pharmaca certa manu.
Dixerat hæc vultu tanquam sint vera seuero,
Nec risu fictum prodidit esse iocum.
Ora sed immenso confusus honesta pudore,
Mutus ad hæc subitò verba Magister erat.
Ira pudorq́; animum sic infregere tumentem,
Strauerunt q́; adeò nobile pectus humi:
Vt neq; se verbo saltem defenderit vno,
Nec delusorem plecteret ille suum.
7 *Ille sit exemplo tibi, ne patiaris eadem*
Impunè à quoquam te ratione capi.
Siq́; vides alium, digno quem vulgus honore
Afficit, & primas semper habere iubet:
Illius vt minuas nomenq́; decusq́; labora,
Crescere vix alia tu ratione queas.
8 *Nobilibus iunctus dominis auriga sedebat,*
Sumere cum tantis vina cibosq́; viris.
Vina simul cunctis cratére bibuntur eodem,
Ordine per varias circuit ille manus.
Circuit, inq́; manus aurigæ peruenit, ille
Hinc quoq;, sed terso non prius ore, bibit.

Sic

Sic igitur multa reliquum pinguedine vinum
Inficit, in labijs hæserat illa viri.
Res ea displicuit multis, sed nullus aperta
Sustinet authorem, carpere, voce, mali.
In sua sed duram statuunt conuiuia legem,
Qua caueant tantum præueniantq́; scelus.
Sordibus hæc vllis qui vina infecerit, vnus
Symbola pro cunctis soluito symposij.
Rusticus hanc legem contra sua crimina ferri
Sentit, & hoc pœnam suffugit inde modo.
Quando calix ad eum iusto venit ordine, totum
Ebibit, ebibiti vertit ad astra pedem.
Atq; ita conuersum dominis ostendit, & inquit,
Iámne ego me culpám non meruisse putem?
Ecquid adhuc aliquæ sordes superesse videntur?
Cuncta equidem Cyatho quæ latuere tuli.
Artibus his vtens auriga impunis abiuit,
Hoc erat ingenij multa videntis opus.
Missus erat patriæ communis nomine Consul,
Paupere ad eximium nuper ab vrbe ducem.
Paucula qui domino donaret vina, nec ille
Immemor innatæ simplicitatis erat.
Principis vt vultum coram conspexit & ora,
Membra viri gelido diriguere metu.
Astitit & verbum profari nescius hæsit,
Qualiter ad visum contremit agna lupum.
Tum dominus (trepidare virū quia sensit) amico
Alloquio, forti es pectore Consul, ait.

Protinus erectus Consul sua pilea demit
Crinibus & digitis illa, diuq́; rotat.
Et tandem voces ausus iactare per aulam,
Talia deposito verba timore refert:
O patriæ princeps huius pulcerrime salue,
Et mea non duro pectore verba cape.
Fama diu nostra constans auditur in vrbe,
Quàm tibi sit nimij copia grata meri,
Quodq́; bonos inter socios noctesq́; diesq́;
Pocula de Bacchi plena liquore bibas.
Nos igitur gratum munus præstare volentes,
Mittimus hæc nostro dulcia vina Duci.
Talia quottidie nos, cùm meliora negantur,
Vina per arentem cogimus ire gulam.
Credo quòd illorum hîc vobis sit rarior vsus,
Pocula non quiuis talia habere potest.
Sic ait, & profert vinum quod veste latebat,
Ante oculos domini constituitq́; sui.
Plenaq́; fortè videt lapsas in pocula sordes,
Nescio quas, penna vel leue stramen erat.
Dumq́; diu secum quibus artibus eximat hæret,
In varias flectit lumen vtrunq́; vias.
Nec mora, quo tollunt vstum de lumine lychnũ,
Organon in mensa fortè iacere videt.
Aspicit, & tales adhiberi credit ad vsus
Credit, & exemplo tollit vtraq́; manu.
Tollit vtraq́; manu, mittitq́; in pocula vini,
Mittit, & hoc sordes eximit inde suas.

Protinus hinc domino non paruum præbibit hau-
Et repetit patriæ mœnia parua ſua, (ſtum,
Non ego de vino iam dicere plura volebam,
Sed me potores dicere plura iubent.
Tendimus ad finem, facinus tamen antè vel vnũ
Accipe, Sympoſij poſt modo finis erit.
Pocula non vno producta in palmite quidam
Hauſerat, & varijs edita vina iugis.
Illa diu magnos agitabant ventre tumultus,
Quodq́; alij nullum cedere vellet erat.
Non ea potori bella inteſtina placebant,
Et militans tales edidit ore ſonos:
Vnde mihi hæc tanto ſurgit diſcordia motu?
Vnde repens litis cauſa mihi illa venit?
Dicite quæ tantos mouiſtis vina tumultus,
Cur ego vos magno victa labōre bibi?
Aut pacem poſitis agitare intrinſecus armis,
Mutuaq́; accepta fœdera inite fide.
Aut ego vos iſta deturbans arce repellam,
Ructaboq́; vomens, eijciamq́; foras.
Dixerat, & nondum ſæuo ceſſante tumultu,
Imperij vanas noluit eſſe minas.
Et ſimul in vacuas nuper quæ ſumpſerat auras,
Præcipitat vomitu dulcia vina foras.
Nec mora turbati requierunt aſpera ventris
Prælia, pax læta candida fronte redit.
Tu quoq; cùm ſimili tua ſurgent viſcera pugna,
Si ſapis, artibus his vtere, liber eris.

Siq́; tibi eueniat, quod cuidam contigit olim,
Clarior est vomitus fama futura tui.
Quod simul vt noris, paucis aduerte, docebo,
Vtilis in multis hæc tibi praxis erit.
11 Pocula sumebant vnà Lenæa sodales
Largius, & requies nulla laboru erat.
Horum aliquis crebros edebat gutture ructus
Turpiter, hæc vomitum signa præire solent.
Huic alius proprio demptam de crine Tiaram
Exhibet ad præsens officiosus opus.
Sumptaq́; ventriculus si vina regurgitat æger,
Huc mihi quicquid habes euome tutus, ait.
Dixerat, ille aperit fumantia ructibus ora,
Crudaq́; per stomachi vina refundit iter.
Iamq́; in pileolo vinumq́; cibusq́; natabant,
Tristior hoc alibi non odor vllus erat.
Alter vt impletam vomitu videt esse Tiaram,
Immemor officij non sedet ille diu.
Verùm vt erat capiti vicini imponit, & omnis
Materies toto corpore fusa fluit.
Exoritur plausus iocularia facta videntum,
Et venit hæc tota fabula grata domo.
Qui vomuit vana nequicquam accenditur ira,
Dignaq́; pro meritis præmia nactus, abit.

CAPVT VII.

Alia exempla de crepitu & rictu Oratorũ, retentione vrinæ, & alijs rusticitatibus.

Qualia

Qualia contigerint inter conuiuia dixi,
Nunc alia, atq; aliis accipe gesta locis.
Missus ad externas Orator maximus oras
Nuper erat, lingua consiliisq; valens.
Virgineo in cœtu, dominæq; ante ora potentis,
Debuit eloquij tela ciere sui.
Vtq; in conspectu dominæ data copia fandi,
Solicitus grauiter lumina figit humi:
Iamq; soluturus facunda viriliter ora,
Vt solitum fieri, flectit vtrunq; genu.
Sed quia se nimium miser incuruabat, in auras
Edidit ingratum ventre crepante sonum.
Nil tamen hoc facto perterritus, absq; rubore,
Prosequitur causæ cœpta seuera suæ.
Dissimulant omnes crepitum audiuisse, sed vna
Non benè qui risum virgo teneret, erat.
Dumq; sibi indulget nimium ridere loquentem,
Ah malè virgineas claudit inepta nates.
Et tenuem ventris crepitum subtiliter edit,
Audieris, lyricum dixeris esse sonum.
Tum memor admissi Rhetor, sua cœpta relinquens,
Virgineum alloquitur verba per ista chorum:
Pergite sic ventos ex ordine pergite Nymphæ
Mittere, quos longum continuisse nocet.
Inde vbi me rursum quoq; mittere iusserit ordo,
Officij peragam munia cuncta mei.
Illico virgineas perfusa rubedine malas,
Deiicit ah oculos mœsta puella suos.

At reliqua ingenti risu quatiuntur, & illo
Soluitur actutum concio cœpta modo.
Sed recitare disertorum quia gesta virorum
Cœpimus inceptum continuemus opus.
Principis excelsam magnis de rebus ad arcem
Ingenio Rhetor diuite missus erat.
Vestibus indutus quas tellus Serica mittit,
Eximio visus dignus honore fuit.
Nulla mora est igitur, patet inclyta principis au-
Plenaq; dicendi est copia facta viro. (la,
Incipit altisonis exordia grandia verbis,
Fulminat & tumido lingua diserta sono.
Verba sed assiduos edit post singula ructus
Turpiter, hesternæ signa pudenda dapis.
Huic vitio teneris demens assuêrat ab annis,
Nullaq; iam poterat tollere cura malum.
Auribus hos princeps ructus accepit, & ægra
Indecores mores factaq; mente tulit.
Dissimulat tamen, & placato Rhetora vultu
Aspicit, ac tandem talia verba refert:
Non equidem inuitas istis sermonibus aures
Præbeo, facundo clare vir eloquio.
Sed quia iam regni grauiora negotia surgunt,
Crastina ad inceptum luce redibis opus.
Intereà varias princeps sub pectore technas,
Et varios varia cogitat arte dolos, (lam,
Postera lux aderat, Rhetorq; vocandus ad au-
Vt cœptam causam prosequeretur, erat.

Fortè

Fortè erat abiectæ vir conditionis in vrbe,
  Vile ministerium cuilibet ære locans.
Is poterat crepitus emittere ventris in auras
  Semper, & arbitrij pro ratione sui.
Hunc vocat, & verbis princeps affatus amicis,
  Arte tua nobis nunc opus, inquit, erit.
Inde viro vestem dignam Doctore, Tiaramq́;
  Induit, & quæ sint posteà agenda docet.
Rhetor ad inceptã rediens, sua fulmina torquet,
  Et repetit ructus continuatq́; suos.
Alter item toties, solitæ non immemor artis,
  Parte sui clarum posteriore crepat.
Quid faciat Rhetor? malè fert, atq; æstuat ira,
  Alterius facilè cernere crimen erat.
Respicit, & mores reprehendere cogitat illos,
  Sed dubium in partem traxit vtranq; pudor.
Senserat id princeps, & amica fronte diserto
  Talia subridens Rhetori verba refert:
Hic etiam Doctor longinquis missus ab oris,
  De grauibus nobis dicere rebus habet.
Vtq́; subinde noui ructus tua verba sequuntur,
  (Forsan & in patria mos viget ille tua)
Non aliter crepitus hic verba ad singula promit,
  Et patrium à teneris vnguibus illud habet.
Dixerat, & tacuit Rhetor delusus abiuit,
  Et medio cœptum tramite rupit opus.
Historiam rerum quidam narrare nouarum
  Cœperat, & longam fecerat ille moram.

Huic

Huic aliquis cupidas adhibebat sedulus aures,
Rebus & attentus quas recitabat erat.
Intereà plenam vesicam vrina grauabat,
(Triste diu ventris non benè fertur onus)
Sed miser historiæ nimia dulcedine captus,
Narrantem, durum negligere, esse putat.
Fortè breui bursam factam de pelle gerebat,
Condere qua solitus causa metalla fuit.
Hanc rapiens vndis ventrem torquentibus im-
Dum capiat finem fabula cœpta suum. (plet,
Nouerat vrinam multis nocuisse retentam,
Id metuens pulcra consulit arte sibi.
Nuper enim doctor pietate insignis & auo,
Pertulit indigna fata dolenda necis.
Cum teneris currum conscẽderat ille puellis,
Virginibusq; sedens vndiq; cinctus erat:
Iamq; per haud paucas securus sederat horas,
Nil nisi de casta virginitate loquens.
Plena sed attracto turgens vesica liquore,
Præproperam tacita voce petebat opem.
Non tamen à curru descendere sustinet amens.
Sed premit ingenti triste dolore malum.
Tanta viro fuerat casti reuerentia cœtus,
Vt faceret vitæ tristia damna suæ.
Nanq; redundanti vesica grauata liquore,
Viscera per diras rupta refudit aquas.
In fera sic paucis concessit fata diebus:
Hoc tulit à stulto grande pudore malum.

Id

Id metuens quaſuis potius conuertere ad artes,
Quàm ſubeas vitæ tanta pericla tuæ.
Hæc quoq; viſa fuit mihi fabula digna referri, 4
Quæ veteris multum ſimplicitatis habet.
Nuper ab antiquo ſuperans, puto ruſticus æuo,
(Simplicius noſtro ſcilicet illud erat)
Accedit veterem, cui non ignotus, amicum,
Verbaq; multiplici plena ſalute refert.
Iamq; manum manui dextræ coniungere dextrã,
Pignus amicitiæ quod ſolet eſſe, parat.
Sed prius impletis mucorem naribus aufert,
Turpiter hunc plena continet ille manu.
Atq; ita dilecto dextram protendit amico,
Sitq; tibi hæc noſtri pignus amoris, ait.
Scilicet id metuit, ne ruſtica durior æquo
Poſſet honoratum lædere palma virum.
Prouidus ergo volam ſubleuit phlegmate molli,
Hoc facinus paruæ non erat artis opus.
TALIA facta queam numero ſine multa referre,
Quæ monitus poßis non ſine laude ſequi.
Sed liber in magnum mihi creſceret iſte volumen,
Si tibi perſcribi carmine cuncta velis.
Ingenio ipſe tuo nunc vtere, ſcilicet ipſe
Me ſine, ſat ſimplex eſſe rudisq; potes.
Me præcepta iubet breuibus cõprendere Flaccus,
Singula quò docili mente notare queas.
Quos tamen haud multos verſus in fine libelli
Adijcio, memori mente notare velis

Simplicitas antiqua virûm læta arua colentum,
Rusticitasq́; rudis sit preciosa tibi.
Sed quæcunq; solent homines laudare seueri,
Neglige, quid rigida cum grauitate tibi?
Si poteris risum stomachumq́; mouere quibusuis,
Officio functum te rear esse tuo.
Iamq́; vale iuuenis morum studiose bonorum,
Quæq́; tibi dono, consule pauca boni.

CAPVT VLTIMVM.

GROBIANA, siue de moribus quæ virgines deceant, tum domi, tum in publico, & in conuiuijs, & alibi.

SAt mihi iam dudum dixisse superq́; videbar,
Et finem monitis imposuisse meis.
Sed teneræ blando me poscunt ore puellæ,
Vtq́; rogant ipsas pauca docere velim.
Quid faciam? iustásne preces auerser? & illæ
Irrita difficilis vota fuisse sinam?
Non equidem faciam: cupidas aduertite mentes,
O mihi fœminei turba colenda Chori.
Pauca loquar saltem mores formantia vestros,
Pauca sed illa tamen commoda multa dabunt.
Nil opus est longo vos carmine multa doceri,
Vincitis en ipsos rusticitate viros.
Ad mala vos vltrò facilis natura, vel omnes
Instruit, officio nil eget illa meo.
Quæ tamen Antistes vatum mihi dictat Apollo,
Accipite, haud falsa cuncta relata fide.

Huc

Huc ades ô mores exosa puella modestos,
Huc ades, vt monitis erudiare meis.
Quando per vrbanas iter ingrediere plateas,
(Nil ego quo cultu sis onerata moror)
Lumina permittes quocunq; proterua vagari,
Omnia quò retrò cernere & antè queas.
Quæ sibi nullius est mens conscia criminis, audet „
Lumina deposito recta leuare metu, „
Atq; hominem quemuis erecta fronte tueri: „
Quæ sibi mēs culpæ est cōscia, spectat humum. „
Inde manu vestes prudens vtraq; leuabis,
Sordida si multo sit via facta luto.
Candida quò possint tua crura, & vtrūq; videri,
(Altius ô pudeat tollere velle) genu.
Fortè ea res iuuenum tibi conciliabit amorem,
Quiq; sibi sponsam te petat vnus erit.
Nec mihi displiceat, te taliter ire videnti,
Oblita quòd fœdo sint tua crura luto.
Arguit impositi studium res illa laboris,
Quem vigil aßidua sedulitate subis.
Ocia nam pedibus data nulla fuere lauandis,
Officio inuigilas dum studiosa tuo,
Pectore nudato prodire sinuq; patente
Quàm deceat, certè quisq; videre potest.
Lactea colla oculis pateant, teretesq; papillæ,
Grata puellipetis res erit illa procis:
Non ego tā stupidus, nec ero tā barbarus vnquam,
Quin mihi te talem sæpè venire velim.

,, Quæ bona sunt oculis manifesta, merētur amari,
,, Quæq; latent, nulli cognita, nullus amat.
4 Quæ tibi cunq; venit, quondam tibi nota, sodalis
Obuia per mediam fœmina facta viam:
Nil opus est dicta prius acceptaq; salute,
De rebus varijs incipe multa loqui. (ellas,
Heu mala multa premūt miseras & magna pu-
Omnia quæ tenero sunt toleranda gregi.
Huic grauis est rigidæ nimium censura parentis,
Iurgia terrifico quæ tonat vsq; sono.
Imperium dominæ malè sustinet illa superbæ,
Subdit & indigno libera colla iugo.
,, Hei mihi quàm multas fallax decepit amator,
,, Promissam veritus nil violare fidem.
Hinc igitur semper quæ multa queraris habebis,
Vtere naturæ dote puella tuæ.
,, Fœmineum omne genus fecit natura disertum,
,, Id mulier donum cœlitus omnis habet.
Ergo diu nihili de rebus multa loquêris,
De nihili rebus discere multa voles:
Illa decem durat tibi fabula cœpta per horas,
Antè tibi turpe est velle redire domum.
5 Intereà si te (quod vix tamen accidet vnquam)
Deficiet tanta res agitanda mora:
Inspectos aliorum hominum reminiscere mores,
Hîc tibi dicendi campus apertus erit.
Qua ratione suos vicinus quisq; gubernet,
Exigat & vitam qua ratione suam.

Fercu-

Fercula quæ ponat menſis, quæ pocula ſumat,
Illius & quantas arca reſeruet opes.
Omnia quis numeret, quæ multa diuq́; volenti
Dicere materiam ſuppeditare queunt?
Quælibet audacter dices de quolibet, illud
Eſt licitum, ſexus pro ratione tui.
Si tamen incipies aliorum lædere famam,
Plus facies libri quàm docuere mei.
Hinc ab ea quando fueris digreſſa, domumq́; 6
Impoſito nugis fine redire voles:
Inuenies obiter venalia poma, nucéſue,
Vel pyra, quæ lauto multa videre foro eſt:
Talia præteriens obolis tribus empta parabis,
Nonnihil vt cupidæ gratificere gulæ.
Inq́; via, medioq́; foro, quocunq; vidente,
(Et quis erit qui te carpere poſſit?) edes:
Qui tibi quadrantem minimum conferret emẽti
Nullus erat: precio ſtant tibi cuncta tuo.
Intereà varios qui proferat hiſtrio ludos, 7
In medias veniet plebe vocante vias.
Edet is inſano ſpectacula plurima vulgo,
Hac ſibi quò tenuem colligat arte ſtipem.
Multa profanus aget, petulãs ſed plura loquetur
Turpiter, & grauibus non placitura viris.
Te tamen his oculos aduertere virgo parentes,
Omniaq́; attenta mente notare, velim.
Et dare laſciuis patulas ſermonibus aures,
Doctior vt poſſis inde redire domum.

Turpia siue vides, seu percipis aure, putato
Tingere virgineas turpe rubore genas.
Conscia commissi tibi criminis esse fereris,
Purpura si malas pinxerit illa tuas.
Sin color in vultu semper tibi manserit idem:
Illa via ad laudem pronior esse potest.
Non res te credent intellexisse profanas,
Quòd fugiant annos turpia dicta tuos.
Si tamen & risu malè sana probâris aperto,
Quæ fieri cernis, cuncta placere tibi:
Nullus erit qui te nostri præcepta libelli,
Et monitus auidè non didicisse putet.
8 *Nec tibi displiceant hilares conuiuia cœtus,*
Quæ celebrant iuuenes quæ celebrantq́; viri.
Siq́; meos audis monitus & iussa docentes,
Te quoq; symposijs semper adesse velim.
Inter enim potos iuuenes, vinoq́; madentes,
Multa audire potes, multa videre potes.
Vnde tibi vitæ sumas exempla, profectò
Rusticitas illo regnat inepta loco.
Nec nihil esse puta iuuenum perdiscere mores,
Quæ vitia abstruso pectore quisq; tegat.
,, *Ingenium, vino mentem superante, patescet,*
,, *Vina solent animum prodere larga viri.*
9 *Forsan & adfuerit, quem speres nupta maritum,*
Hunc etiam, qua sit mente, probare potes.
Cuius vt ingenium melius perdiscere possis,
Assideas domino proxima virgo tuo.

Et quid agat potus, quæ deniq; verba loquatur,
Quamq; auidè sumat pocula plena, notes.
Quis scit an obtineas, animos faciente Lyæo,
Vt tibi promittat fœdera sancta thori?
Quoq; magis lætum videas & amore calentem, 10
Non nimium tuus est dissimulandus amor.
Ingentem Cyathum iuueni tu læta propines,
Sic erit exemplo lætior ille tuo.
Euacuesq; vno Cyathum quem præbibis haustu,
De veteri plenus sit licet ille mero.
Et tibi putando mox vt respondeat ores,
Hoc animi poterit pignus habere tui.
Inde etiam quicquid tibi præbibit ille vicissim,
Accipias facili nilq; morata manu.
Acceptumq; auido quia præcipit ille, palato
Euacues: annos res decet illa tuos.
Moribus his iuuenis tuus exhilaratus, in imo
Impatiens curæ pectore vulnus alet.
Indubijsq; suum signis iam prodet amorem,
Tempore qui longo dissimulatus erat.
Iam teretes manibus volet attrectare papillas, 11
Cæteraq; in toto quæ latuere sinu.
Non equidem quin tu patiaris cuncta vetabo,
Cur mihi displiceant quæ placuere tibi?
Non mea res agitur, tua saltem fama laborat,
Fama nequit multos integra ferre iocos. »
Heu mihi quàm facile est amittere nomen hone- »
Quod perijt ingens est reparare labor. (stū, »

12 *Quid tamen & noceat, blanda iam voce rogare,*
Quæ tibi det potius munera magna procus.
Cùm simul & cæco iuuenis stimulatur amore,
Et simul assumpto cor calet ille mero:
Multaq; promittat, licet & iam plurima donet,
Vt tamen acceptis plura det vsq; roga.
Munera nulla boni, quantũuis magna putentur,
Consule, sed parcas vsq; querare manus.
Ipsa quoq; interdum, quò vel meliora reportes
Munera, amatori paucula dona dabis.
Nec tamen hîc veterem Nasonis tradimus artẽ,
Diuersa est studio meta petita meo.
Ludere deceptum si delectaueris amantem,
Non potes è nostro discere multa libro.
Perlege Peligni versus studiosa Poëtæ,
Quod potes à nobis aptius ille dabit.
13 *Florea virginei capitis decus esse corona,*
Eq; maris viridi rore parata, solet.
Hanc tamen insani tu consuetudine vulgi
Simpliciterq; comis imposuisse, caue.
Simplicitas priscis fuit hæc laudabilis annis.
Nunc alios mores tempora nostra ferunt.
Quod nimis est, laudẽ nullam, vulgare, meretur,
Sed quæ facta nouo more fuere, placent.
Ergo tibi naso sit cura appendere sertum,
Vt mediam frontem luminaq; ipsa tegat.
Cur moneam tali te pendere more coronam,
Stultula me causas credis habere leues?

Floribus

Floribus è varijs, & non malè olentibus herbis,
Quam geris, ô virgo, facta corona fuit.
Suauiter hoc nasus tuus afficietur odore,
Suauis odor cerebro proderit ille tuo.
Ille odor ætherias frustrà exhalabit in auras,
Ni subeant nares florea serta tuas.
Non pudeat tenerum tecum duxisse catellum, 14
Qui faciat ludos delitiasq́; tibi.
Est quoq; cùm clausa ventris corruptus in aluo,
Excruciat magno viscera tensa malo:
Tunc tacitus vacuas erit emittendus in auras,
Qui nimij ventus causa doloris erat.
Hic poterat teneras nares offendere fœtor,
Forsan & authorem dedecorare suum:
Sed canis officium dominæ præstabit honestæ,
Impositi culpam criminis ille ferat.
Aëraq́; ingrato vitiasse putetur odore:
Verba tibi contra dicere nulla potest.
Perpetuas agitant pulices & fœmina lites, 15
Bellaq́; in æternum non dirimenda gerunt.
Insidias paruus tenebris defensus iniquis.
Collocat, exiguo pungat vt ore pulex.
Fœmineoq́; suum mordax in corpore rostrum
Figit, & in tenera spicula dura cute.
Exagitat miseras adeò dolor ille puellas,
Vt positis ineant aspera bella moris.
Tu quoq; lucifugo quando infestaris ab hoste,
Fortiter vltrici corripe tela manu.

Siue domi sæuis te lædere morsibus ausit,
Siue cruentato te petat ore foris.
Nilq́; tua refert hinc multa quod adstet, & illinc,
Quæ videat mores turba aliena tuos.
Vestibus excußis inimicum quære latentem,
Supplicium sceleris captus vt ille luat.
Fortiter è latebris captiuum protrahe, nec te
Parcere res hosti mouerit vlla tuo.
Exemplum metuent alij crudele, tuumq́;
Qui latus inde ausit pungere nullus erit.
Non alia poterit tibi pax ratione parari,
Quin tuus ad manes perditus hostis erat.
16 *Nunc etiam exemplum, ne quid tibi deesse quera-*
Accipe, quod vita dirigat acta tua. (ris,
Publicus antiqua conuentus in vrbe virorum,
Quo non exiguæ res agerentur, erat.
Venerat huc mulier rerum studiosa nouarum,
Et quæ vellet agi, plurima vidit agi.
Intereà multas dum res differtur in horas,
Ah miseram pleni corporis vrget onus.
Pondere concoctæ venter distenditur escæ,
Submissoq́; petit murmure tensus opem.
Illa rei audita nimia dulcedine capta,
Noluit inceptam deserere historiam.
Fortè igitur peram qua libros ferre solebat,
Quos legit aßidua relligione, gerit.
Accipit hanc, & ventris onus deponit in illam,
Dum capiat finem fabula cœpta suum.

Hunc

Hunc etiam virgo disces, ego suadeo morem,
Is tibi qua prosit hora venire potest.
Tempora sed demens quid contero multa monen- 14
Cùm liceat verbis dicere cuncta tribus, (do.
Omnia quæ generi iam sunt præcepta virili
Tradita, tu vitæ transfer ad acta tuæ.
Nec tamen esse putem tibi congrua cuncta, sed
Cernere quid deceat dedeceatq́ potes. (ipsa
Nullius affectes laudem sapientis ab ore,
Nec tibi sit rigidis cura placere sophis.
Sed mihi te saltem formandam trade Magistro,
Atq; tua imperio subijce colla meo.
Scilicet ad vitam tibi præuius ibo modestam,
Discere quam melius non aliunde potes.
Pluraq́ iam poteram præcepta salubria morum
Tradere, non animo displicitura tuo.
Sed mea me fessos reuocare Thalia iugales
Et medio cursu rumpere cœpta iubet.
Ergo vale, & si quid monitis profeceris illis,
Prospera Doctori fata precare tuo.

CONCLVSIO AD SIMONEM BINGIVM.

In qua huius operis consilium & vtilitatem indicat. (*æquor,*

HOc duce te Bingi tandem superauimus
Te laceræ dextram subijciente rati.
Non ego me vasto temerè committere ponto,
Et maris insani fluctibus ausus eram.

Sed

Sed tua me pietas animauit, & absq; timore
Fortiter insolitas iussit inire vias.
Tuq; dabas ventos bonus in mea vela secundos,
Vt faceret cursum nostra carina suum.
Nunc tenet optatos longo sibi tempore portus
Puppis, & emensis tuta quiescit aquis.
Si fuit infelix nostræ via trita Celoci,
Nec tenuit iustam quod decuisset iter.
Non tuus est nobis fauor accusandus: & omnis
Ingenij certè culpa erit illa mei.
Qualicunq; tamen portum ratione tenemus,
Vna erit hæc votis meta petita meis.
Ergo tibi nauim seruati & vela dicamus,
Accipe nos fidei tradimus illa tuæ.
Vt laceram à tumidis puppim defende procellis,
Lædere tempestas neu queat vlla, veta.
Nil etenim nobis littus tenuisse petitum
Proderit, & tantam continuasse viam:
Ni fauor ille tuus vel nunc mea vela sequatur,
Et solitam nobis seruet vt antè, fidem.
Sæua vel in portu submersos obruat vnda,
Quæ furit insanis exagitata Notis.
Tu potes incertam, velut anchora, sistere proram,
Eia age præsidio tuta sit illa tuo.
Suscipe tutelam nostri, clarissime Bingi,
Carminis, & curam quam potes huius habe.
Siq; tibi studium saltem laudabitur istud,
Spes animum reliquis posse placere subit.

Forsitan

Forsitan exigua est in carmine gratia nostro,
Et minus vrbani Musa lepôris habet.
Et veniet cupido lectori parua voluptas,
Dulcia qui tantùm scripta legenda putat.
Heu mihi si multis etiam fastidia surgent,
Quòd videant tenui carmina facta stylo.
Ergo mei studium damnabitur omne laboris?
Irritaq; est operæ cura futura meæ?
Polliceor meliora mihi: quia tædia quanquam
Ex isto multi carmine multa ferent.
Spero tamen paucos saltem, quibus ista probetur
Musa, fore: & paucis me placuisse sat est.
Nil opus hoc, lautas benè quod demulceat aures,
Quodq; animi curas pellere possit, habet.
Non tamen omninò, nisi me sententia fallit,
Vtilitas nostri nulla laboris erit.
Pinximus agrestes agresti carmine mores,
Propositos oculis grex studiose tuis.
Vidimus à multis fieri, quæ scripsimus, ipsi:
Multa notata alio sunt referente mihi.
Multa etiā (quid enim pudeat me vera fateri?)
Ipse mea admisi rustica facta manu.
Nec nisi, cuius erat nobis benè cognitus vsus,
Scripsimus hîc vllum simplicitatis opus.
Qui leget hæc (si quis tamen esse legenda putabit)
Quisquis erit, fructus non feret inde nihil.
Inueniet saltem dictum factúmue vel vnum,
Depictos mores quo putet esse suos.

Cumq;

Cumq́; leget, tacita morsu sua facta notari
Rustica, quæ solitus facta patrare fuit:
Protinus ingenuas maculabit purpura malas,
Is color in tacita fronte pudoris erit.
Neu sit opus simili post illa rubescere culpa,
Instituet vitam cautius ille suam.
Et quia ridenti nos hîc perstrinximus ore,
Quæ sunt iudicio rustica visa meo:
Certè aliquis nobis isto pro carmine grates,
(Quod puto sedulitas nostra meretur) aget.
Qui tamen ista mihi scribendi causa fuisti,
Cuius & auspicio cœpimus illud opus:
Tu populi Bingi cantabere plurimus ore,
Et tua qui taceat nomina nullus erit.
Pro se quisq; volet meritas tibi dicere grates,
Cùm sciet hoc carmen muneris esse tui,
Et meritò feret acceptum tibi, si quid in illo,
Quod sibi proficiat iudicet vllus erit.
Nanq; vbi ieiunos dubitabam emittere versus,
Fuderat incompto quôs mea Musa stylo,
Auribus indignos doctis quos esse videbam,
Quòd malè & inuito facti Helicone forent:
Bingius hortator veniens, audere timentem
Iussit, & ingratum ponere corde metum:
Emissumq́; domo tandem vulgare Poëma,
Quod queat à multis non sine fruge legi.
Illius hortatus ego iudiciumq́; sequutus,
Hoc patior vulgi carmen adire manus.

Has

Has igitur quisquam vita de simplice nugas
Si leget & senium si liber iste feret:
Bingius æternum quoq; nomen habebit in illo,
Nullaq; posteritas immemor eius erit.
Illius hoc virtus bonitasq; innata meretur,
Inclyta ne domino fama cadente cadat.
Nam bonus Aonias humana fronte sorores
Respicit, & sacrum diligit ille chorum.
Castraq; Pieridum iuuenes Phœbiq; secutos
Promouet, & promptum fert miseratus opem.
Heu mihi quàm paucos sacri qui numina montis
Castalidas, curent secula nostra vident.
Quisq; alijs animum mauult intendere rebus,
Et studium quauis ponere in arte suum.
Diuitias quærunt, quantis rex Lydius olim,
Incolumi regno stante superbus erat.
Propositus toti scopus est ditescere vitæ,
Quærereq; immensus quas habet orbis opes.
Sæpius ergo ruunt acti per fasq; nefasq;,
Quò furor & Pluti dira cupido vocat.
Intereà diuæ, quæ sacrum Helicona frequentant,
Heu dolor indecores & sine honore iacent.
Tu tamen has Bingi spretas sine honore iacere
Non sinis, & nulla non pietate leuas.
Prosequeris doctos, quia doctus es ipse, fauore,
Et quacunq; potes parte iuuare iuuas.
Perge bonis semper, quod agis, perge esse benignus,
Et studia auxilio profer honesta tuo.

Hinc

CONCLVSIO.

Hinc tua venturo pietas celebrabitur æuo,
Nominis & perpes fama futura tui eſt.
Vix alias melius decus immortale per artes
Obtineas, nec laus plenior vlla venit.
Quam pia doctorum ſi ſit tibi cura virorum,
Hactenus illorum ceu tibi cura fuit.
Viue diu nobis, noſtriq́; exile laboris
Hoc ſtudium vultu conueniente cape.
Si fuerit noſtris conatibus æquus Apollo,
Plura feres, ſed te carmina digna. Vale.

FINIS.

FRANCOFORTI AD MOENVM, APVD HAERE-DES CHR. EGEN. IMPENSIS ADAMI Loniceri, Ioannis Cnipij Andronici ſecundi, Doctorum, & Pauli Steinmeyers.

M. D. LXXXIIII.

